

Universitätsbibliothek Wuppertal

Appianu Alexandreōs Rhōmaika

Continens earum Punicam, Syriacam, Parthicam, Mithridaticam, Ibericam,
Annibalicam

Appianus

Amstelodami, 1670

Annibalica

Nutzungsrichtlinien Das dem PDF-Dokument zugrunde liegende Digitalisat kann unter Beachtung des Lizenz-/Rechtehinweises genutzt werden. Informationen zum Lizenz-/Rechtehinweis finden Sie in der Titelaufnahme unter dem untenstehenden URN.

Bei Nutzung des Digitalisats bitten wir um eine vollständige Quellenangabe, inklusive Nennung der Universitätsbibliothek Wuppertal als Quelle sowie einer Angabe des URN.

[urn:nbn:de:hbz:468-1-1209](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:468-1-1209)

Α Π Π Ι Α Ν Ο Υ   APPIANI ALEXAN-
 ΔΕΞΑΝΔΡΕΩΣ   DRINI ROMANARUM
 ΡΩΜΑΙΚΩΝ ΑΝ-   HISTORIARUM
 ΝΙΒΑΙΚΗ.   ANNIBALICA.

Ο Σ Α ἰ Αννίβας ὁ Καρ-
 χηδόνιος ἐξ Ἰβηρίας ἐς
 Ἰταλίαν ἰσβαλὼν, ἐκ-
 κληθέντα ἔτεσιν οἷς ἐ-
 πέμεινε πολέμων, ἔδρασε τε καὶ
 ἔπαθεν κατὰ Ρωμαίων, ἕως αὐτὸν
 Καρχηδόνιοι τε κινδυνεύοντες ἀπέ-
 τῆ πόλει, ἐπὶ τὰ σφέτερον μετε-
 πέμφαντο, καὶ Ρωμαῖοι τῆς Ἰτα-
 λίας ἐξήλασαν, ἡδὲ ἡ γραφὴ δη-
 λαίᾳ ἦπερ εἴη τῷ Αννίβᾳ γέγονε τῷ
 ἰσβαλῶνς αἴτια τε ἀληθὴς καὶ παρ-
 φάσις ἐς τὸ φανερόν, ἀκροῖεταται
 ἄρ' οὐ τῇ Ἰβηρικῇ συγγραφῇ δε-
 δλωται, συγγραψαὶ δὲ καὶ τῷ, ὅ-
 σον εἰς ἀνάμνησιν.

pertere.

QUÆ verò Annibal
 Carthaginienſis, tra-
 ductus ex Hispania in
 Italiam copiis, totos
 ſexdecim annos, quibus in bello
 permanſit, & intulerit damna
 & viciffim à Romanis acceperit
 (donec à civibus, ut periclitanti
 patriæ opem ferret, revocatus,
 & à Romanis Italia expulſus eſt)
 declarat hic liber. Ceterum quam
 irrumpendi bellique in Italiam
 transferendi veram cauſam occa-
 ſionemque propalam prætexue-
 rit, etſi in Hiſpanica hiſtoria ac-
 curatiſſimè declaratum eſt, non

Amil-

E Καὶ δὲ καὶ ἔτεσιν οἷς ἐπέμεινε πολέμων.] Eundem annorum numerum
 tribuit huic bello in Hiſpanica hiſtoria, pag. 262. quum dicit, ἕως Ἀν-
 νίβαν ἐκκληθέντα μόλις ἐπὶ τῇ Ἰταλίας ἐξήλασαν. Vide & pag. 348.

Ἡ περὶ δὲ τῷ Αννίβᾳ γέγονε τῷ ἰσβαλῶνς αἴτια τε ἀληθὴς καὶ παρφοσις ἐς
 τὸ φανερόν.] Intellige ἰσβαλῶνς ex Hispania in Italiam: ut hæc participio
 ἰσβαλῶνς paulo antè adiecit. Sic autem in Libya hiſtoria eo ipſo participio,
 ſed abſque illa adiectione, utitur, καὶ ὅτι Ἀννίβας ἐς Ἰταλίαν ἰσβαλὼν ἐ-
 πέμεινε. Ad verba autem proximè ſequentia quod attinet, illa eorum inter-
 pretatio conjungit quæ (niſi valde fallor) ab Appiano diſjunguntur: ut certè
 diſjungi ſepararique debent. Ac ille quidem ita vexit, *Ceterum quam irrumpendi*

Amilchar,
Annibalis
pater.

Amilchar, cognomento Bar-
ca, Annibalis hujus pater, eo bel-

Ἀμίλχαρ, ὃ Βάρκατος ἐπικλήσις
ἴω, Ἀμίκα τῆς πατρὸς, ἐς ἔσθ' ἴ-
γες

pendi bellique in Italiam transferendi veram causam occasionemque propalam prætulerit, &c. at ego ita vertendum esse dico, Ceterum quam irrump. bellique in It. transferendi veram causam habuerit, & quam occasionem propalam prætulerit, &c. Vel hoc certè verbum prætulerit cum illis accusativis veram causam haud convenire videmus. Quis enim eam causam quæ vera est prætulerit dicitur? Sed videamus an Appianum in sua narratione hæc diu apertè distinguere simus comperturi. Comperient certè quicumque attentas præbet illi aures non recusabunt. Nam quæ narratur in hac historia, in fine paginae quæ hic est 314. quid aliud quàm illam veram causam continet? Quam autem (inquit) Barca & Asdrubalis inimici amicis illorum negotium facerent, & hunc Annibalem, quòd adhuc juvenis esset, contemptum haberent, ipse hæc esse initium creandi sibi periculum existimans, & se ex patria metu securitatem comparaturum, de ipsis gravi bello implicandis cogitabat. Hæc inquam (quæ conferenda relinquo cum iis quæ latius commemorantur in Hispanica historia, pag. 259) nemo, ut opinor, negaverit esse illam τὴν ἀληθῆ αἰτίαν: at quamnam dicere possumus esse quæ πρῶτασι appellat? Nimirum hæc, ἐπὶ τῶν πατρὸς τὰς ἀποδείξεις ἢ Ἰσπανίᾳ διαβλήσας. nam hoc ipsum, ἐς πρῶτασι, statim ab eo dici videmus de facto Annibalis. Sequitur enim, καὶ παρεπιπέσει πινδὲ ἐς πρῶτασι κατηργεῖν Ζακυνθίῳν, &c. Videri autem possit Appianum Thucydidem imitari hic voluisse: qui tamen πρῶτασι dicit ἀπὸ τῆς ἀγρίας etiam: quippe qui τὴν ἀνδραγαθίαν πρῶτασι, ἀρανσαί τινος ἢ λόγου, opponit τὰς ἐς τὸ φανερόν λαζυρήσας ἀγρίας: in fine suæ præfationis.

Ἀμίλχαρ, ὃ Βάρκατος ἐπικλήσις ἴω. Ut hæc, ita etiam in Hispanica historia, pag. 257. Ἀμίλχαρ, ὃ Βάρκατος ἐπικλήσις. Sive autem quòd alius fuit Amilchar, à quo ut distingueretur hic, cognomine isto donatus fuit, sive alia ei hoc cognomen imponendi causa fuit, sæpe non Amilcharem sed Barcam dici videmus: & quidem in illa etiam ipsa pag. 257. Fuisse porro hujus Amilcharis filium non Annibalem tantum, sed etiam Asdrubalem constat. Asdrubalem inquam, id est unum è duobus Asdrubalibus. Fuit enim Asdrubal, Amilcharis hujus, fuit & Afrubal, Gisconis filius: ut testatur ipsemet Appianus in Hispanica historia, pag. 268. Quem locum à quibusdam non fuisse intellectum scio, quum enim ibi scribatur, Καρχηδωνίῳ δὲ ἐπὶ πρῶτασι δύο ἄντε λοιπὰ, καὶ δύο Ἀσδρούβα, non de duobus tantum ducibus sed de quatuor loqui hunc scriptorem putaverunt: non assequentes hæc sermonis formam, ut ibi ostendo. Ceterum Asdrubalis, Amilcharis filii, idèoque fratris Annibalis, mentio fit in illa etiam ipsa historia Hispanica, in fine pag. 270. Ἀσδρούβαν ἢ τῆς Ἀμίλχαρ, ἀπὸ τῶν Βάρκατος Ὀκτανόν σεντ. ἐπὶ σὺν. ὃ ἀδελφός: Ἀνίβας ἐπὶ ἀλφ. Quinetiam in hac, videlicet pagina tertia à principio, καὶ τὰ ἐν Ἰσπανίᾳ παρεπιπέσει τῶν ἀδελφῶν. At verò alterius Asdrubalis, qui Gisconis filius fuit, mentionem habemus eadem illa pag. 257. duobus in locis ubi Barcæ gener fuisse dicitur. Idèmq; & in ista Annibalis historia legitimus, in hac ipsa pag. simulque, Annibalem uxoris ejus fratrem fuisse: quinetiam, Barcæ successorem (eo mortuo) à Carthaginiensibus electum fuisse. Hanc homonymiam, à quibusdam ignoratam, eos in errore impulisse scio. idèoque silentio prætereunda non existimavi. Ad scripturam autem quod attinet nominis illius quo vocabatur pater Annibalis, quum Amilchar scribo, sequor quam habemus hæc scripturam Ἀμίλχαρ, alioqui in medio relinquens, an Amilchar, a potius Amilcar (titidém.

γει Καρχηδονίαν ἐν Σικελίᾳ, ὅτε
 Ρωμαῖοι ἢ Καρχηδόνιοι ἐπολέμην
 διέξας ἢ προέξαι κηκῶς, ὑπὸ τῶν
 ἑλλήνων ἐδιώκετο. Ἐ δὲ διώξας, ἐπρα-
 ξεν ἐς τὰς Νομιστάδας ἀφελθῆναι στρα-
 τῆρας, ἀπὸ τῆς εὐδυνῶν. Ἡμοδρῶ
 ἢ χηρσίμῳ ἐν τῷ δὲ, καὶ τὴν στρα-
 τῶν ἱεροπέουσας ἀρπαγὰς καὶ δι-
 φραῖας, ἤγαγεν ἀνὰ τὴν κρηνοὺ Καρ-
 χηδονίαν, ἐπὶ Γαδύροισι, Ἐ ἐπέγραψε
 τὴν πορείαν ἐς τὴν ἑλλάδα. ὅθεν λαφύ-
 ρα πολλὰ διεπέμπε ἐς Καρχηδόνια,
 ἱεροπέουσας τὸ πλεῖστον εἰ δὲ δῶματο
 μὴ χαλεπώμεν αὐτῶν τῆς στρατηγίας

Carthaginem ἐ πρᾶδα muneribus, populum sibi conciliabat, siqua

(itidémque Bomilchar an Bomilcar scribendum sit : ut apud Latinos passim scribi videmus. Cælius Secundus, qui historiam illam & ipse interpretatus est, non tantum Amilcar, sed etiam Hamilcar, & quidem plurimis in locis, scribit : ut videre est cum alibi, tum in paginæ 257. interpretatione: ubi & Barcham cum aspiratione, sicut alibi habes. Ut autem Hamilcar præfixa aspiratione, sic & Hasdrubal quidam necnon Hannibal scriperunt. Sed mirum (nam & hoc obiter addam) videri possit, Græcos Ἀννίβας quidem (unde & Ἀννικαῖκός) & Ἀσδρούβας, non Ἀννίκαλ & Ἀννικαλμῶς dixisse, ut à Latinis Annibal (unde Annibalicus) & Asdrubal dictum fuit : sed Μαάρβαλ tamen illis placuisse : ut videre est pag. 319.

Δίξας δὲ ποσὲξαι κηκῶς.] Hæc, satis fuscè, sicut & cetera, exponuntur, pag. 257. & 258. Utitur autem his verbis in illa pag. 257. ὑπακούοντων οὐδὲ οὐκ οὐκὶδὲ τῆς Βαρίαν ἐς κελίαν, ὡς ἀπὸν τῆς πατρειδὸς ποσὶνδὲ συμφορῶν ἡγούμενον, &c. Dicit autem, non ποσὲξας ἢ κηκῶς, sed δίξας ἢ ποσὲξαι κηκῶς, id est, Quum autem visus esset rem malè gessisse. Interpretis tamen verba non his Græcis, sed illis respondent.

Καὶ δὲ διώξας, ἐπραξεν ἐς τὰς Νομιστάδας ἀφελθῆναι στρατῶν. Pag. 257. col- legam ei dat Magonem, cognomento Magnum. Utitur alioque verbis iisdem, στρατῶν ἐπραξεν ἀφελθῆναι : sed his præfixis, Νομιστάδας ἀφελθῆναι ἢ ἡγομῶν. quæ certè & hic oportet ὑπακούειν. At loco horum, ποσὲξαι οὐκ εὐδυνῶν, dicit, ἐπὶ τὰς εὐδυνῶν τῆς στρατηγίας ἀφελθῆναι. Atque hoc videtur Berald. respexisse, quum ita locum hunc vertit, priusquam superioris imperii rationes redderet.

Ἡεροπέουσας τὸ πλεῖστον εἰ δὲ δῶματο μὴ χαλεπώμεν αὐτῶν τῆς στρατηγίας τῆς ἐν Σικελίᾳ.] Primo aspectu videtur debere Amilchar esse nominativus verbū δῶματο. quod fieri tamen nequeat, nisi infertis quibusdam vocibus inter δῶματο & μὴ χαλεπώμεν. ut si (exempli gratia) scriberetur, εἰ δὲ δῶματο διαποσὲξαι ὥστε μὴ χαλεπώμεν. Sed Appianum non dubitasse & altera illa sermonis forma uti arbitror. De hac autem re moneo quod aliqui interpretes aliam sequutus lectionem existimari possent.

si qua via Siciliensis ignominiae memoria sibi infensum placare posset. Tandem subactis aliquot regionibus, & ingenti gloria parata, Carthaginienses etiam in spem cupiditatemque totius Hispaniae potiundae (tanquam id facile foret) adduxit. Itaque Saguntini alique Graeci qui in Hispania habitabant, ad Romanos confugiunt. Convenerat autem inter Romanos & Carthaginienses, atque foederibus adscriptum

Carthaginiensis imperii terminus.

Amilcharis interitus. Afrubal. Ejus interitus.

erat, ut Carthaginiensis imperii finis esset Iberus amnis. Posthaec Barca, constitutis in Carthaginiensibus subdita Hispania rebus, praelio quodam interfectus, moritur, suffecto in ejus locum Afrubale, Barcae genero: qui & ipse à fervo, cujus herum occiderat, in venatione obruncatur. Tertius ab iis, quod rei militaris & peritus & avidus haberetur,

λεμϑ

Καὶ τὸδε τῆς Ρωμαίων καὶ Καρχηδονίων ἀσπονδαῖς ἐνεργεῖται.] Observa quod hic scribit, καὶ τὸδε τῆς Ρωμαίων καὶ Καρχηδ. ἀσπονδαῖς ἐνεργεῖται. ideo enim dicit pag. sequente, ἐπινοεῖ παρὰ τὰς ἀσπονδὰς ἡ Ἰβηρία διακίνηται. Ac quod habemus hic, Carthaginiensibus fuisse terminum Iberiae (id est Hispaniae) non transire Iberum fluvium, idem & in Hispanica historia legitur, pag. 258. ὅθεν ἔδ) Καρχηδ. &c. Idem habes & in Libya historia, pag. quarta.

Βάρκας κερϑ ἢ ὑπὸ Καρχηδονίους Ἰβηρίαν κατιστάμενϑ, ἐν πνὶ μείζῃ πτωδῶν ἀποθνήσκει.] Quae fuerit haec pugna in qua Barcas occubuit, discis ex principio paginae 258. Ea autem ipsa verba, quae hic de Barca dicuntur, de Afrubale dicta fuerunt in fine ejusdem paginae, Ἰβηρίαν ἢ ὑπὸ Καρχηδονίους κατιστάμενϑ.

Ὅς ἐκλήθευ τῷ Βάρκα.] Ut hic ἐκλήθευ τῷ Βάρκα, ita aliquanto post, καὶ τῷ κηδευτῇ συνών. Sed & pag. 257. de ipso Barca dicitur, καὶ ἢ κηδευτῆν (ita enim ibi legitur, non itidem κηδευτῆν Ἀσσερῶν ἔχον οἱ συνώντα, quum paulo ante dictum de ipso Afrubale fuisset, ὁ τιν ἄν τῷ Βάρκα δουρατῆρα ἔχων.

Τελετῆρ δὲ ὅτι τὸδε στρατηγὸς Ἰβηρον ὑπὸ τῆς στρατῆρος ἀποδέκνυται.] Quomodo verum comperietur quod hic dicit? στρατηγὸς Ἰβηρον ὑπὸ τῆς στρατῆρος ἀποδέκνυται. Ut omitam certè quae hoc refutant plurima, repugnant ea quae parvo intervallo subjunguntur, de eodem Annibale, γίνεται στρατηγὸν Καρχηδονίων ὅτι Ἰβηρον. Quo magis miror interpretem lectionem illam, στρατηγὸς Ἰβηρον, sequutum esse. vertit enim, Hispanorum imperator ab exer-

λεμῶ καὶ σωτὸς εἶναι δοκῶν, Ἀνίβας. ὁ δὲ Βάρκας μὲν υἱὸς ἄν, Ἀσδρῆου δὲ τῆς γυναικὸς ἀδελφός, νέος δὲ καμδῆ, καὶ, ὡς μεταρκαίον ἐπι, τῷ πατρὶ καὶ τῷ κηδαιτῆ σικῶν καὶ ὁ δὲ καρκαρηνῶν ἀντὶ τῶ στρατηγίαν ἐπιπέφισεν. ἔτα μὲν Ἀνίβας, πῶς εἰ πῶς συρραφῶν, γίνεσται στρατηγὸς Καρκαρηνῶν ἐπὶ Ἰστροί. τῶν δὲ ἐκτῶν τῆ Βάρκας τε καὶ Ἀσδρῆου τὸς φίλους τὸς ἐκείνων διακῶνται, ἔ Ἀνίβου τῶς καταφρονοῦντων ὡς ἐπ νέου, δὲ καὶ εἶναι τῶν δὲ Ἀνίβας ἐφ' ἑαυτὸν ἠγρομει-

Hispanorum imperator ab exercitu appellatus est Annibal hic, Barca filius, & uxoris Asdrubalis frater, juvenis admodum, ut qui propter aetatem cum patre aut affine semper vixerat. Delatum à militibus imperium Carthaginienfis populus comprobat. Hoc pacto Annibal hic, de quo sum scripturus, Carthaginensium imperator adversus Hispanos significatur. Qui ubi paternis & Asdrubalis amicis ab eorundem inimicis, juventutem suam despicientibus, negotium

Annibal imperator Hispanorum cetera.

do citu appellatus est. Sed quomodo emendanda illa fuerit? particula καὶ (ut opinor) interjecta: hoc modo, στρατηγὸς κατ' Ἰστροί. Et mox Annibali haec illo, fuisse illum φιλοπόλεμον, tribuitur itidem in Hisp. historia, sic & in alio hujus historiae loco, videlicet pag. 323. ubi postquam dictus est natura φιλοπόλεμος, additur, ideoque otii impatiens. Sed in hoc de quo agitur loco, additur & σωτὸς: quod videndum est an ad σωτήριον bellicam cum interprete restringere debeamus.

Ὁ δὲ Βάρκας μὲν υἱὸς ἄν.] Si hanc retineas lectionem, ὁ δὲ Βάρκας μὲν υἱὸς ἄν, fateri cogeris, pendere sententiam: at si scribas υἱὸς ἦν id incommodum vitaveris. Sed fortasse δοκῶν fecit ut ἦν mutaretur in ἄν. Ad illud autem σικῶν quod attinet, minime in σικῶν id mutare itidem necesse est.

Τὸν δὲ ἐκτῶν τῆ Βάρκας τε καὶ Ἀσδρῆου τὸς φίλους τὸς ἐκείνων διακῶνται.] Eodem verbo διακῶνται utitur ibi quoque, tanquam nullum magis proprium habens, sed addit, ἐπὶ τοῖς ἐκείνων ἐγκλήμασι. Intellige autem ἐκείνων de Barca & Asdrubale. Et non tantum φίλους dicit in altero loco, sed addit etiam σωτήριον. Ac possunt certe nonnulli esse φίλοι, qui alioqui non sint σωτήριον: vix autem σωτήριον, nisi & φίλοι.

Ἀρχὸν εἶναι τῶν δὲ Ἀνίβας ἐφ' ἑαυτὸν ἠγρομει.] Quamvis altero in loco cum hoc accusativo habeamus genitivum ἐπιβουλῆς, (nam ibi legimus, eum καὶ τὸς ἐκείνων διχῶν, ἀρχὸν ἐφ' ἑαυτὸν εἶναι ἐπιβουλῆς) eum tamen hic desiderari non puto, sed aliquid aliud subaudiendum relinqui quod huic loco non minus conveniat: ac posse ita reddi, hac esse mali adversum se initium existimans: vel, hac esse initium creandi sibi periculum. Interpres magis liberè, sed magis etiam eleganter, non ignarus eorum pericula in suum aliquando caput redundatura. Ad illa autem verba quod attinet, καὶ Ἀνίβου πῶς καταφρονοῦντων ὡς ἐπ νέου, eodem dictum modo fuit initio paginae 259. Ἀνίβας καταφρονοῦντων ὡς νέου. Sed his addenda est quae parvo intervallo sequitur amicorum admonitio, ne se reddat inimicis διακῶνται. Potest autem aliquis ab inimicis καταφρονοῦνται, qui tamen haud se reddit illis ἀκαταφρονοῦνται. Ac quum dicit divus Apostolus Timotheo, Μηδέ τις σὺ ἢ νέοντα καταφρονοῦται, perinde est ac si moneat ne suam juventutem reddat ἀκαταφρονοῦνται.

Καὶ

τὸν Ἰβηρὸν Διέφθερον. καὶ παρε-
σκευάζετο πλοῖς ἐς ἑσθρασιν κατηρη-
ρεῖν Ζακυνθίαν· γράφων τε ταύ-
τῃ συνεχῆς ἐς Καρχηδόνα, ἃ ἑσθρα-
σίδης ὅτι Ρωμαῖοι κριθεὶ τὴν Ἰ-
βηρίαν αὐτῶν ἀφιστάσιν, ἔτυχε πα-
ρὰ Καρχηδονίαν περάσσειν ὃ, π δο-
μιμάσσειν. ὁ μὲν δὲ τὸν Ἰβηρὸν Διέ-
φθερον, τὴν Ζακυνθίαν πόλιν ἠέθη-
δον διέφθερε. Ρωμαῖοις ἕ. Καρ-
χηδονίοις ἐπὶ τὰς ἐλευθερίας αἰ ἀπον-
δαί, αἱ ἡρώδην αὐτοῖς μετὰ τὸν
πολεμὸν τὸ ἐν Σικελίᾳ.

Ἀντίσας ἕ ὅτι μὲν αὐτὸς καὶ οἱ
μετ' αὐτὸν ἄλλοι Καρχηδονίαν τε
καὶ Ρωμαίων στρατηγὸν ἄσθρῃ Ἰβη-
ρίαν ἐπεσέξον, ἡ Ἰβηρικὴ γραφὴ
δηλοῖ. ἐπιλεξάμεθα ἕ Κελπῆραν
τε καὶ Διούνην καὶ ἑτέραν ἐθῶν ὅτι
πλοῖστους, καὶ τὰ ἐν Ἰβηρίᾳ περὶ
δὲ Ἀσδραβῆα τῶ ἀδελφῶν, τὰ
Πυρρῶν ὅρη διέβησαν ἐς τὴν Κελ-

berum trajicere. Occasionem
hoc pacto reperit. Allegatis in
Saguntinos accusatoribus, cre-
berrimis literis senatum obtun-
dendo, dicendoque cunctam His-
paniam à Romanis ad defectio-
nem sollicitari, tandem impetra-
vit ut arbitrato suo de Saguntinis
statueret. Transmisso igitur Ibe-
ro, Saguntinorum urbem funditus
delevit. Sic rupta fuit scelerata
quæ inter Romanos & Cartha-
ginienfes post bellum Siculum
icta fuerant.

Verùm quæ Annibal ceteris-
que tum Romani tum Cartha-
ginienfes duces in Hispania gefse-
runt, explicat Hispanica historia.
Ille ergo assumptis Celtibero-
rum, Aphrorum diverfarum-
que gentium quamplurimis, tra-
dita fratri Afrubali Hispania, in
Celti-

Occasio-
nes belli
cum Ro-
manis
quæstæ
ab Anni-
bale.

alidina
ambros

Ἐπιβί παρὰ τὰς ἀπονδὰς τὸν Ἰβηρὸν Διέφθερον.] Quomodo hoc fieret πα-
ρὰ τὰς ἀπονδὰς, docui in una ex annotationibus in paginam 314. Ceterum,
quum hic dicat simpliciter, ἐπιβί παρὰ τὰς ἀπονδὰς τὸν Ἰβηρὸν Διέφθερον,
illic dicentem audimus tanquam de re magna, ἀρχὴν δὲ ἑσθρασίδου ἐπι-
δαυ λαμψάν ἐν τὸν Ἰβηρὸν Διέφθερον. Et locus hic, in quo dicitur, παρ-
σκευάζετο πλοῖς ἐς ἑσθρασιν κατηρηρεῖν Ζακυνθίαν, confirmat & meam de
emendatione alterius loci conjecturam, & meam ejus interpretationem: de
quibus lege annotationem primam in paginam 260.

Γράφων τε ταύτῃ συνεχῆς ἐς Καρχηδόνα,] In altero loco non tantum
seripsisse illum dicit, sed addit, ἐν ἑσθρασίδου: quæ verba non videri mihi in-
terpretem rectè vertisse, ibi moneo.

Ὅτι Ρωμαῖοι κριθεὶ τὴν Ἰβηρίαν αὐτῶν ἀφιστάσιν,] Quod hic dicitur ἀ-
φιστάσιν, exponendum esset ἀναπέδουσαν ἀφιστάσιν, alterum illum sequen-
do locum.

Ἐτυχε παρὰ Καρχηδονίαν περάσσειν ὃ, π δομιμάσσειν.] Sic in illo altero
loco, ἕως ἢ βουλή περὶ ἐτάξιν αὐτῶν περάσσειν ἐς Ζακυνθίαν ὃ, π δομιμά-
σσειν.

Τὴν Ζακυνθίαν πόλιν ἠέθηδον διέφθερε.] Hæc verba, ἠέθηδον διέφθερε,
videmus nostrum interpretem vertisse, funditus delevit: sed in Hispanica
historia legimus, τὸν μὲν ἑσθρασίδου καὶ ἐπὶ ἡρώδην αὐτοῖς ἀναπέδουσαν διέ-
φθερε.

Τὰ Πυρρῶν ὅρη διέβησαν ἐς τὴν Κελπῆραν.] Observandum est hoc loquen-
di genus. Cui simile est quod habemus in principio pag. quæ hanc præcedit,

Copiz An- nibalis.

Celticam, quæ nunc Gallia nominatur, superato Pyrenæo transit, secum ducens peditum nonaginta, equitum duodecim millia, cum elephantis triginta septem. Gallorum quoque aliquot, partim auro conciliatos, partim verbis, alios vi secum abduxit. Inde iter ingressus, ubi ad Alpes pervenit, quanquam nec transitum nec ascensum ullum videbat, (omnia enim prærupta atque inaccessa erant) fiducia tamen animi nullis laboribus cedentis progredi constituit. Quùmque alta nive glacièque concreta forent omnia, ingenti cæsa materia & succensâ, cineribus aqua aceròque extinctis, torridam & putrem incendio rupem tudibus ferreis perfringendo comminuendòque, viam sibi aperuit, quæ nunc quoq; teritur, & transitus Annibalis nominatur. Sed ubi fames exercitum afficere cœpit, tum festinantius agmen deducere, quem nemo adhuc præscisceret eum in Italiam advenisse. Sexto menfè postquam ex Hispania movisset, vix tandem multis amissis è montibus in plana descendit. ibi aliquantum quietis militi concessum. Inde Taurasia, Gallicum oppidum, bello petitum. Quo vi

Annibalis transitus.

316

Taurasia oppidum.

πικλῶ, τῶν νῦν λεγομένων Γαλα-
 τῶν, ἀγῶν περὺς συνεικισμῶ-
 ρισσῆς & ἰππῶν εἰς διαγάλους ἐπὶ μυ-
 ρίοις, καὶ ἐλέφαντες ἐπὶ τῷ & πεν-
 κήνται· Γαλατῶν δὲ τὸς μὲ ἀνέμε-
 ντο, τὸς δὲ πείσαν, τὸς δὲ καὶ βια-
 ζομένη, διαδόμε τῶν χειρῶν. ἐλ-
 θῶν δὲ ἐπὶ τῷ Ἀλπία ὄρει, καὶ μη-
 δεμίαν μήτε δίοδον μήτε ἀνοδὸν εὐ-
 ρῶν (ἀπέκρημα γὰρ ἐστὶν ἰαυρῶς)
 ἐπέβαινε κίρκουσι, ὑπὸ τὸλμῆς κη-
 κροπέων· χροῖο τε πολλῆς ἕως καὶ
 κρύου, τῶν μὲ ἄλλω τέμνῳν τε καὶ
 κροτακῶν, τῶν δὲ πέφραυ σῶεν-
 νῶς ὕδαϊ & ὄξει, καὶ τῶν πίτταν
 οἷα τῶδε ψαφασῶν γενομένων,
 σφύραις σιδηραῖς θραύων καὶ ὀδο-
 ποιῶν ἢ & νῦν ἐστὶν ἐπὶ τῷ ὄρει ἐν-
 τροῖσσι, & κελεῖται διόδῳ Ἀννί-
 βου· ἣ δὲ τρωθῶν αὐτὸν ἐπιλιπου-
 σῶν, ἠπειράτο μὲν, ἐπὶ λαογέτω ὄ-
 τι & παρῆεν εἰς τὴν Ἰταλίαν ἕκτω
 δὲ μόλις ἀπὸ τῷ ἐξ Ἰθέρων ἀναστῆ-
 σεως μὲνι πολέμου ἀπέβαλον, εἰς
 τὸ πεδίον οἷα τῷ ὄρει κροταίνων. καὶ
 μικρὸν ἀναπαύσας, στροβαλλῆ
 Ταυρασίῃ, πόλει Κελτικῇ. κροταῖ
 κροτῶ δὲ αὐτῶν ἐξελὼν, τὸς μὲ

ἀχρησ-

καὶ ἐπέρασε τὸ πορθμὸν εἰς Ἰβηρίαν. Tale est etiam illud pag. 291. εἰς Γα-
 δειρα διέπλευσε τὸ πορθμὸν. Ceterum meminisse hic velim lectorem, eorum
 quæ annotavi in illa verba, Κελτοὶ ὅσοι Γαλάται τε καὶ Γέλλοι νῦν κροταζο-
 ρῶνται, quæ leguntur in principio historiarum hispanicarum. Neque enim dubium
 est quin eodem hic refringere modo oporteat significationem τὸ Κελτικῆς,
 quo illie τῶν Κελτῶν. Dicit autem paulo post Γαλατῶν de Celtis, illis vi-
 delicet qui illam τὸ Κελτικῆς partem incolunt. Ceterum legitimus etiam Ἰτα-
 λίαν Γαλατικῶν, pag. 318. de Celtis (id est posteris Celzarum) qui primi
 Roman bello adorti incenderunt. sed & τὸς ἐπέβατο Κελτῶς dicit pag 316.

Μῆτε δίοδον μήτε ἀνοδὸν εὐρῶν ἀπέβαλε κίρκουσι.] Malè interpres ὀδο-
 ποιῶν cum στροβαλλῆ confundit.

Ἡ καὶ νῦν ὄρει ἐπὶ τῷ ὄρει ἐντροῖσσι.] Aut ἐντροῖσσι mutato tantum
 accentu, aut ἐν τρωθῆ, scribendum suspicor.

Κελτικῆς

ἀρχιμήδους ἑσφαζεν, ἐς μετα-
 πλῆξιν δ' αἰῶνις Κελτικῆς ἐπὶ δὲ
 ποταμὸν Ἡριδανὸν, τὸ νῦν Πάδον
 λεγόμενον, ἔλθων, ἔστη Ῥωμαῖοι
 Κελτοῖς τοῖς κελουμβροῖς Βοιοῖς ἐ-
 πολέμῳ, ἐσφαζέμενοι. ὁ δ'
 ὑπὸ Ῥωμαίων Πάσιον Κορ-
 νήλιον Σκιπίων Καρχηδονίαις ἐν Ἰ-
 βηρία πολέμῳ, ἐπὶ τῆς ἐσουλῆς
 Ἀννίβου τῆς ἐς τὴν Ἰταλίαν ἐπύθε-
 το, τὸ ἀδελφὸν καὶ δὲ Γνάον Κορ-
 νήλιον Σκιπίωνα ἐπὶ τοῖς ἐν Ἰβη-
 ρία παρῳγκισσι κελαιπῶν, δι-
 ατάσσοντες ἐς Τυρρήνιαν. ὅταν ἰδόντων
 τε καὶ συμμάχους ὅσους διώκοντο ἀ-
 γείρων, ἔφθασεν ἐπὶ τὸ Πάδον Ἀν-
 νίβου καὶ Μαίλιον μὲν Ἐτίλιον,
 οἱ τοῖς Βοιοῖς ἐπολέμῳ, ἐς Ῥώ-
 μῳ ἐπέμψεν, ὡς ἐ δέον αὐτοῖς ἐ-
 πι σφραγίσαν, ἰσάτου παρόντων
 αὐτὸν ἢ τὸ σπῆρον περὶ λαβῶν, ἐς
 μέγλην ἐξέτασεν παρὸς Ἀννίβου. καὶ
 γνομένης ἀρεθολίας τε καὶ ἰσπα-
 ραχίας, οἱ Ῥωμαῖοι κελαιπῶντες
 ἰσά τὸ Λιδύων, ἔφραζον ἐς τὸ σφα-
 τόπεδον. καὶ νυκτὸς ἐπιγνομένης,
 ἐς Πλακεντιανὴν ἀνεχώρησαν, ἀσφα-
 λῶς τετραχομένῳ, τὸν Πάδον ἐπι
 μεφῶν περὶ σταντες τε καὶ λύσαντες
 τὰς μεφῶνας. τὸ μὲν οὖν ποταμὸν
 ἔο Ἀννίβου ἐσφῆξας ἐπέσθη τὸ δ'
 ἔφραζον ἐνδύς τὸ δὲ σφῆτον ἢ δὲ πε-
 ρον ἐπὶ τῇ πῶν Ἀλπιῶν ὄρων ἀλ-
 βῶσθ παρὸς τοῖς ἐπίκειρα Κελτικῶν
 ἐξῆρε τὸ Ἀννίβου, ὡς ἀμείνων σφα-
 τήγον καὶ τὴν λαμπρῶν μεφῶν.
 ὁ δὲ, ὡς ἐν βαρῶναις τε καὶ πη-
 πόσιν αὐτὸν, καὶ δὲ ἀμφὸς διω-
 κτοῖς ἀπαπῶσθαι, τὴν ἐσθῆτα ἔ-
 προπεῖ αττονίτος, & proinde deceptu faciles, vestem subinde &

expugnato, & captivi ad terren-
 dos reliquos Gallos interfectis, ad
 Eridanum fluvium (nunc Padus
 est) quibus in locis Romani cum
 Gallis Boiis armis contendebant,
 mota sunt castra. Consul Roma-
 nus P. Cornelius Scipio in Hispa-
 nia cum Carthaginiensibus bel-
 lum gerens, ut Annibalem in Ita-
 liam transgressum intellexit, re-
 licto in Hispania praepositoque
 exercitui fratre Cn. Scipione, in
 Hetruriam navigavit. Unde di-
 gressus, conflata quam maxima
 manu occupavit ante Annibalem
 Padum trajicere remissisque Roma-
 num Manlio & Attilio, qui bello
 contra Boios praefuerant (praesen-
 te enim consule nullū imperium
 habebant) & acceptis eorum copi-
 is, ad conflegendum cum Anni-
 bale aciem instruebat. Commisso
 inter jaculatores expeditos equi-
 tisque praelio, Romani ab Aprhis
 circumventi in castra fugere. No-
 cte proxima Placentiam sese re-
 ceperunt, locum bene munitionum,
 rescisso quo Padum trajecerant
 ponte. Verum Annibal novo facto
 & ipse copias suas traduxit.
 Hoc unum atque alterum praer-
 clarum facinus, ex quo ex Alpi-
 bus in campos patentes descen-
 derat, apud Gallos transalpinos
 eum non parum extulit, ceu qui
 invictus dux foret, omnibusque
 in rebus propitia uteretur fortuna.
 Quam famam ut augeter inter
 barbaros, & admiratione sui
 comam

Eridanus
 fluvius.
 Galli Boii.

P. Corne-
 lius Sci-
 pio.

Κελτοῖς τοῖς κελαιπῶν Βοιοῖς.] Ita dictum, ut Κελτικὴ ἢ λεγομένη Γα-
 λλικά, cum alibi, tum pag. quae proximè praecedit.

comam mutabat, novo quotidie artificio preparatam & tinctam. Quapropter quum eum regiones peragrarent, nunc senem, nunc juvenem, nunc medie cujusdam ætatis, denique alium ex alio fieri cernerent: mirabundi divinam quandam in eo naturam esse judicabant. Sempronius, alter consul, qui in Sicilia tum erat, certior factus, ad Scipionem navibus venit, & quadraginta stadiis à collega disjunctus, confedit. Et jam omnes ad infrequentis diei prælium accingebantur. Sed Trebia, flumen interpositum obstabat, quod Romani ante lucem, brumæ die pragelido & pluvioso, pectore tenus aquam ingressi trajecterunt, dum Annibal ad horam secundam milites in castris refectos educeret. Ambo cosl. sic aciem instruxerunt ut ipsi in cornibus essent, recepto in medium robustiore peditatu. Annibal equitibus elephantos opposuit, phalangi pedites, equites post elephantos stare quietos jubet, donec eis signum daret. Commissio prælio, Romanorum equi elephantorum tum visu tum odore insolito territi, fugam latè fecerunt. At pedites, tametsi gelu rigerent & aqua perfusi, vigiliisque confecti ac debilitati essent, animis

Sempronius consul.

317

Trebia flumen.

τῶν κίβητων ἐνήλασε, συνεχῶς ἐσειασμέναις ἐπινοίαις. Ἐ αὐτὸν οἱ Κελτοὶ ἀδελφόντες τὰ ἔθνη, προσούτῳ ὄραντες, εἰπὼν ἴσον, εἶπε μεσημέριον, ἢ συνεχῶς ἕτερον ἐξ ἕτερον, θαυμάζοντες, ἔδοκμον θεοτέρας φύσεως λαχέειν. Σεμπρόνιος δὲ ὁ ἕτερος ὑπατοῦ, ἐν Σικελίᾳ τότε ὢν, ἔπειθ' ἀφ' ἑαυτοῦ, διέπλευσε πρὸς τὸ Σικελίωνα, ἢ πρὸς ἀρχαῖον σταδίων αὐτὸς διασχόν, ἐσχετοπέδευσε. ἢ τ' ἐπίσης ἕμελλον ἅπαντες εἰς μάχην ἕξειν. ποταμὸς δ' ἦν ἐν μέσῳ Τεβρίας, ὃν Ῥωμαῖοι πρὸ ἔω, χειμερίου τε τ' τροπῆς ἕως ἢ ἕστω καὶ κρύους, ἐπίρην, βρεχρόδμοι μέγιστα ἔμεστων. Ἀννίβας δὲ ἔς ἐς δευτέραν ὥραν ἀνέπαυσε τῶν στρατιῶν, ἔ τότε ἐξῆλθε. παρατάξις δὲ ἦν ἐκείτην, τὰ κίβητα κατέστη, ἀμφὶ τῶν φάλαγγων τ' ἔκειτο. Ἀννίβας ἦ ποῖς μὲν ἵππων ἀνέταξε τοὺς ἐλεφαντας, τῇ δὲ φάλαγγι τὰς πεζοὺς, τὰς δὲ ἵππους ἀπέλευσεν ὀπίσω τῶν ἐλεφαντῶν ἀπέμειν, ἕως αὐτὸς πὲρ σιγήνην. θηροδρόμῳ δὲ ἐν χειρὸς πάντων, οἱ μὲν Ῥωμαῖοι ἵπποι τὰς ἐλεφαντας, ἔφεροντες αὐτῶν ἕτε τῶν ὄψιν, ἕτε τῶν ὀδῶν, ἐφενον: οἱ δὲ πεζοὶ, καμπὸ ὑπὸ τῶν κρύους καὶ τῶν ποταμῶν ἔτ' ἀζουκνίας τεσφμεμένοι ἢ μάλα κρῖοντες, ὅμως ὑπὸ τῶν τοῖς θη-
είους

Παρατάξις δὲ ἦν ἐκείτην] Videri possunt deesse hic quædam, atque id ipse quoque interpres *consules* saltem de suo addidit: perinde ac si scriptum esset ὑπατοῖ ἐκείτην, aut ἐκείτην ὑπατοῖ. Sed cur non ἀμφω potius dixisset? Quod si ἐκείτην retinentes, jungamus cum παρατάξις, deinde scribamus, οἱ ὑπατοῖ τὰ κίβητα κατέστη. &c. mirum erit sequi tam parvo intervallo, quænam Annibalis quoque esset παρατάξις.

Σικελίωνα

ελοισ ἐπεπύδων, & ἐτίτρωσκον αὐ-
 τὰ καὶ πύων ἢ τὰ νεύρα ὑπέκω-
 πτων, & τὸς πεζυς ἐκύκλιον ἤδη.
 Ἰεουσαβρυθ ἢ ὁ Ἀννίβας, ἐσημνε
 τὴν ἵππον κυκλαῶν τοὺς πολεμίας.
 ἐσκέδασεν δὲ ἀπὸ τῶν Ρωμαίων
 ἵππων ἀπὸ τῆς γῆς, & τῶν πε-
 ζῶν μόνων τε ὄντων καὶ κηροπι-
 θυμάτων & δεδιότων τὴν ἀσπίδα κλά-
 σιν, φυγῶν πανταχοῦθεν ἢ ἐς τὰ
 στρατοπέδα. καὶ ἀπώδιωτο οἱ μὲν
 ὑπὸ τῶν ἵππων κητελαμθεσίωντων,
 αὐτὸς πεζυς, οἱ δὲ ὑπὸ τῶν ποτα-
 μῶν προεφέροντο (ἢ ἡδὲ ἡλίου
 πύμ) χόρια πῆξαντο, ὁ ποταμὸς
 ἔρρη μέρως) ἕτε ἕνιμα ἀπὸ τὸ
 βάθου, ἕτε νεύ ἀπὸ τῶν ὄπλων ἐ-
 δύναντο. Σκιπίων ἢ, αὐτοῖς ἐπό-
 μβου & πικροκαλῶν, ἐλίθου μὲν
 ἐδέησε τραυθεῖς ἀσφραγῆναι, μέ-
 λης δὲ ἐς Κρεμόνα διεσπῶν φερο-
 μβου. ἐπίσειον δὲ ἢ τι βροχὴν
 Πλακεντίας ἢ ἀσσοαλῶν ὁ Ἀν-
 νίβας ἀπάλασε τετραχοστίους, καὶ
 αὐτὸς ἐτραυθεῖ. & δὴ τῶδε παν-
 τες ἐχέμεν ζον. Σκιπίων μὲν ἐν Κρε-
 μῶνι καὶ Πλακεντίας, Ἀννίβας δὲ
 παρὰ Πάδου. οἱ ἢ ἐν ἄσπῃ Ρωμαῖοι,
 παρὰ μὲν, & τρίτοι ἤδη πταίον-
 τες παρὰ Πάδου (ἢ πῆλυντο ἡδὲ ἐ-
 ὑπὸ Βοιωτῶν παρὰ Ἀννίβας) στρατιάν
 τε παρὰ αὐτῶν ἀλλῶν κητελεθον,
 σὺν τοῖς ἕσσι παρὰ τῶν Πάδου, ὡς εἶ-
 ναι τελευταῖα τέλη. & τοῖς συμ-

rebantur, easque concisis nervis
 vulnerabant. Nec dubium quin
 pedites in fugam compulsiissent,
 nisi Annibal dato signo equita-
 tum suum ad hostem circumve-
 niendum immisisset. Tunc enim
 Romanorum peditatus, equiti-
 bus, quos terror belluarum disje-
 cerat, nudatus, & multitudine
 oppressus, metuens ne ab hosti-
 bus circumcluderetur, haud dubia
 fuga castra repetiit. Ibi multi
 pedites ab equitibus intercepti
 sunt: alii qui flumen petiere,
 gurgitibus absumpti (orti enim
 solis calore liquefcente nive haud
 parum auctum erat) quum nec
 stare propter aquae altitudinem,
 nec nare ob arma possent. Scipio
 subsequens, militesque cohortans,
 fere est occisus, acceptoque
 gravi vulnere vix Cremonam
 delatus. Prope Placentiam exigu-
 um castellum fuit, ad quod
 oppugnandum profectus Annibal,
 quadringentis amissis, ipse
 vulneratus discessit. Exinde om-
 nes ad hyberna se contulerunt,
 Scipio Cremonam & Placentiam,
 Annibal juxta Padum. Romani
 audita hac tertia clade, ad
 Padum accepta (nam ante An-
 nibalis adventum à Boiis superati
 fuerant) novum ex seipsis exer-
 citum conscripserunt, adeo ut
 connumeratis iis qui ad Padum
 erant, tresdecim legiones essent:
 duplo

Clades Romanorum.
 Scipio vulneratur.

Annibal vulneratus.

Σκιπίων μὲν ἐν Κρεμῶνι καὶ Πλακεντίας.] Scio & alibi dativum hunc reperiri (fortasse autem & accusativum Κρεμῶνα alibi quis inveniat) sed videndum ne ex errore sint hæ scripturæ, & Κρεμῶνη, non Κρεμῶνε, scribere oporteat. Fateor tamen me ἐπέχην, præsertim quum sciam Græcos quædam urbium Italiae nomina declinatione alia quàm Latinos efferre.

318

Cn. Servilius & C. Flaminius Scipioni & Sempronio successores milites.

Italia.

Roma à Gallis ingens.

duplo majorem focis imperarunt. Et jam tum legio quinque peditum millia & trecentos continuit equites. Harum aliquot in Hispaniam, nonnullas in Sardiniam (nam & ibi bellum erat) quasdam in Siciliam mitti placuit. Quæ restabant majore numero adversus Annibalem deduxere coss. Cn. Servilius & C. Flaminius, qui Scipioni & Sempronio successerant. Servilius properè ad exercitum profectus, à Scipione traditum imperium accepit. Scipio in Hispaniam procol. navigavit. Flaminius triginta peditum millibus, equitum tribus, Italiam quæ intra Appenninum est, tuebatur, quam solam propriè Italiam dixeris. Appenninus enim ex mediis Alpibus in mare procurrit, ad cujus dextrum latus ea est quæ verè Italia dicitur: à sinistro ad Ionium mare nunc quidem Italia est (nam & Hetruria Italia est) sed tamen partem ejus circa littus Ionium incolunt Græci, partem Galli, qui quondam Romanam bello adorti incenderunt. Quos quum Camillus fugientes ad Appenninum usque persequutus fuisset, arbitrator superato monte pro sedibus patriis juxta Ionium confedisse. Unde nunc quoque partem ejus regionis Italiam Gallicam nominant. Hoc pacto Romani diversis in locis ingentes exercitus eodem tempore habebant. Annibal ubi rescivit hæc, clam omnibus ad prima signa veris in Hetruriam venit, eamque latè perpopulatus

μύχοις ἴτερον διπλασίονα τούτης ἐπήγαλλον. ἤδη ᾗ ἀντοῖς τὸ τέλει εἶχε πλεον πεντακισχίλιους καὶ ἰσπείρας τετρακισχίλιους· καὶ τέτταν τὸς μὲ ἐς Ἰβηρίαν ἐπέμπευ, τὸς δὲ ἐς Σαρδόνια, καὶ κείνῳ πολέμου ἰδρὴν· τοὺς δὲ ἐς Σικελίαν. τὰ πλεονα δὲ ἦγον ἐπὶ τῷ Ἀννιβάνοι καὶ Σκιπιάνα ἐ Σερμπρόνιο ἀιρέφηντες ὕπειτοι Σεργυλίου τε Γναίου καὶ Γάϊου Φλαμίνου· ὅν ὁ μὲ Σεργυλίου ἐπὶ τῷ Παδῶν ἐπεχίθεις, τὴν ἐσσητηγίαν ἐκδέχετο· ὁ δὲ Σκιπιάνο· ὁ δὲ Σκιπιάνο, ἀιθύπαιτο· ἀιρέφεις, ἐς Ἰβηρίαν διπλευσεν· Φλαμίνου δὲ τετρακισχίλιους τε πελοῖς καὶ τερισχίλιους ἰσπύσοι τῶν ἐν τὸς Ἀππεννίνω ὄρει Ἰταλίαν ἐφύλασεν· ἢ καὶ μόνῳ ἀν πῆς εἶποι κυρίου Ἰταλίαν· τὰ δὲ Ἀππεννίνου κατέργαται μὴ ἐν μίσητον τῶν Ἀλπίων ἐπὶ Ἰταλίαν· ἐστὶ δὲ αὐτῶν τὰ μὴ ἐπὶ δεξιῶν πέντα, κατὰ τῶν Ἰταλίας, τὰ δὲ ἐπὶ ἀτέρτα ἐς τῷ Ἰόνιο φθάνοντα, νῦν μὴ ἐστὶ ἐ ζωτοῖ Ἰταλία (ὅπ ἐ Τυρρίνιο νῦν Ἰταλία) οἰκῶσι δὲ αὐτῶν τὰ μὴ Ἐλλῆνες ἀμφὶ τῶν Ἰόνιο ἀκτῶν, τὰ δὲ λοιπὰ Κελτοί, ὅσοι τῷ Ρώμῃ τὸ πρῶτον ἐπιθήσαντο, τὴν πόλιν ἐπέστησαν. ὅτε ἡ αὐτοὺς ἐξελαύναν Καμάχου· ἐδίωκε μίχου τῷ Ἀππεννίνω ὄρει, ἐμὲ δὲ δὲ δὲ ἰσπερβάντες αὐτὰ, ἀντὶ ἡδῶν τῶν ἰδιῶν, ὁ δὲ τῷ Ἰόνιο οἰκῶσι, καὶ τὸ μέρου τῷ χῶρου ἐπὶ νῦν ἔστω κελούσι, Ἰταλίαν Γαλακίλιου. Ρώμῃοι μὲ δὴ μεγάλους στρατοὺς ἐς ποτὰ ὄρου διήλυτο. Ἀννίβου δὲ τέτταν ἐπέστειρετο, ἀμὰ τῷ ἡε τὸς ἀλλοὺς λατῶν, ἐδὴς τῶν

Τυρρην-

Τυρηνίαν, καὶ αὐθόραμα ἐς τὸ μέγρον τὸ ἐπὶ Ρώμης. οἱ δὲ, πλησιαζόντες αὐτῆ, πάνυ ἐδείσαν, ἔπαρούσης σφίσιον ἀξιωμαχῆς δυναμείας. ἐσπράσαν δὲ ὅμως ἐκ τῶν ὑπολοίπων ἐς οὐπεκιχιλίους· καὶ Κεντῶνιον αὐτοῖς πῖνα ἴ ἐπιφανῶν ἰδιωτῶν, ἐδεμίως ὄρχης παρούσης, ἐπέστησαν τε ἔξέπεμπον ἐς Ομβρικῶς ἐς τὴν Πλεισίην λίμνην, τὰ γενὰ ἀσθηψόμοιρον, ἣ σιωτῶμαται ἐστὶν ἐπὶ τῆν Ρώμην. ἐν δὲ τῆν κὲ Φλαμίνιον οἱ τοῖς τελομυροῖς τῶν αὐτῶς Ἰταλίαν φυλάσων, ἀφιδόμοι τῆς ἀπεδῆς Ἀννίβου, μετῆβαιναν ὄξεις, ἔδραναπαύων τῶν στρατιῶν, δέει τε περὶ τὸ πόλεως, ἔ αὐτῶς ἀν ἀπειροπόλεμος τε, κὲ ἐς τῶν δῶπ δόξομοτίας ἡρημῶν, ἡπείρητο Ἀννίβου συμπλακνῆν. ὁ δὲ, ἀφιδόμοι αὐτῆ τῆς τε ὄρμης κὲ ἀπειρίας, ὄρω μὲρ πὲ καὶ λίμνην ἀσθυβάλλετο πῶ ἐαυτῆ, ψιλῶς τα hominis ferocia & imperitia, Annibal castra post montem quandam paludēmq̄ locat, levem armaturam equitatūmq̄

est. Quūmq̄ urbem versus procederet, magnus terror Romanos occupavit, exercitu, quem adveniēti Annibali objicerent, carentes. Ex iis tamen qui supererant ad octo millia conflaverunt: quibus quia deerat alius magistratus, praefecerunt Centenium, privatū quidem, sed patritia gente virum: & in Umbriam ad Plestinam paludem, ut quā ad urbem propior est via, fauces praecoccuparet, emiserunt. Interea Flaminius, qui triginta hominum millibus interiorem Italiam custodiebat, audita Annibalis celeritate, metuens urbi, statim castra movit, nullaque agmini concessa requie, vir rei bellicae ignarus, qui fastu & jactatione populari ad imperium lectus fuerat, magnis itineribus ad Annibalem, ut quamprimum configeret, properabat. Cognita

Centenium.

Plestina palus.

319

in

Καὶ Κεντῶνιον αὐτοῖς τῶν ἴ ἐπιφανῶν ἰδιωτῶν.] Fortasse scripsit Appianus τῶν ἴ ἐπιφανῶν, ἰδιώτων. Vel, ἀπὸ ἰδιώτων. Sed debuit interpres, meo quidem iudicio, dicere, quia deerat magistratus, non interiecta voce alius. Ceterum ut hic τοῖς ἐπιφανῆς opponit τοῖς ἰδιώταις, ita in Hisp. historia, pag. 299. τοῖς ἐπιφανῆς & τοῖς ἐκ τῶν πλῆθους.

Καὶ ἐς τῆν δῶπ δόξομοτίας ἡρημῶν.] Ubi habes, non sequente nomine quod cum hoc articulo jungatur, scribo, καὶ ἐς τὴν στρατιῶν. Nam deesse talem quamvis vocem manifestum est: vix autem aptior reperiri ulla potest, & quidem ipsi etiam Appiano usitator, ea utenti & pag. quae hanc proximē praecedit: ubi scribit, τὴν στρατιῶν ἐκδέχεται παρὰ τῶν Σικυπῶν. Sed quom tamen apud Suidam in vocabulo δόξομοτία, postquam exposuit κροδόξια, sequatur Appiani nomen, & huic verba ista subjungantur, ὁ δὲ Φλαμίνιον τῆν ἀρχὴν δῶπ δόξομοτίας ἡρημῶν ἡπείρητο Ἀννίβου συμπλακνῆν: tutius esse dico, accusativum hunc illi articulo τῶν (qui alioqui hic nullum habet) dare: praefixa tamen praepositione ἐς. neque enim dubium est quin librarii errore apud Suidam praetermissa sit. Atque etiam apud Suidam, in allegato loco scriptum esse vides δόξομοτίας: sed nec ista scriptura δόξομοτίας displicere debet, ut ostendam in paginam 323.

M m 4

Metā

in valle abscondit. Mane sub lucis ortum conspicatus hostium castra Flaminius, paululum ibi, dum reficeret exercitum, moratus, vallum insuper jecit. quo facto, mox in aciem copias educit, nondum à vigiliis ac laboribus recreatas. Sed postquam undique insidiæ eruperunt, tum monte & lacu clausus, & hostibus circumfusus, occiditur, & cum eo viginti hominum millia. Reliquos decies mille, qui in pagum quandam natura munitum confugerant, Maharbal, inter Annibalis duces, magnam & ipse ex re militari laudem consequutus, quia vi expugnare facile non poterat, cum desperatis autem dimicandum non ducebat, persuasit ut arma traderent, fidemque dedit se quod vellent abire permittitur. Armis depositis, nudos ad Annibalem deduxit: qui negans injussu suo potuisse Maharbalem quicquam pacisci, quos ex focis captivos reperit, humaniter tractatos, sine pretio dimisit, hac clementia civitates ad se alliciens & venans: Romanos omnes in vinculis habuit. Gallorum quoque auxilios, ut eos quasvis deliniret, prædam distribuit. Post hæc ulterius progredi cœpit. Harum rerum fama ad Servilium cof. juxta Padum stativa habentem pervenerat: Æsque

Rom. clades maxima sub Flamínio. Maharbal dux.

ὁ δὲ ἐκ τῆς ἐπιπέδου ἐξήλθε δὲ πρὸς τὸν ἄκρον ὄφρα μὴ πὶ διέτριψε, καὶ ἐπειτὸν ἀναπαύων ἐξ ὁδοπορίας, καὶ χαλεποποιουμένων. καὶ δὲ τὰτο ἐξήλθε δίδυς ἐπὶ τῷ μίχλῳ αὐτῶς ὄντας ἀπ' ἀργυρίας καὶ κέπου. τῆς δὲ ἐπέδου ἐκφανείσης, ἐν μίση ληφθεὶς ἔτε ὄρεος ἐτ' ἡμερῶν καὶ ἔχθρῶν, αὐτὸς τε ἀνῆρηθη ἐπὶ αὐτῶν διουρίων τῶν ἰσοπίων ἐπιμυρίου ἐς πᾶν κώμῳ ὄρεον συμφυγόντας Μακάρβαλ ὁ ἴσως ἐπίτηθ' Ἀννίβου, μεγίστῳ καὶ ὁδῶ ἐπὶ στρατηγία δόξαν ἔχων, ἐδωάμεθρον εἶεν ἀχρῶς, ἐδὲ ἀξίων ἀπειργασίῳ μίχλῳ, ἔπειτα τὰ ὄπλα δόπεδῶς, σιωδῶμεθρον δόπεδῶν ὅση φίλοιον. ὡς ἡ ἀπέπειτο, λαδῶν ἤγῳ αὐτῶς αἰσῶς τὸν Ἀννίβου γυμνῶς. ὁ δὲ ἐφάμεθρον ἐπὶ κύριον χωρὶς αὐτῶς ἰσῶτα σιωδῶς τὸ Μακάρβαλ, τῶν μὴ ἐν τῷ συμμίχλῳ φιλαθηραποδύμεθρον, ἀπέλυσε ἐς τὰ ἑαυτῶν, ἡμερῶν τῆς φιλαθηραπίας τῶν πόλεως ὅσοι δὲ Π' αμικίων ἦσαν, εἶχε δῆτας. τῶν ἡ λείαν τοῖς συστρατευούσις Κελπίσις δόπεδῶμεθρον, ἵνα ἐ τῶν θεραποδύσε τὰ κέρδει, αἰσῶσαν ἐς τὸ αἰσῶσαν ἀσῶμεθρον μὴ ἦδη τῶ γυμνῶν τῶ αἰσῶ Πάδου στρατηγῶν

Σεργίου-

Μετὰ δὲ τῷτο ἐξήλθε ἄλλος ὅση τὴν μίχλῳ αὐτῶς ὄντας ἀπ' ἀργυρίας καὶ κέπου] Inter αὐτῶν & ὄντας δεesse suspicor μαλακῶς. ut pag. 317. καὶ τὸ ἴσως τὸ κέρδος καὶ τὸ πῶταμῶ καὶ τῶς ἀργυρίας τετραμυρίων καὶ μαλακῶ ὄντας. Ac vel ex hoc loco suspicari etiam possit quispiam, desiderari hic participium τετραμυρίων: & alius fortasse, δεesse καμικίας, qui legerit, pag. 343. καμικίας ἴσως ἀργυρίας καὶ κέπου. Sed quoniam habemus hic ὄντας, potius mihi persvaserim scriptum & hic fuisse μαλακῶς ὄντας.

καὶ

Σουβιλίαις, ἢ τετρακισμυξίοις ἐπὶ
 Τυρρηνίαις ἐπιερωθῆναι, Κεντίνιου
 δὲ ἤδη τοῖς ὀκτακισχιλίοις τὰ σενά
 ἀπελευθέρωτο. Ἀννίους δὲ, ἐπει-
 δὴ τὴν τε λιμνὴν εἶδε τὴν Πλα-
 σπύλῳ, καὶ τὸ ὄρω τὸ ὑπερ' αὐτὴν,
 καὶ τὸ Κεντίνιον ἐν μίσην κρητουῶ-
 να τὸ διόδου, τοὺς ἡγεμόνας τὸ ὀ-
 δὴν ἐξήταξεν εἰς πρὸς ἐπὶ περιόδῳ. ἔ-
 δεμίαν δὲ φεμῶν ἐνίκα τέλειον,
 ἀλλὰ ἀποκρημα πάντα καὶ φα-
 ραχρῶδη, δι' αὐτῶν ὅμως ἐπεμπε-
 τὸς φίλους νύκτωρ τὸ ὄρω ἀειλί-
 να, καὶ Μαάρβαλ μὲν τὸ πεμνη-
 ραμῶν δὲ ὅτι δύναμτο ἀπειλε-
 δῆν, ἀπεσοῦλε τῷ Κεντίνιῳ καὶ
 μέτωπον ἢ σωεσῶτων ἐκτερον,
 πᾶν ἀποδύμενος ὁ Μαάρβαλ ἐν
 κρητουῶν ἀνωθεν ὤφθη τε ἔ-
 ἡλάλα-
 ξεν. Ῥωμαίων δὲ εὐθύς ἴω φυγῆ,
 καὶ φοῖτο κεκυκλωμένον καὶ τρι-
 χίλιοι μὲν ἔπεισον, ὀκτακισχίοι δὲ ἔ-
 λήθησαν οἱ ἢ λατοὶ μόλις διέ-
 φυγον. πυθῶν μὲν ἢ οἱ ἐν ἀπὸς, καὶ
 δεῖσαντες μὴ εὐθύς ἐπὶ τὴν πόλιν ὁ
 Ἀννίους ἔλθοι, τὸ, τε τῆρῳ ἐ-
 πλῆρον λίθων, καὶ τοὺς γέροντας
 ὠπλιζόν, ὄπλων μὲν ἀπορροῦτες,
 τὰ δὲ λάφυρα ἐν τῷ ἱερῶν κρητα-
 ρουν, & senes armarunt, &c, quia

jam cum quadraginta millibus in
 Hetruriam properabat. Adhæc
 Centenius octo millibus angus-
 tias obsederat. Annibal Pleiti-
 nam paludem montemque su-
 perjectum confiscatus, & Cen-
 tenium transitum tenentem, di-
 ligenter itinerum duces est per-
 contactus, num qua parte mons
 circumiri posset. Quum nullos
 ad transitum calles esse, sed cun-
 cta derupta atque confragosa dic-
 erent, nihilominus Maharba-
 lem cum levi armatura noctu
 montem circumire jubet, & sub
 id tempus quo conjectabat eum
 in montem evasisse, Cente-
 nium à fronte adoritur. Dum
 prælium confertur, Maharbal
 strenuè certè in montis vertice
 sublato clamore sese ostendit.
 Tum Romanorum fuga stragel-
 que fuit magna: tria millia occi-
 sa, capti octingenti: reliqui vix
 evaserunt. Hac clade audita, qui
 in urbe erant Romani, graviter
 timuerunt ne confestim Annibal
 exercitum ad urbem admo-
 veret. Quapropter muros telis munie-
 runt, & senes armarunt, &c, quia
 decrant arma, quæ sita aliis bellis
 & ad

320

Romano-
 rum clades
 sub Cen-
 tenio.

Καὶ Μαάρβαλ μὲν τῶν πεμνηραμῶν δὲ ὅτι δύναμτο ἀπειλεδῆν.] Si quis
 interpretationem hanc sequi velit, leget, μὲν τῶν φίλων: in ea enim legitur,
 cum levi armatura. Sed quomodo legi potest μὲν τῶν φίλων, quum τοὺς
 φίλους præcedere videamus? Verum interpres ille totum hunc locum perin-
 de vertit ac si scriptum esset, δι' αὐτῶν ὅμως ἐπεμπε νύκτωρ Μαάρβαλ (nisi
 potius scribendum τὸ Μαάρβαλ) τὸ ὄρω ἀπειλένα μὲν τῶν φίλων. Sed potius
 crediderim post μὲν τῶν δεesse alium quemquam genitivum: & multos mihi
 assensusos si dixerim eum esse τὸ ὀπλιτῶν. nam φίλων & ὀπλιτῶν mentionem sæ-
 pe simul fieri, satis notum est: quamvis habita significationis ratione unum
 alteri opponatur. Verum apud hunc scriptorem videmus etiam φίλους & ὀ-
 πλιτῶν conjungi, cum alibi, tum pagina 326. ea autem quæ hanc sequitur,
 ἰπώται: & πεζοὺς. Ceterum pro particula ὅτι, quæ est ante δύναμτο, mini-
 με dubium esse potest quin scribendum sit ὅτι.

M m 5

Ka

Fabius Maximus dictator creatus.

& ad decus affixa templis spolia detraxerunt: quodque etiam in maximo metu fieri solet, Fabium Maximum dictatorem crearunt. Sed Annibal, Deo avertente, ad Ionium iter flexit: vastataque maritima regione ingentem praedam egit. Servilius cos. Annibali sese opponens, Ariminum devenit, atque, ut Gallos nondum alienatos in fide contineret, itinere unius diei ab eo exercitum continuit, donec veniens Fabius Maximus dictator, Servilium, ut qui nec consulatum ullum, creato dictatore, nec imperium gereret, Romam remisit. Ipse Annibalem per vestigia subsequens, praelio omni abstinebat, quanvis identidem provocaretur: satisque ducebat si observando instans, ne quod oppidum obsideret, impediret. Annibal vastata regione famem sentire ceperat, quare eandem iterum obeundo, singulis diebus eductis in aciem copiis, ad pugnam Fabium elicere conabatur. Verum nullam pugnandi copiam faciebat dictator, improbane quidem ejus factum magistro equitum Minutio Rufo, qui Romam ad amicos scriptitabat, Fabium ignavia & timiditate praelium horrere. Accidit autem ut sacrificiorum causa Romam profecto Fabio, Minucius cum Annibale collatis signis dimicaret. Quo praelio quia superior fuisse videbatur, tum ferocius mittendis ad Senatum literis, Fabium criminari, tanquam vincere nolentem. Senatus reverso

Minutius Rufus magister equitum.

Fabium criminatur.

Φέρωντες, ἀ ἐν πολέμῳ ἄλλαν κοσμοῦ αὐτοῖς ἀφίκεσθαι δικτατοροῦ τε, ὡς τὸ κινδύνῳ, Φάσιον εἶλοντο Μαξιμου. Ἀνίους ᾗ, ἡεῖ περιουλοῦντ' αὐτὸν, ἐπὶ τ' Ἰόνιον αὐδὲς ἐτρέπη, & τὴν παρὰ ἰονίον ὁδὸν ἐπὶ τῆ' ἰλίαν τε περὶ ἔλαυνε πολλῶν. Σεργίλι' δ' ὅ' ὑπατ' ἀνυπεριῶν αὐτῶ, κατῆρην εἰς Ἀρμινον, ἀπέχον Ἀνίου μίαν ἡμέραν, ἔθα τῶ στρατῶν σωείης, καὶ τὲς ἐπ' φίλους Κελτῶν ἀπετάρηνεν. ἔως ἀφικόμεθ' Φάσι' Μαξιμου ὁ δικτατωρ Σεργίλιον μὲν ἐς Ρώμην ἐπέμπευ, ὡς ἔτε ὑπατον, ἔτε στρατηγὸν ἐπ' ἄντα, δικτατορος ἤρκειν· αὐτὸς ᾗ τῶ Ἀνίου περιουλοῦντων, ἐς μὲν χείρας σὸς ἦει, πολλὰς ἐκείνε περιουλοῦντον πολιορκεῖν δ' ἔδνα εἶναι, περιουλοῦσαν καὶ ἐπικείδημος. ὁ ᾗ, τ' χείρας ἐξουλοῦντης, τρεφῶν ἠπόρει· καὶ αὐτῶν αὐδὲς ἀφίκεν, ἐκείνης ἡμέρας ἐξήτασε, περιουλοῦντος ἐς μάχην. Φάσιος δ' ἐ σωεπλέκεις, κατὰ γνώσκοντος αὐτοῦ Μινουίος Ρέφης, ὡς ἰπ' ἄρχος μὲν ἦν αὐτῶ, ἔγραφε δ' ἐς Ρώμην τοῖς φίλοις ὡς ὀνοίης Φάσιος ὑπὸ δειλίας. Ἀλεθραμοντος δ' ἐς Ρώμην ἐπὶ θυσίας τινὸς τῶ Φάσιου, ὁ Μινύσιος ἠγέδημος τῶ στρατῶ, σωεπλάκη τινὰ μάχην τῶ Ἀνίου· καὶ ὄξως πλέον ἔρχην Ἰραστέρων ἐς Ρώμην ἐπέστειλε τῆ βουλή, τ' Φάσιον ἀγτιώδημος, σὸς ἐθελοντα κινήσασ. καὶ ἡ βουλή, ἐπ' ἀνεληλυθότος ἐς τὸ στρατοπέδον ἦ

Καὶ τοὺς ἔτε φίλους Κελτῶν ἀπετάρηνεν.] Malim ἐπετάρηνεν.

Καὶ

ἤ τ' Φαβίου, ἴσον ἰχύν' αὐτῶ τ' ἰπταυρον ἀπέφηνεν. αἱ μὲν δὲ, μερσιώδῃσι τῶν στρατιῶν, πλησίον ἀλλήλων ἑστρατοπέδουσαν. καὶ τ' γνώμης ἐκείνης ἐχρὼν τ' ἑαυτῶ, Φάβιος μὲν, ἐκτρέφον Ἀννίβαν τῶ χρόνῳ, καὶ πειραδὴ μὴδὲν ἰσῶ αὐτοῦ πειθεῖν ὁ δὲ Μινύκιος, μίχην ἀλακρίδιον. σιωπῶντος ἧ ἐς μίχην τ' Μινουκίος, Φάβιος τὸ μίλλον ἐπέταμ' ἀπορῶν, ἐν μίση τὴν στρατιάν ἀπεργασάμενος ἔφησε τὴν ἑαυτῶ, καὶ τὸς τ' Μινουκίου τραπέντες ἀνελάμβανεν, τὸς δὲ Ἀννίβος διάκονοις ἀπεκρούετο. καὶ Φάβιος μὲν ἄλλ' ἄλλ' τῶν συμφερῶν ἐπεκρούεισε τῶ Μινουκίῳ, ἐδὲν ἐπιμύλιος τ' ἀξιοβολῆς ὁ ἧ Μινύκιος, αὐτὸν κραταγῶν ἀπειρίαν, ἀπέθετο τὴν δὲ χεῖρ', ἔ τὸ μίχης τ' στρατῶ παρῆδκε τῶ Φαβίῳ ἠγρομένῳ πρὸς ἀνδρα τεχνίτην. ἔ δὲ καὶ ὁ Σεβαστὸς ὑπερον πολλοῖς ἐμμένητο, ὅση ἂν ἐυχρῆς ἐδ' ἔτος ἐς μίχης μίλλον τὸ λῆμ' ἢ τέχνη χρῆσθαι. Φάβιος μὲν οὖν αὐτῶς ομοίως ἐφύλασσε τὸν Ἀννίβαν, καὶ τῶν χρόνον παρθεῖν ἐκάλειεν, ἔ συμπολεῖσθαι αὐτῶ τῶ στρατῶ παντῶ, τοῖς δὲ ἀποσκιδναμένοις μόνοις ἐπιπέδου. καὶ σιφῶς εἰδὼς ἀπορήσονται τερφῶν, ita tamen ut in univēsa dimicationis casum non veniret, sed si quos palantes offenderet, aggrederetur, haud dubiè sciens Annibalem brevi omni commeatu defectum iri. Appropinquan-

in castra Fabio, dictatoris ac magistri equitum jus æquari voluit. Quamobrem copias inter se partiti, prope se invicem castra metati sunt, ambo in sua opinione hærentes. Fabius, ut Annibalem mora conficiendum ac vexandum duceret, dandamque operam ne quid detrimenti ab eo caperet: Minucius, Marte quamprimum decernendum. Qui paulo post, quum manus cum Annibale confereret, interea copias suas Fabius quietas continuit, satis prævidens casum futurum, & Minucii militem in fugam versus recepit: Annibalem autem insequentem repressit: atque hoc modo ab ingenti clade Minucium vindicavit, nihilo illi infensior ob falsò sibi imposta crimina. Tum Minucius ultro seipsum damnans incitæ, depositò imperio, partem exercitus Fabio tradidit. Cujus rei posteris temporibus sæpius meminit Augustus, qui & ipse tardus in prælia erat, & arte uti quàm audacia malebat. Fabius, non segnius quàm antea Annibalem explorabat, atque à populatione prohibebat, te

Dictatoris & magistri equitum jus æquatum.

321

Augustus in prælio arte uti quàm audacia malebat.

Καὶ τ' γνώμης ἐκείνης ἐχρῶν τ' ἑαυτῶ.] Primo quidem aspectu videri possit ἐχρῶντο mutandum in ἐχρῶ: nihil tamen necesse est, sed intelligendum, τ' γνώμης ἐχρῶντο, ἐκείνης τῆς ἑαυτῶ. sub ἐχρῶ. Rectè autem veritit interpres, in sua opinione hærentes, quum alioqui posset sic etiam reddere, suam opinionem retinentes. Sic autem & pag. 322. τῆς αὐτῶς γνώμης ἐχρῶντο.

Φάβιος μὲν, ἐκτρέφον Ἀννίβαν τῶ χρόνῳ.] Sic in fine paginæ 323. ὑποβρῶν ἐκτρέφοντος Ἀννίβαν.

Εἶτα

te autem ad angustias quasdam utroque exercitu, Annibal quidem eas non praevidit: at Fabius praemissis quatuor millibus hominum, eas statim occupavit, ac cum reliquis ex altera parte in tumulo quodam firmo castra posuit. Annibal, ut se inter Fabium & fauces à Fabianis obsessas inclusum sensit, vehementi metu, ut nunquam antea, percussus est: nec enim ullum transitum videbat, sed omnia praerupta & inaccessibleia. Adhuc desperabat Fabium tam firmo loco posse deijci. In hoc astu atque difficultate quinque millia captivorum, nequid novi tumultus ab iis impendente periculo excitaretur, jugulavit. Deinde boum cornibus quotquot in castris erant, (magna copia fuit) faces alligari iussit, & proxima nocte accensis facibus, extinctoque omni per castra igne, ac indistincto alto silentio, audacissimis juvenibus negotium dat ut boves in devia illa loca quae inter Fabii castra & fauces erant, magna festinatione agant. Tum boves à ducibus extimulati, & ardentis ignis calore exusti, per rupes saxaque magno impetu discurrere, & quum deorsum devolverentur, rursus majore vi summa repetentes ferebantur. Romani qui utrinque erant, in castris Annibalis cum tenebris silentium conspicati, ceterum per montes diversis in locis varios ignes elucere, planè quid istud es-

Quinque millia captivorum ab Annibale jugulata.

Annibalis commentum.

322

Εἶτα κατέπιπον αὐτῶν ἀνεπιθῶν.]

ἀντίκω τῆ Ἀννιῶν. συνῆς δὲ διόδου πλησιαζούσης, ὁ μὲν Ἀννίῶς αὐτῶν ἐπεσίδετο, Φαβίος δὲ αὐτοῖς τετρακιχίλιους, κρητάβας, καὶ τοῖς λοιποῖς αὐτοῖς ἐπὶ θάλασσῃ ἐσκατοπέδῳ ἐπὶ λόφου κρητοπέδῳ. Ὁ δὲ Ἀννίῶς, ὡς ἤσθετο ληφθεὶς ἐν μέσῳ Φαβίῳ τε καὶ τῶν φυλοσοφῶν, ἔειπε μὲν ὡς ἔ ποτε αὐτοῖς (ἔ γὰρ εἶχε δὲξοδόν, ἀλλὰ πάντα τῶν δάκρυμα καὶ δόρυβατα, ἐστὶ ἡλιε Φαβίον ἢ τὸς ἐπὶ τῶν σενῶν βιασσοδῶν ἀλλὰ τῶν τῶν κρητῶν ἰσχυρότητα) αὐτῶν δὲ ἔχον δόρυβατα, τὸς μὲν αὐχμηλάτους ἐς πεντακιχίλιους ὄπτας κρητέσφαζεν, ἵνα μὴ ἐν τῷ κινδύνῳ κρητοπέδῳ, βούς δὲ ὅσους εἶχον ἐν τῷ κρητοπέδῳ (πολύ δὲ πλῆθος τῶν) τοῖς κρητοῖς αὐτῶν δάδῳσ ἀπέειπκε, καὶ νυκτὸς ἐπιψηρομένῳ τῶν δάδῳσ ἐξούσῳ, τὸ λοιπὸν ἐν τῷ κρητοπέδῳ πῦρ ἔσβεσεν, καὶ σὺν τῶν βατέων ἔχον παρηγήσειε. τοῖς δὲ ἐντολματέοις τῶν νέων ἐκέλευσε τὰς βούς ἐλαύνειν μὲν αὐτοῖς ἀνα αὐτῶν τῶν δάκρυμα, ἀ τῶν ἐν μέσῳ τῶν τε Φαβίου, καὶ τῶν σενῶν. καὶ δὲ τῶν τε τῶν ἐλαύνοντων ἐπειροδῶν, & τῶν πρὸς ἐκκείμενους αὐτοῖς, ἀνεπιθῶν ἐπὶ τὰς κρηνοὺς ἀφειδῶς καὶ βιασῶς. εἶτα κατέπιπον αὐτῶν ἀνεπιθῶν. Ρωμαῖοι δὲ οἱ ἐκατέρωθεν ὄρωντες, ἐν μὲν τῶν Ἀννίῶν κρητοπέδῳ σὺν τῶν σενῶν, ἐν δὲ τῶν ὄρεσι πῦρ πολὺ & ποικίλον, σὺν ἔχοντες, ὡς ἐν νυκτὶ, τὰ γινόμενα ἀκρηβῶς

Scribendum puto καὶ αὐτῶν ἀνεπιθῶν.

Διδεχμῶν

ἀκροβῶς ἐπινοήσας· ὁ μὲν Φάσις
 εἰκάζει εἶναι τὴν στρατηγίαν τοῦτο
 Ἀννίβου· καὶ σιωπῶν μὴ διωκόμε-
 νος, ἀπέμεινε σιωπῶν τὴν στρα-
 τῆν, τὴν νύκτι ὑφ' ἰσχυροῦ· οἱ
 δὲ ἐν τοῖς σενείοις, ὑπελάθον ἀπὲρ
 ἤθελον ὁ Ἀννίβας, φάσιν αὐτὸν,
 ὡς ἐν δόξῃ, αἰὼν Διὸς τῶν κρη-
 μῶν βιαζομένων καὶ μετεπίδων, ἐ-
 πί τῶν φαντασιῶν τοῦ πυρὸς κρη-
 ταδόντες, ὡς οὐκ ἐλπίδομεν τὸν
 Ἀννίβαν κρητοπαροῦντα. Οἱ δὲ, ὡς
 εἶδε κρητοδόντας αὐτὸς ἐν τῶν σεν-
 εῶν, διέδραμον ἐς αὐτὰ τοῖς ταχυ-
 πατοῖς ἀπὸ φωτὸς καὶ σιωπῆς, ἵνα
 Διελῶδοι κρητοδόντες ἢ αὐτὰ καὶ
 κρητοπαροῦντες, ἐσήμηνε τῇ σέλι-
 ππῆ, καὶ τὸ στρατοπέδον ἀντέστη-
 σεν αὐτῇ, καὶ πῦρ ἀφ' ἰσχυροῦ ἐξέ-
 φηεν. Πρωτοῖο μὲν δὴ τότε ἦσαν
 τοῦ σενεῖο· οἱ δὲ στρατὸς ὁ ἀλλ-
 ῶς Ἀννίβου, καὶ οἱ παῖς βοῶν ἐ-
 λαύνοντες, ἐπὶ τὰ σενὰ ἀδελῶν διέ-
 δραμον· καὶ αὐτοὺς συναρῶν ἀπ-
 ἤρην ἐς τὸ σενεῖον. ἔπειτα μὲν ἐξ ἁ-
 ἐλπτου τότε ὁ Ἀννίβας, αὐτὸς τε
 ἀπὸ τῶν καὶ τῶν ἀδελῶν· καὶ
 ἐς Γερωνίαν τῆς Γαπυρίας ἐπεμ-
 δεῖς, ἢ σίτου πλῆρης ἴω, ἐξέ-
 λεν αὐτῶν· ἐν ἀφιδόνι ἀδελῶν
 ἐχέμενος.

Οἱ δὲ Φάσις, καὶ τότε τὸ αὐ-
 τῆς γνώμης ἐχέμενος, ἐπί τῶν καὶ
 τῆς Γερωνίας ἀποχρῶν δέκα σεδίου
 ἐστρωτοπέδων, λαὸν ἐν μίση πο-
 ταμῶν Ὀφιδῶν. ληγόντων ἢ αὐτῶν

stra locat, interposito inter utriusque castra Aufido amne. Ex-
 actis

Διέδραμον ἐς αὐτὰ τοῖς ταχυπατοῖς ἀπὸ φωτὸς καὶ σιωπῆς.] Appianum
 scripsisse crediderim, ἀπὸ τῶν ταχυπατοῖ· idemque & interpres videtur cre-
 didisse. Facile autem post αὐτὰ potuit omitti ἀπὸ.

Ε'

set, noctu praesertim, intelligere
 non poterant. Fabius quidem
 dolum aliquem Annibalis esse su-
 spicabatur: sed quia certi nihil ha-
 bebant, suos munimentis tenuit:
 satis credens nihil esse noctu tu-
 tum. At qui ad insidendas fauces
 locati erant, Annibalem rati
 (quod etiam ipse peroptabat)
 per superiores montium rupes
 erumpentem fugere, loco exce-
 sere, & quod micans flamma du-
 cebat, tanquam ibi Annibalem
 laborantem oppressuri, decurre-
 re. Vix inde pedem moverant
 quum Annibal magno silentio,
 sine lumine, ut facilius lateret,
 cum expeditissimis occurrit, oc-
 cupatisque ac praesidio firmatis
 faucibus tuba reliquo exercitui
 significavit: ad cuius sonitum vi-
 cissim totis castris est acclama-
 tum, ignisque sublatum. Tum Ro-
 manis fraus innotuit. Reliquum
 Annibalis agmen, & qui boves
 egerant, jam tuto ad fauces de-
 venere. Sic collectis copiis omni-
 bus Annibal, atque praeter spem
 & victoria et exercitui incolumi
 recepto, ulterius progressus, Ger-
 ionem, Apuliae urbem, frumen-
 ta tuto hybernabat.

Fabius eodem semper animo
 ac voluntate è vestigio subsequen-
 tus, decem stadia à Gerione ca-

Gerione
 expugna-
 ta.

Aufidus
 amnis.

actis verò sex mensibus (quod spatium est dictaturæ apud Romanos) coss. Servilius & Attilius magistratum denuo ingressi, ad exercitum venère, regresso Romam Fabio. Atque hac hyme levia quædam inter utroque certamina crebrò conferebantur: quibus semper & superior & gloriosior Romanus erat. Quapropter Annibal ad eum usque diem, quoties ad suos scriberet, maximis laudibus sua facta solitus ornare, tum rebus cœpit diffidere, ac supplementum pecuniæque petere. Sed inimici, qui semper ejus cœpta reprehendebant, tum maxime se non intelligere fingebant, quum victores non petere, sed ultro pecunias patriæ mittere consuevissent, ecquid Annibal tot victoriis superbus postulare. Quorum verbis commoti Carthaginenses nec milites, nec pecunias misere. Quod deplorans Annibal, missis ad Asdrubalem fratrem in Hispaniam literis, mandat ut ineunte ætate cum quam maxima posset militum & auri copia in Italiam irrumperet, ejusque partem ulteriorem depopularetur: ut dum tota ureretur, Romani incipiti bello opprimerentur. Atque hoc in flatu erant res Annibalis.

Flaminii & Centenii clade Patres graviter offensi, & tot simul ac insperatis malis exerceri contra dignitatem suam esse rati, denique in solo ac sedibus suis bellum ferre non valentes: novo delectu habito, cum quatuor legiones ex urbe,

των ἐξ ἡμεῶν, ἐφ' ἃς ἀρχοῦνται Ρωμαῖοι τὸς διηπάτους, οἱ μὲν ὑπὸ τοῦ Σεργιλίου τε & Ἀτίλιου ἐπὶ τὰς ἑαυτῶν δόχους ἐπιπύουσι, & ἦλθον ἐπὶ τὸ στρατόπεδον, & ὁ Φάβιος ἐς Ρώμην ἀπέηκε γίνονται δὲ πρὸς ἐν τῷδε τῷ χειμῶνι Ἀννίβας ἐ Ρωμαίοις ἀκροπόλις μὲ συνεχῆς ἐς ἀλλήλους· καὶ τὰ Ρωμαίων ἐπικουδύστερα καὶ ἐνδραπέστερα ἴω. Οἱ δὲ Ἀννίβας ἐπέσεπε μὲν αὖτις, τὰ γνηθῆμα Καρχηδονίους ὑπερεπαύρων· τότε δὲ διαπλοστότων αὐτῶ πολλῶν, ἠπόρῃ, καὶ στραπὸν ἤτη καὶ ζηήματα. οἱ δὲ ἐχθροὶ, πάντα ἐπισκώπτοντες τὰ Ἀννίβου, & τότε ὑπεκρίνοντο λαοφῶν, ὅτι τὴν νικῶντων ὅση αἰτουῦντων ζηήματα, ἀλλὰ πεμπόντων ἐς τὰς πατρίδας, ὁ Ἀννίβας ἐγύτην, λέγων νικῶν. οἱ οἱ Καρχηδονίους πεσοδέντες, ἔτε στραπὸν ἐπεμπον, ἔτε ζηήματα. καὶ ὁ Ἀννίβας ἑαυτὸν ὀδυρόμενον, ἔγραψεν ἐς Ἰβηρίαν Ἀσδράβαν τῶν ἀδελφῶν, παρακαλῶν αὐτὸν, δόχουμένου θέρους μετ' ὅσης δύναμις στραπὸς καὶ ζηήματων ἐμβαλεῖν ἐς τὴν Ἰταλίαν, & πορθεῖν αὐτῆς τὰ ἐπικεμένα, ἵνα δηῶτο πύσας, & Ρωμαῖοις κήμοις ὑπὸ αὐτῶν ἐκατέρωθεν. καὶ τὰδε ἴω ἴω περὶ Ἀννίβαν.

Ρωμαῖοι δὲ τὰ τε μεγέθη τῆς ἤτης Φλαμίνιου & Κεντιλίου ἀδελφῶν, ὡς ἀνάξια σφῶν καὶ παραλόγια καὶ ἀήθρα παθόντες, & τὸν πόλεμον ὅλως ἐφύργιστες ἔδδον ὄντα παρ' ἑαυτοῖς, ἀλλὰ τε κατέλεγον ἐν Ρώμῃς τέλη στραπωτῶν τεσσάρων μετ' ὄργης ἐπὶ τὸν Ἀννίβαν.

Annibal
rebus suis
incipit diffidere.

323

ραν, ἢ τὸς συμμαχίας πανταχόθεν ἡγεῖσθαι ἐς Ἱταλίαν ὑποτάξας τε ἀφροῦνται, ἐκ τῆ δόξης πολέμικῆς, Δούκιον Αἰμίλιον, τὸ Ἰλλυρικῆς πολέμου, ἐκ τῆ δημοκρατίας, Τερέντιον Οὐάρενον, πολλὰ αὐτοῖς ἐκ τῆ συνήθους δεξιοκρατίας ὑποχρέωθαι ἢ αὐτοῖς παρορμητικῶς ἐξιόντας, ἰδόντο κελύει τὸν πόλεμον κέρη, ἢ μὴ τὸν πόλεμον ἐκτρέχειν κερῶν τε ἔπρατειας σωχίσι, ἢ εἰσφοραῖς ἢ λιμῶ, ἢ δόξια τῆ γῆς δημοκίης.

tum sociorum undique magnam vim in Apuliam coëgerunt. Ad hæc consules duos crearunt, alterum bellicis laudibus, splendentem, L. Æmilius, qui cum Illyricis bellarat: alterum ex populari factione, Terentium Varonem, ingentibus promissis de more plebis animos demulcentem. Quos quum paludatos ad bellum emitterent, orarunt ut quam primum Marte configerent, nec diutius trahendo bellum,

L. Æmilius & Terentius Varro coll.

Εἰς αὐτὴν δόξιν πολέμικῆς, Δούκιον Αἰμίλιον.] Mirum videri cupiam possit, laudari hic istam electionem quæ fiat ἐκ δόξης πολέμικῆς, quum in Hispanica historia, pag. 300. reprehendat quod ὡς ἐπὶ δόξιν ἐξήσθη τινὲς ἐστὶ τὰς στρατηγίας; verum hic non (ut illic) de gloria quam sibi bello pepererant, sed de ambitiosa gloriæ cupiditate loquitur.

Εἰς δὲ δημοκρατίας, Τερέντιον Οὐάρενον.] Hic quidem habemus ἀφροῦν ἐκ δημοκρατίας, sed pag. 319. in principio, ἀπο δεξιοκρατίας ἡμεῖς. Ac pro ea quidem lectione quæ se hic nostris oculis offert, facit quod legitur initio paginæ sequentis, Τερέντιος ὅτι δημοκρατία. Vicissim verò pro altera facere videri potest hoc quod occurrit in eo de quo agitur loco, ποῦ αὐτοῖς ἐκ τῆς συνήθους δεξιοκρατίας (nam ita ibi scriptum est, non δεξιοκρατίας ὑποχρέωθαι: paulo post illa verba, ἐκ τῆ δημοκρατίας. Ego & loco illi paginæ 319. scripturam suam & huic quoque suam servandam esse existimo: quum possit idem & δημοκρατία esse & δεξιοκρατία, sive δεξιοκρατία: de quibus vocabulis vide annotationem quæ huic proximè subijuncta est.

Ποῦ αὐτοῖς ἐκ τῆς συνήθους δεξιοκρατίας ὑποχρέωθαι.] Non dubito quin & δεξιοκρατίας hic legi possit, quod exstat in principio illius paginæ 319. ac fateor certè non apud hunc tantum scriptorem, sed apud alios etiam utrunque legi, & interdum in uno eodémque loco, dissentientibus exemplaribus. Quamvis autem nomen δεξιοκρατία sæpius occurrat, magis tamen quàm alterum mihi suspectum est. Alioqui certè δεξιοκρατία factum dicitur ad exemplum τῆ δημοκρατία (nam hoc prius esse illo vel hinc verisimile est, quòd tam sit frequens quàm illud rarum) sicut δεξιοκρατία factum esse apparet ad exemplum quorundam aliorum compositorum quæ partim ex alio nomine, partim ex κέρη: orta sunt. Ceterum Suidas locum hunc subiungit ei qui exstat initio pag. 319. utrobique δεξιοκρατίας legens: & ibi quidem autoris nomen præfigens: at hic nequaquam.

Καὶ ἀργία τῆ γῆς δημοκίης.] Malè interpres ἀργία, quod de terra dicitur, genitivo τῆ γῆς cum dativo illo cohærente (sicut pag. 299. legimus, καὶ γῆς ἀργία καὶ τρεσθῶν ἀργία) de ipsis dici hominibus putavit. (ut certè paulo post ἀργίαν ferre non posse dicitur.) Accipio autem δημοκίης ita ut si dictum esset, ἀπὸ δημοκίης. Ac ne hoc quidem mihi placet, quòd interpres istud participium de regione quæ uretetur potius quàm simpliciter de ea quæ varetur, accipit: præsertim quum potius dativum ποῦ ἐξ ἑρῶν ad divi-

lum, civitatem tot militiis, tributis, fame exhauriri, néve regionem per ignaviam uri paterentur. Consules, accepto qui in Apulia erat exercitu (erat is in universum peditum LXX. M. equitum VI. M.) in Cannis, Apuliæ vico, Punicis castris castra opposuerunt, Annibal, cùm semper pugnae avidus otiique impatiens, tum eo tempore maxime certamen non detrectabat, urgente inopia, metuque ne mercede conductus miles, quia stipendia non persolvebantur, aut transfugeret, aut frumentandi gratia per agros dissiparetur. Itaque hostes assidue laceffebat. Consululum erant diversæ discordesque sententia: Æmilii, mora & patientia conficiendum Annibalem, quem raptis in diem commentibus viventem, non posse diu resistere constabat: cum tot victoriis, tot præliis exercitato duce atque exercitu non dimicandum: Terentii, (qui popularis erat, & populi mandata subinde commemorabat) quamprimum Marte decernendum. Atque illi, præter unum Servilium superioris anni consulem, assentiebatur nemo: huic omnes & senatores, & qui ex equestri ordi-

οἱ δὲ, τὴν στρατὸν τὴν ἐν Γαπυρίᾳ ἀσπασθάντες, & τὸ σύμπαν, ἔχοντες περὶ τοῦ ἑπὶ τῆς ἀπυλίας ἐξ ἀκροπολεως, ἐστρωπέδων ἀμφὶ καὶ ἡνικαυμένην Κάννις· καὶ ὁ Ἀνίβας αὐτοῖς ἀντεστρωπέδουε. Φύσιν δὲ ἂν φιλοπόλεμον ὁ Ἀνίβας, & ἔποτε φέρων δόξαν, τότε μάλιστα τὴν ἀπορίας αὐτὸν ἐσχολουσε, ἐξέπεισε σπειχῆς ἐς μάχην, δέδιος μὴ οἱ μισθοφόροι μεταδόντο ἀλλὰ τὴν ἀμειδίαν, ἢ σπειθοσείην ἐπὶ συλλογῆν ἀρρογῆς. καὶ ὁ ῥῆν ἔτω ἀσπυκλεῖτο τὴν πολεμίου· γνώμη δὲ τῶν ὑπᾶντων ἦν, Αἰμιλίον ῥῆν, ὑποβιβῆν ἐπιτρέχοντος Ἀνίβαν, & δυνωσάμενον ἀντιχεῖν ἐπὶ πολὺ ἀλλὰ τὴν ἀπορίαν, μηδὲ ἀλλὰ χεῖρας ἐρχοῦν γεγυμνασμένα πολεμίου καὶ ἰσχυρίου ἀνδρὶ καὶ στρατῷ. Τερεντίος δὲ οἷα δημοκόπου, κηροβουεῖν ἂν ὁ δῆμον ἐξέισιν ἐνεπίδατο, καὶ κείνην τὴν μάχην ὄξιος. τούτων, Αἰμιλίῳ ῥῆν ἀσπασεῖτο Σερυιλίου ὁ πέρυσιν ὑπαύτου, ἐπὶ παρῶν· Τερεντίῳ δὲ ὅσοι τε δὲ βουλήν καὶ τὴν ἡλικουμένην ἰππῶν ἠ-

324

di videamus quom de ea quæ uritur intelligendum est. Itidem tamen paulo antè διῆστο reddit ἡρεῖται.

Τερεντίος δὲ οἷα δημοκόπου.] Quod hic dicit οἷα δημοκόπου, convenit cum eo quod pag. præcedente dictum fuit, hunc Terentium Varronem fuisse electum imperatorem ἐν δημοκρατίας: & populum, quum abeuntem illum deduceret, ad hoc eum hortatum esse.

Καὶ κείνην τὴν μάχην ὄξιος.] Pag. præcedente κείνην τὴν μάχην dixit, quod hic brevius sed minus proprie, κείνην τὴν μάχην dicit. quomodo enim quis dicatur κείνην τὴν μάχην quæ nondum incepta est? at τὸν πόλεμον κείνην διὰ τῆς ἀπυλίας à Diodoro dicitur sicut hic antea dixit τὸν πόλεμον κείνην μάχην. Polyb. dixit etiam κείνην τὰ ὅλα, necnon κείνην ἀπὸ τῆς ὅλων.

Ο' Α'

ρωτό της στραπίας. ἀντερότων δ' ἐπ' ἑτέραν, ὁ Ἀνίβας τοῖς χοροπολοῦσιν αὐτῶν ἢ ἐξυλοσμένοις ἐπιτιθέμενος, ὑπεκρίνετο ἠλιόσθην ἢ καὶ ἐρχόμενον ποτὲ φυλακῆν ἐκίνη τὸ πλοῦτος, ὡς ἀναζωγράφος ὁ Ἰ Τερέντιος ἰδὼν, ἐξήγε τὴν στρατιὰν ὡς ἐπὶ φεύγοντα ἑ Ἀνίβαν, ἀπειροδοῦντο αὐτῶ καὶ τότε τῷ Αἰμίλιου, ὡς ἢ σὺν ἔπειθεν, οἰωνίζετο ὁ Αἰμίλιος ἐφ' αὐτῶ, καὶ παρ' εὐχάσασθαι. Ἐπίμψας ὁδύοντι ἦδη τῷ Τερέντιω, τὴν ἡμέραν ἀπαύσιοι ἐλεγεῖν εἶνε. ὁ δὲ ἐπανήμην, ἀδιδόμενος οἰωνοῖς ἀπαύσιοι τῶν ἢ κόμης ἐν ὄψει τ' στρατίας ἐπίμψας, καὶ χυλεπῶς ἔφερον, ὡς τὴν κην ἀφηρεῖται ὑπὸ ζηλοτυτίας ἢ σωμαίχην ἢ τὸ πλοῦτος αὐτῶ σωμαίχην.

Ἀνίβου ἢ, ἐπεὶ τ' πέρας ἐξέπιπτεν, αὐτίκα εἰς τὸ στρατοπέδον ἐπανελθόντων, ἢ τὴν ὑπεκρίσειν ἐκφώνησαν, ὅδε τῶν εὐδαιμονεῖ τ' Τερέντιον πένθ' ὑπονοεῖ τὸ Ἀνίβου, ἀλλ' ὡς εἶχεν ἐν τοῖς ὄψεσι, ἐς τὸ στρατὸν ἐδραμῶν, παρόντων ἐπὶ τῶν τε δαπέβων, ἔταξιαν, καὶ χυλεπῶν, ἢ πᾶσι τοῖς ὄψεσι τῶν οἰωνῶν τ' Αἰμίλιος ἐφασίσατο, ἔταξιαν φανερῶν ἀφελόμενος τὴν πόλιν, ὁνομαῖα ὑπὸ δειλίας, ἢ οἱ φησὶν τῶν ζηλοτυτίας. ἔταξιαν αὐτῶ βίοντο ὑπὸ ὄψεσι, ἢ στραπία ἀφελόμενος τὴν σελυλῶν, ἐπίμψας, ἢ τ' Αἰμίλιος ἐλασφίχην. ὁ δὲ πλοῦτος

pugnam extimesceret, sive suae gloriae propter aemulationem invideret. Haec irato animo vociferantem milites, tabernaculum circumstantes, aequis auribus audiebant, & probris Aemilium lacerabant: qui nihilominus non desistit (etiam frustra) inter suos

ne munere aliquo in castris fungebantur. Dum Romani sic perdurant, Annibal frumentandi aut lignandi gratia nonnullos ex iis egressos adortus, primò se victum esse, deinde circa extremam noctis vigiliam motis castris, veluti patriam repeteret, fugere simulavit. Quod intuitus Varro, tanquam fugientem insectaturus, aciem eduxit, vetante ac reclamante maximè Aemilio. Qui ubi se sensit nihil proficere, solus, ut Romanis mos est, ad captanda auspicia se contulit: & quia pulli non addixerant, obnuntiari Varroni jam signa effertenti iussit. Cessit ille eisdem religioni, sed in castra reversus, coram cuncto exercitu capillos vellebat, & invidentia collegæ extortam sibi è manibus victoriam clamitabat, assentiente conquirentéque reliqua turba.

Annibal, ubi fraudem suam videt parum processisse, protinus in castra rediit, & simulatam fugam detexit. Nec tamen ista omnia Varronem movere potuerunt ut deinceps Annibalem suspectum haberet: quin potius in armis praetorium ingressus, ante ora senatorum & centurionum & tribunorum militum graviter est in Aemilium invecus qui praetenta auspicio rum religionisque calumniam certissima victoria urbem orbasset: sive ignavia & molitie

multa utilia præcipere. Quum
verò omnes (uno Servilio excep-
pto) in Varronis sententiam pe-
dibus ivissent, & ipse assentiri
coactus, postero die, quo penes
eum summa erat imperii (cesse-
rat enim Varro) ad pugnam co-
pias instruebat. Annibal id sensit:
sed eo die, quia nondum satis in-
structus erat, in aciem non ven-
nit. Postridie duces utrinque in
campum descenderunt: Romani
triplici acie, quarum unaquæque
sic instructa erat ut pedites me-
dium, latera levis armatura equi-
tatisque cingeret: duces ipsi,
mediam pugnam Æmilius, cor-
nu sinistrum Servilius, Varro
dextrum tenebat: habebântque
singuli circum se mille delectos
equites, qui laborantibus, ubi op-
us esset, subsidio venirent. Sic
instructi erant Romani. Annibal
non nescius ventum quendam
procellosum (Vulturum vo-
cant) circa meridiem surgentem,
regionem illam perflare, ante om-
nia, loca occupavit in quibus à
tergo ventum esset habiturus.
Deinde in monte quodam arbori-
bus vestito, & crebris convalli-
bus disructo equites aliquot cum
expeditis militibus in insidiis lo-
cat: quibus edixerat ut conferto
prælio ventoque exorto hostes à
tergo adorirentur. Adhæc quin-
gentis Celtiberis præter longos gladios, quibus accincti erant, etiam
ficas sub loriceis occultas ferre, ac, donec dato signo eorum opera

325

Copiae Ro-
manorum,
& Anniba-
lis.

μὲν εἶπεν τοῖς ἔνδοξοις συμφοροῦνται, μο-
τιμῶν Τερέντιου δὲ, πάλιν Σεργί-
λιου, τῶν ἀλλῶν σωτηριῶν ἐπι-
ξέει, καὶ τῆ ἐπιούσης ἐξέτασεν, αὐ-
τὸς ἠγούμενος. παρεχόμενος ἦν ὁ
Τερέντιος Ἀνίβας ἢ ἠάδετο, καὶ
τότε μὲν οὕτως ἐπέβληθεν (ὅτι γὰρ πῶ-
στος μάχην διετετακῆ) τῆ δὲ ἐ-
πίση κατόπιστον ἐς τὸ πεδίοις ἐκώ-
τεροι, Ρωμαῖοι μὲν ἐς τετρα-
πυγμένοι, μικρὰν ἀπ' ἀλλήλων διε-
στάτες, καὶ μετὰ ἕκαστον αὐτῶν εἰ-
χε τὸς πέζους ἐν μέσῳ, τὸς δὲ
ψιλούς ἔκαστος ἐκτετραθεν ἐρα-
τηροὶ δ' ἐφεισθήκεσαν, τὸ μίση μὲν
Ἀμίλιος, τὸ δὲ λέγει Σεργί-
λιος, Τερέντιος δὲ τοῖς ἐπὶ δε-
ξιῶν, χλιούς ἀμφοῦ αὐτὸν ἐκαστος
ἔχων ἰππείας ἐπειλεγμένους, ἐπι-
κρυρεῖν ὅπῃ ἢ ποιοῖν. ἔτα μὲν ἐτά-
ξαντο Ρωμαῖοι. ὁ δ' Ἀνίβας πρῶ-
τον μὲν εἰδὸς πρὸς μεσημβρίαν εὐ-
ρον ζοφώδη, τὸ χεῖρον ἐξ εἰδὸς ἐ-
πιπνέοντα, πρὸς ἀνατολὴν ὅπῃ ἦν ὠ-
του τὸ πνεῦμα ἐμελλεν εἶναι ἐπι-
τα ἐς τὸ ὄρουσιν περιφύτον καὶ φα-
ραμαγῶδες ἰππείας πρὸς ἀνατολὴν, καὶ
ψιλούς, οἷς ἐρίστο, ὅταν αἱ φα-
λαγγές ἔργων ἔχονται, ἔκ τὸ πνεῦ-
μα ἐπὶ, κατόπιστον γίνουσαι τῶν
πολεμίων ἀνδρας τε πεντακιστίους
Κελτίβηρας ἐπὶ τοῖς μακροῖς ἐί-
φουσι ὑπὸ τοῖς χιτῶσιν ἀλλὰ ξίφη
βραχυτέρη πρὸς ἐξουσι, οἷς ἐμελλ-
λεν αὐτὸς, ὅτε δεοὶ γρηθοῦσαι, ση-
μαίνειν. συμπύσαν δὲ τῶν στρατιῶν
καίτοι

Ὁ δὲ Ἀνίβας πρῶτον μὲν εἰδὸς πρὸς μεσημβρίαν εὐρον ζοφώδη. Ut hic
ἔβρον ζοφώδη, sic in fine pag. sequentis, καὶ τὸ πνεῦμα κατόπιστον πνεῦμα καὶ
ζοφώδες.

Ἐπίσησι

κακῶς ἰς τὸν δῆμον, καὶ τὸς ἰππέας τοὺς κέρουσι ἐπίπρουν ἐν μεγάλῃ ἀδελφότητι, εἰ δύναντο κυκλώσασθαι τοὺς πολέμιους. ἐπίπρουν δὲ τῶν μὲν δεξιῶν Μακρόν ἦ ἀδελφόν, τῶν δὲ ἑτέρων ἦ ἀδελφίδου Ἀννῶνα, τὸ δὲ μίσην αὐτὸς ἔχον κτ' ἄλλαν Ἀμιλίου τῆς ἰμπειρίας διχαλίαι τε ἰππέας ἐπὶ λικτοὺς περιέθειον αὐτῶν, καὶ Μακρόβαλ ἑτέρους ἔχων χελίους, ἐφειδρῶσαν ὅση τι ποιοῦμενον ἴδου. καὶ πάλιν προέσαν, ἐς δ' αὐτῶν περιέθειον ὄσον, ἵνα τὸ πνεῦμα γίνουσαν ἐπέλθοι. Ἰσορῶσαν δὲ πάντων εὐταπεινῶν ἐκταπεινῶν, οἱ στρατηγὸν διεθεον παρὰ κωλύοντες αὐτοὺς, καὶ ὑπερμνησκον, οἱ μὲν γένουσαν τε καὶ πύδων ἔχων καὶ τὴν ἀσθενήσαν ἡπίου, ὡς ἐν τῇδε τῇ μάχῃ περὶ σωτηρίας κελησομένους· οἱ δὲ Ἀννῶνας, ἧς τε ἀσθενήσαν ἐπὶ τοῖσδε τοῖς ἀνδράσι κητηρησόμενοι, ἔως αἰχρῶν ἡπίου ὄσαν τῶν ἡπτημένων. ἐπὶ δ' αὐτὴν σάλπιγγες ἤρουν καὶ αὐτὴν φάλαγγας ἐδοῦσαν, ἀσθενῶν μὲν αὐτῶν οἱ τοξόται καὶ σφενδαῖται ἔχοντες ἀσθενῶντες ἐς τὸ μίσην, ἀλλήλων κητηρῶν μετὰ δὲ τῶν αὐτῶν φάλαγγας ἔχοντες ἐπὶ τὸ ἔργον φόνος τε ἔχοντες ἰπποῦς, ἐκδοῦσαν ἀγωνίζομενοι ἐκταπεινῶν. ἐν αὐτῇ σφενδαῖ μὲν ὁ Ἀννῶνας τοῖς ἰππέουσι κυκλώσασθαι τὰ κέρουσαν τῶν ἐχθρῶν· οἱ δὲ ἑτέρων ἰππέας,

circumdarent: quibus Romani equites, tamen inferiores numero,

uti vellet, quietos expectare iussit. Jam verò copiis trifariam divisis, & equitatu quàm extentissimè in cornibus locato, ad hostem circumveniendum, quum dextro cornu Magonem fratrem, sinistro Annonem, ex fratre nepotem, præfecisset, mediam aciem ipse tenuit, ut Æmilio se opponeret: cujus in re militari virtus summa habebatur. Bis mille selectos equites, præter alios mille, quibus præerat Maharbal, discurrere, & ad omnem casum intentos laborantibus subveniri iussit. Atque hæc agendo, quo maturius ventus oriretur, ad horam secundam prælium distulit. Postquam satis instructa sunt omnia, duces utrinque ad cohortandos milites progressi: Romani suos, ut parentum, liberorum, uxorum & cladis acceptæ memores, scirent se hoc prælio pro salute dimicaturos: Annibal contra, tot egregia facinora, tot victorias de his hostibus relatas commemorando, turpissimum esse dicebat à toties victis superari. Signo tuba dato, & clamore à peditibus sublato, levibus primùm armis pugna commissa est, inde legiones prælium incunt. Tum magna strages erat, laborque ingens, quum utrinque animosè dimicaretur. Interea Annibal equitibus dat signum ut hostium cornua

326
Prælium
inter par-
res com-
missum.

Eπίπρουν δὲ τῶν μὲν δεξιῶν Μακρόν ἦ ἀδελφόν.] Fortasse Μακρόνα potius scribendum est: nisi vera scriptura est Μακρόνα, quam interpretes sequutus est.

mero, tamen promotis ordinibus & quam longifsimè exporrectis, ingentibus animis pugnando se obijciunt: præsertim ii qui in sinistro cornu ad mare erant. Quapropter Annibal & Maharbal, assumptis quos circa se habebant equitibus, magno impetu immanique ac barbarico ululatu in Romanos investiti sunt, tanquam eos percussuri ac imprefione violenta everfuri. Sed Romani hunc impetum fortiter sustinentes, nec territi, nec vestigio moti sunt. Annibal, ubi videt hunc suum conatum frustra cecidisse, quingentis illis Celtiberis signum sustulit: qui mox extra aciem egressi, ad Romanos transibant, parmæque, ceu transfugæ, & jacula & gladios manifestos tradebant. Collaudatos Servilius, armis prope ademptis, tergo confidere iussit, ut qui in conspectu hostium transfugas in vin-

δλιγώτεροι τῶ πολέμων ὄντες, ἀνπαρήρην αὐτοῖς, καὶ τῷ πᾶσιν ἐκτετακότες ἐπὶ λεπτῶν, κρησίζοντο ὄμως ὑπὸ πωθουμίας, καὶ μέγιστοί οἱ τὸ λαὸν ἔχοντες ἐπὶ τῇ θελάσῃ. Ἀνίβας ἦ & Μαάρβαλ ὁμοῦ τὰς ἀπὲρ σφᾶς ἐπήρην, ἀπὲρ καὶ βαρβαρικῇ νομισάντες ἐκπλήξεν τὰς ἐναντίους. οἱ ἦ καὶ τέττας ἐυσταθῆς καὶ ἀκροτεπλήκτως ὑπερέδρον. Διὰ πικρότης ἦ & πᾶσδε τῶ πείρας, ὁ Ἀνίβας τὸ σημεῖον ἐπήρε τοῖς Κελτίοις τοῖς πεντακισίοις. οἱ ἦ, τῶ πείρας ἐκδοσμοντες, ἐς τὰς Ῥωμαίους μεταπέδοντο, καὶ πᾶς ἀσπίδους αὐτοῖς καὶ τὰ δόρατα καὶ τὰ ξίφη τὰ φανερὰ ἄφρον, ἀσπὲρ ἀντομολουῶτες. καὶ ὁ Σερουίλιος αὐτὰς ἐπαμύνεσας, τὰ μὲ ὄπλα ἀντὶ αὐτῶν παρέειλεν, ἐν ἧ μόνους, ὡς ὄτε τοῖς χιτῶσιν ἐσησεν ὀπίσω. ἔ γδ ἐν τοῖς ἄλλοις (ut credebatur) à tergo confidere iussit, ut qui in conspectu hostium transfugas in vin-

δὲ κίμωξε

A πλῆτω καὶ βαρβαρικῇ νομισάντες ἐκπλήξεν τοὺς ἐναντίους.] Post βαρβαρικῇ deesse κρησίζῃ, aut βοῆ, venire & aliis in mentem potest. At interpretes, barbarico ululatu dicens, videtur βαρβαρικῇ ὀλοσυῇ legisse. Vereor tamen ne ululatus huic loco magis quàm ὀλοσυῇ convenire dici possit, quoniam ὀλοσυῇ de alto quidem clamore usurpari constat, sed tali potius qualis esse solet ejulantium; at voci ululatus nequaquam hoc peculiare est. Unde legitur apud Livium, Mox ululatus canisq̄e diffusus, vagantibus circa mania turmatim barbaris, audiebant. Ubi observa barbarorum esse ululatus, sicut βαρβαρικῇ ὀλοσυῇ Beraldus scriptum esse credidit. Apud Cæsarem verò legitur, clamore & ululatu suorum animos confirmabant. Quintetiam victorum est ululatus apud eum, Τιμὴν δὲ suo more victoriam conclamant, atque ululatum tollunt. Hoc autem magis ἀλλαγμῶ convenit: ut & in fine hujus pag. habemus ἀλλαγμῶ.

Καὶ τὰς ἀσπίδους αὐτοῖς καὶ τὰ δόρατα καὶ τὰ ξίφη τὰ φανερὰ ἄφρον.] Non abs re hic scriptum est, τὰ ξίφη τὰ φανερὰ ἄφρον, non τὰ ξίφη φανερὰ ἄφρον, ac debuit interpretes, ut vim articuli exprimeret, dicere, & manifestos illos gladios tradebant. sive porrigebant. illos, inquam, manifestos gladios: ut distinguantur ab iis quos pag. præcedente dixit ab illis occultos gestari.

Ἐν δὲ μόνους, ὡς ὄτε, τοῖς χιτῶσιν ἐσησεν ὀπίσω.] Non abfime vero est, scriptum fuisse, ἐν ἧ μόνους, ὡς ὄτε, τοῖς χιτῶσιν ὄντας ἐσησεν ὀπίσω.

δοκίμαζε καταδὲν αὐτομόλους ἐν
 ἡλὶ πολέμιον· εἰδὲ ὑπὸ πλῆθιν, ἐν
 χιτῶσι μόνους ὄρων· εἰδὲ καιρὸς ἔω
 ἐν τοσούτῳ πόσω. ἄπειρα δ' ἔτε-
 ρα Λιβύων ἀποσποιοῦντο φεύγειν
 ἄχρῃ τ' ὄρων, ἀγέλααζάσασιν μέ-
 γα. σύμβολον δ' ἔω ἢ βοῆ τοῖς
 ἐν ταῖς φάραγγι κεκρυμμένοις, ἀ-
 ναστρέφειν ἐς τὰς διώκοντας. Ἐ δὲ
 Διὸς οἴτε φίλοι καὶ ἰππῶες ἐκ τ'
 ἐνέδρας ἐξέφανοιτο, καὶ τὸ πνεῦμα
 κητέβαινε πολὺ καὶ ζωφώδες ἐς τὰς
 Ρωμαίων ἄφρονες μὲν κηνορτῆ φε-
 ρόμενον· ὃ ἔ μάλιστα αὐτῆς ἐνώ-
 λυε ἀποροῦν τὰς πολέμιους. τὰ τε
 βέλη Ρωμαίοις μὲν πάντα ἀμ-
 βλύπερα, Διὸς τὴν ἀντίπνοιον,
 ἔω τοῖς δὲ ἐχθροῖς ἐπιτυχῆ, τὰ
 πνευματῶ τὴν βολῶν συνωθέν-
 τῶ. οἱ δὲ, ἔτε ἐκκλίνειν αὐτὰ
 διωάμενοι, σφίσι τε αὐτοῖς ἀει-
 πτειότες, ἤδη πικίλας ἰδορυ-
 βουτο. τότε δὲ τ' καιρὸν ὄραντες
 τ' ἐπηγελημένοι σφίσι οἱ πνευμα-
 σιοι, τὰ ξίφη τὰ βραχυτέρα ἐκ
 τῶν κόλπων ἐπισπείσαντες, ἀπεί-
 τευς ἀνέχρου ἂν ἦσαν ὀπίσω. μὲν
 δ' ἐκείνους, ἀρπάζοντες αὐτῶν τὰ
 ξίφη τὰ μέγιστα, καὶ τὰς ἀσπίδας
 καὶ τὰ ὄσχετα, πύσιν ἐπέπιπτον ἔ-
 μετεπιθῶν ἀφειδῆς· καὶ φόνον εἰρ-
 γάζοντο πλείους αὐτοῖ μάλιστα, αὐ-
 τε πάντων ὄντες ὀπίσω. τό, τε κη-
 κὸν ἤδη πολὺ τοῖς Ρωμαίοις καὶ
 que ingentem, ut qui ponē omnes essent, ediderunt, Roma-
 ni

cula conjici non esse honestum
 arbitraretur: deinde quos folis lo-
 ricis accinctos videbat, nihil sibi
 ab iis metuebat, denique tum
 temporis conferto ex omnibus
 partibus prælio parum tempesti-
 vum id videbatur. Jam aliquot e-
 tiam Aphrorum cohortes simu-
 lata fuga magno clamore versus
 montes discurrere, ut hoc signo
 moniti (nam ita convenerat)
 qui in anfractibus vallium late-
 bant, in insequentes converte-
 rentur. Igitur undique & levis
 armatura & equitatus ex insidiis
 confurgunt, & eodem tempore
 vehemens & obscurus ventus
 coortus, multo pulvere in ora
 Romanorum volvendo prospere-
 tum adimebat. Cujus adverso
 flatu quemadmodum Romano-
 rum tela repercussa hebescebant,
 sic hostium adjuncta & certius &
 validius impellebantur. Ea quum
 Romani declinare non possent,
 inter seque colliderentur, tum
 acies perturbari cepit, ac Celti-
 beri illi quingenti, rei agendæ
 occasionem tenentes, eductis è
 sinibus ficis, primos illos quo-
 rum à tergo erant, cædunt: de-
 inde arreptis eorum gladiis, scuti-
 s & pilis, liberius in totam a-
 ciem impetum faciunt, fragém-
 ni

Annibalís
 strage-
 ma.

327

Τὰ ξίφη τὰ βραχυτέρα ἐκ τ' κόλπων ἐπισπείσαντες.] Paulo pōst dicit, πάν-
 των ὄντες ὀπίσω, (ac dictum jam fuerat pag. 326. ἐσησεν ὀπίσω) ac hic, ἀπεί-
 τευς ἀνέχρου ἂν ἦσαν ὀπίσω. Quid igitur? an omnes occidebant? Immo
 intelligendum puto, ex illis quorum à tergo erant, primos fuisse occisos
 eos qui proximi, aut saltem aliis multo propinquiores erant. Neque tamen
 suspicari quis possit aliqua huic loco verba deesse.

ni instantibus hostibus, insidiisque circumiti, quum passim à Numidis secum permixtis trucidarentur, nec converti in eos urgens à fronte Pœnus permittebat, similitudo etiam armorum (nam Romana scuta habentes vix à suis poterant dignoscere) falleret: multiplices ancipitique periculo distrahebantur. Sed in tantis malis pulvis vento excitatus maximè Romanos lædebat. Nam ne intelligere quidem suas clades poterant, sed (ut in pavore ac tumultu usufenire solet) omnia multo graviora, insidias majores, quingentos illos longè plures esse animis concipiebant: donec tandem, quia castra jam undique & equitibus & transfugis circumdata credebant, effusè fuga fieri cœpta est, primum à dextro cornu, autore fugæ Varrone cof. deinde à sinistro: cujus dux Servilius quum ad Æmilium accurrisset, & circum utrumque fortissimi quique equites & pedites ad decem milia convenissent, imperatores móxque cæteri equites ad pedes descendentes, quanvis undique hostibus circumfusi essent, tamen contra equitatum Annibalis pedestre pralium restitunt. Ibi à viris bellandi peritis, faciente animos rerum desperatione, ubi se in hostes magno impetu atque ira intulissent, egregia facinora edi vidisses. Verum ex omnibus partibus cædebantur, & jam Annibal eos incluserat, ac

Varronis
fuga.

ποικίλον *λω*, περιβόλους μὲν ὑπὸ τῶν ἄνθρωπων, κεκυκλωμένοις δὲ ὑπὸ τῶν σφιδρας, ἀναμεμιγμένοις δὲ ὑπὸ τῶν ἀναμεμιγμένων. εἰδὲ ἐπιπεφυγα πῶδες αὐτῶν ἰδύοντο, ἄλλ' οὐκ ἐπιπυκνισμένους σφισιν ἐν μετὰ πῶδ' εἶδ' ἐπεγύγνωσκον ἐπὶ αὐτῶν ἰνυκρῶς, Ῥωμαϊκῶς ἀσπίδους ἔχοντας. ὑπὲρ ὅπαντα δὲ αὐτῶν ὁ χειροτότος ἰωαχλεῖ, & ὅτι εἶχον εἶδ' εἰκρόσῃ τὸ συμφορῶν ἀλλ', οἷον ἐν θορυβῶν καὶ φόβῳ, πάντα πάλαι νομιζόντες εἶναι, καὶ τὰς σφιδρας εἰ τοσαύτας, εἰδὲ τὰς πεντακροτίους εἰδότες ὅτι ἦσαν πεντακροτίαι, ἀλλ' ὅλον σφῶν τὸ στρατόπεδον ὑπὸ ἰππίων & αὐτομάλῳν ἠεροῖμοι κεκυκλωθῆσαν τετραπέντες ἐφθῆγον ἀκόσμως, ὡς ἔσται μὲν οἱ ἐπὶ τῶν δεξιῶν (καὶ ὁ Τερέντιος αὐτοῖς ἐξήρχε τὴν Φυγῆς) μετὰ δὲ ἑκείνου οἱ τὸ λαὸν ἔχοντες. ἂν ὁ Σεργίλιος ἠγνώσκειν ὡς ὅσον Ἀμίλιον διέδραμον, καὶ πῶς αὐτῶν ἴσον ἄριστον ἰππίων τε καὶ πεζῶν ἀμφὶ τὰς μυριάδας. κραταυρόντες δὲ ἐπὶ τῶν ἰππίων οἱ στρατιῶται, καὶ μετ' αὐτῶν ὅσοι ἄλλοι ἦσαν ἐπὶ ἰππίων, ἐπεζομύχων τοῖς ἰππίοισιν τοῖς Ἀννίου, κεκυκλωμένοις καὶ πολλὰ μὲν ἐξ ἐμπειρίας οὐκ ἐνφυγίαν καὶ ἀπονοίαν λαμπρῶς ἔδρασαν, ἐμπίπτοντες οὐκ ὀργῇ τοῖς πολέμοις πῶνταχόθεν εἰς ἀνηρωπύ, πῶς ἀπέχοντο αὐτῶν τῶν Ἀννίου, καὶ τῶν

Καὶ ὁ Τερέντιος αὐτοῖς ἐξήρχε τῆς φυγῆς.] Hic quidem nihil aliud de Terentio ignominiosum dicit, nisi quod autor fugæ fuit: at pag. sequente vocat τὴν φαυλότατον, nec non τὴν συμφορῶν αἰτίαν.

Οἱ δὲ

τὰς ἰδίους ὅτ' ἤ ἐξοτρυνόντων, καὶ
πυροσφυλοῦτων τὸ λείψανον τῆς
νικῆς ἐκπονήσαν, ὅτ' ἐπὶ ἐπιπλήσο-
σιν τὸ τε καὶ ἀνεδιζόντων, εἰ τὸ
πλήθος βειρηκότες ὀλίγοι ἐπε-
ρίσονται.

Ρωμαῖοι δὲ, αἳ μὲν αὐτοῖς ὁ
Αἰμίλιος καὶ ὁ Σεργίλιος ἀεινή-
σαν, πολλὰ ὄροντες τε καὶ πύχον-
τες, ὁμοίως ὑπέμεινον ἐν τάξει ἐπὶ
ἐπὶ ἔπαινον αὐτῶν οἱ στρατηγοί, ἀλλ'
ρίσταν βιαζομένους τῶν ἐχθρῶν, μέ-
λα κερτερώς καὶ μέρη διφάλογον
οἱ μὲν, ἔνθα περ οἱ αὖθ' αὐτῶν ἐπε-
φάσκον, ἐς τὰ στρατοπέδα δ' ὄνο
ἄλλα καὶ σύμπαντα οἱ δὲ ἐρχόντο
ἀμφὶ τὰς μυριάδας ἑκ πεντακισχι-
λίου, οἳ ὁ Ἀννίβας φυλακῆν ἐπι-
έστησεν οἱ ἢ ἐς Κάννας, ἀλλ' ἐπι-
χιλίου καὶ παρίδωκεν ἑαυτὸς οἷδε
οἱ διαχίλιοι τῶν Ἀννίβας ὀλίγοι δ' ἐς
Κανουσίον διεδρασαν. Ἐοἱ λοιποὶ
καὶ μέρη ἐσπεδίασθησαν ἀπὸ τὰς
ἑλάς. τὸ τε τέλος μὲν τῶν ἐπὶ Κάν-
νας Ἀννίου τε καὶ Ρωμαίων μέρ-
ους δὲ ξηραμένης μὲν ὑπὲρ ὄραν δα-
τέραν, ληξάσης ἢ αὖθ' ὄνο τῶν
κτὸς ὄραν ὄρας δ' ἐπὶ νῦν αἰοιδί-
μου Ρωμαίων ἐπὶ συμφορᾷ ἀπέ-
θανον ἢ αὐτῶν ἐν τρεῖς δὲ τρεῖς ὄ-
ρας πεντακισμύριοι. Ἐξόντων ἐ-
λήφθη πολλὸ πλῆθος ἀπὸ τῶν

suos animabat, nunc hortando,
ut victoria reliquias perseque-
rentur, nunc gravioribus probris
increpando, quod fuso & pro-
fligato exercitu paucos debellare
non possent.

Romani, quandiu Æmilii
Serviliusque steterunt, tandiu,
multis illatis acceptisque vulne-
ribus, in acie permanserunt: sed
postquam duces ceciderunt, tum
per medios hostes via vi facta,
strenuè admodum diversi in di-
versa loca evaserunt, circiter
quindecim millia, in bina castra,
quò jam priores aufugerant: at-
que hos Annibal confestim præ-
fidio interclusit. Duo millia, quæ
in vicum ipsum Cannas perfuge-
rant, Annibali se tradiderunt:
pauci Canusium incolumes per-
venerunt: reliqui per sylvas dissi-
pati. Hæc finis fuit pugne Can-
nensis, cœptæ quidem illius ante
horam secundam, & ad duas no-
ctis horas protractæ: nunc quo-
que sua clade percelebris, ut qua
paucis horis caesa hominum suè-
re quinquaginta millia: capti vivi
quamplurimi: senatorii ordinis
multi interfecti: cum iis centu-
βουλῆς πολλοὶ παρόντες ἐτελοπι-
riones

328
Æmilii &
Servilii in-
teritus.

Clades
Romanorum
ad
Cannas.

Οἱ δὲ ἐρχόντο ἀμφὶ τὰς μυριάδας καὶ πεντακισχιλίας.] Videat lector ne
hic fallatur, existimans has voculas αἱ δὲ, quæ sunt ante ἐρχόντο, reddi
illis, αἱ μὲν, quæ sunt ante ἔνθα περ. non enim hæc αἱ ἢ ἐρχόντο (&c.) red-
duntur illis, sed ista, αἱ ἢ ἐς Κάννας, ἀλλ' ἐπιχιλίας. Ne autem falleretur
lector, parenthesis includenda notis erant illa quæ sunt inter σύμπαντα, &
αἱ ἢ ἐς Κάννας.

Καὶ ξόντων ἐλήφθη πολλὸ πλῆθος.] Vereor ne Sigismundi interpretatio
injuriam his imperatoribus faciat, dum eos non vocat fortissimos, & à Te-
rentio Varrone non seponit (ut ita loquat) sed tantum fortiores hoc appellat.
Sed major etiam videri possit illis fieri injuria statim post, ubi dicitur, Si-

riones omnes ac primipili, trium imperatorum duo fortiores. Si quidem tertius ignavior, & calamitatis hujus auctor, sub initium fugae praelio excelsit. Romani ergo jam biennium cum Annibale bellantes, tum fuorum tum sociorum ducenta millia amiserant.

Romani
biennio
ducenta
hominum
millia sub
Annibale
amiserunt.

Hac praecleara & singulari victoria potitus Annibal, uno die quatuor rebus egregie & prudenter peractis; vento hostibus objecto, transfugarum ficta defectione, fugae simulatione, insidiarum per valles collocatione, exemplo ad spectandam mortuorum in acie stragem accessit. inter quos quum fortissimum quemque ex amicis casum videret, ingemuisse, dixisseque fertur, altera pari victoria haud sibi esse opus.

Annibalis
dictum.

Quod idem superiore seculo fama est dixisse Pyrrhum, regem Epiri, qui haud dissimili clade Romanos vicerat. Sed qui in majora castra confugerant, duce Publio Sempronio, per Annibalis vigiles, somno & praelio fatigatos, eruptione facta, Canusium circiter hominum decem millia caeserunt. At quinque millia, quae in minoribus castris restiterant, postero die ab Annibale capta sunt. Terentius cos. exercitus reliquis collectis, quum

Pyrrhi, Epiri regis,
dictum.

329

quidem tertius ignavior. Quum enim quis alius ignavior dicitur, illos alios fateri ignavos necesse est. Ad hoc autem periculum vitandum, vel potius malum, dicere (meo quidem iudicio) debuerat, illorum trium imperatorum in duo qui erant fortissimi vel strenuissimi & pro his, tertius ignavior, dicere, tertius qui erat ignavissimus.

σαν, κὴ ἐπ' αὐτοῖς ταξιαρχοὶ το πάντες κὴ λοχαγοὶ, καὶ τῶ στρατηγῶν αὐτῶν οἱ ἀριστοὶ δύο. ὃ ἵ φανυλοπατὸς τε ἔτ' συμφεραὶν αἰπῶ, ἄρχομένης τ' τρωπῆς ἐπιφειρή. κὴ Ῥωμαῖοι δύο ἔτεσιν ἤδη ᾤδει πέντε Ἰταλίαν Ἀνίβει πολέμουωτες, ἀπολωλέκισαν ἀνδρῶν ἰδιόντες ἔ συμμάχων ἐς δέκα μυριάδους.

Ἀνίβας δὲ, πικρῶ ἀείρων τε κὴ σπῆλαιον ἐξευνοκωμῶν, ἡμέρας μίους στρατηγῆμοσι πένταροι, ἔτε πνευματῶ τῆ φορᾶ, καὶ τοῖς ἰσοκλειδίεσιν ἀντομυλεν, ἔ τοῖς ἀπεσπῶνιθεῖσι φέρονεν, κὴ τοῖς εὐμίσσης τῆς φάραγγεῖ κεκρυμμένοις, εὐδύς ἀπὸ τῆ ἐργῶν τοὺς περὶ τοὺς ἐπιρᾶ. Ἰσχυρῶ δὲ τῶ φίλων τοὺς ἀελοπυ ἀνηρηδρους, ᾤμωξε, κὴ δακρύστας εἶπεν, ἔ ῥηξεν ἐτέρως τοιαυδε νικῆς. ὃ ἔ Πύρριον Φασὶν εἶπεν ᾤ αὐτῶ τ' Ἡπέριον βασιλέα, Ῥωμαῖοι κακένοον ἐν Ἰταλίᾳ κρατουῦντα σὺν ὀμοῖα ζημία. πάν ἵ φυγόντων ἐκ τ' μάχης, οἱ μὲ ἐπὶ τῶ μείζονι στρατοπέδῳ, στρατηγὸν αὐτῶν ἰσῶρεως ἐλόμωροι Πούπλιον Σεμπρονιον, ἐδιδάσκοντες τῆς Ἀνίβου φιλιακῆς, ὑπῆσαν ἔ κῆπου παλῆρες ὄντες. κὴ διέδραμον ἐς Κανούσιοι ᾤδει μίσσης νυκτὸς ἀμφὶ τῆς μυριούς. οἱ δ' ἐν τῶ βραχυτέρῳ πεντακισχίλιοι τ' ἐπίσης ἡμέρας ἐληφθησιν ἰσῶ τ' Ἀνίβου. Τερέντιον δὲ στρατὸν ἀγέρεως, τῆς διῆριμμένους ἐπεκράτω περὶ τῶν ῥιμίων, κὴ στρα-

Κοροδίωνος

ἡ στρατηγὸν αὐτοῖς ἐπισήτους ἦν χη-
 λιάρχον πρὸ Σικιπώνα, ἐς Ρ' α-
 μίλιν διεδραμήν. ἡ δὲ πόλις, ἀπ-
 αγγελήσις τ' συμφορᾶς, οἱ μὲν ἐν
 τῆς ὁδοῖς ἐβρῶνεν τε, τοὺς οἰ-
 κειοὺς ἀναγκλοῦντες, καὶ σφᾶς ὡς
 αὐτίκα ἀλωσποδῆρας ὠλοφύροντο αἰ
 ἢ γυναικας ἰκέτοσιν ἐν πῆσι ἰσοῖς
 μὴ τ' τεκνῶν, λήξεν ποτὲ πῆσι συμ-
 φορᾶς τῇ πόλει· οἱ ἀρχοντες θυσίας
 τε καὶ εὐχῆς ἱλάσκοντο τῆς θῆς,
 εἰ π μιλίω ἐνὶ χεῖρ, κρηεδλίω
 τοῖς μερόσιν.

Ἡ δὲ βουλὴ Κόιντον β' Φάσιον,
 τ' συζευφει τᾶνδε τᾶν ἔργων, ἐς
 Δελφᾶς ἔπειπε, χρηστέωρον πᾶσι
 τ' παροῦσαν, δούλους δὲ ἐς ὀκτακισ-
 χιλίους, τ' δεασοῦν ἐπιδόντων,
 ἡλαθέρου, ὅπλα τε καὶ τόξα τῆς
 ἐν ἄσῃ πῶντες ἐργάζεσθαι πικρε-
 σκύνεζε, ἔ συμμειχρως, καὶ ὡς, π-
 νᾶς στωίλεθρ. Κλαυδιόν τε Μάρ-
 κελον, μέλλοντα πλεῖν ἐς Σικελίαν,
 ἐς τ' Ἀννίβου πόλεμον μετέφερον.
 ὁ δὲ πὸν μὲρ πόλον ἐμερῆσται πᾶ
 στωίλεθρ Φυεθρ, καὶ τὸ μέρθ' ἐ-
 πεμψεν ἐς πλεῖν Σικελίαν· αὐτὸς δὲ
 τῆς δούλους ἄγων, ἔ ὅσους ἄλλους
 ἐδύνατο τ' πολιτῶν ἢ συμμειχρων,
 ἡμομένους ἀπαντας ἐς μερῆς πε-
 ζοὺς καὶ θαλάσσιους ἰππέους, ἐς τὸ
 Τεῖονον παρῆλθε, ἔ ὁ, π πρῶξεν ὁ
 Ἀνίβας μέλοι, παρεφύλασεν.
 Ἀννίβου δὲ δόντ' τοῖς ἀρχμοι λά-
 τοῖς ἐς Ρ' αμίλιν πρῆσπέντασθ' ἀρεῖ

mestros dejectosque animos pro
 viribus confirmasset, prefecto
 castris Scipione, trib. militum,
 Romam contendit. Hujus cladis
 nuntio in urbem allato, ingens
 multitudo promiscuè portis ef-
 fusa est, suos lamentantium, ac
 nominatim compellantium, se-
 que tanquam è vestigio ab hoste
 capiendos deplorantium. Matres
 cum liberis per templa discur-
 rentes deos orare ut tandem ali-
 quando tot malis modum ali-
 quem statuerent. Magistratus et-
 tiam, si qua divina ira civitatem
 premeret, superioribus cladibus
 fatiatam, sacrificiis supplicatio-
 nibusque conari placare.

Senatus Q. Fabium (qui & ipse
 harum rerum historiam conscrip-
 sit) Delphos ad oraculum misit
 sciscitaturum de præsentī rerum
 flatu. Octo millia juvenum ex
 servitiis, dominis ultro donanti-
 bus, manumisit; scuta arcusque
 passim in urbe parari iussit: ex so-
 ciis aliquem numerum conflavit.
 Claudium Marcellum, qui in Si-
 ciliam erat navigaturus, ad bel-
 lum contra Annibalem mutata
 sententia mittendum censuit. Is
 classē cum Furio collega parti-
 ritus, & parte in Siciliam missa, re-
 liquas copias fervorum, civium
 & sociorum, ad decem peditum,
 equitum duo millia, Theanum

Q. Fabii
 historia
 Anniba-
 lica.

Claudius
 Marcellus.

Furius.

Theanum.

traduxit, ut quid moliretur Annibal, exploraret. Ceterum An-
 nibal captivis Romam legatos mittendi, (si fortè essent ex ci-
 vibus

Κοριδιλίω τοῖς μερόσιν.] Quale hoc, κρηεδλίω τοῖς μερόσιν, tale a-
 pud quendam poetam Latinum, (Nafonem, si bene memini) sicut una re-
 flectora panis.

vibus qui suo pretio vellent redimere) copiam fecerat: & tres omnium suffragio delectos legatos, quorum princeps Cneus Sempronius erat, nullo alio accepto fidei pignore quam quòd jurarent se redituros, dimiserat. Captivorum itaque propinqui forum circumstantes, suum quisque necessarium privata pecunia se redempturos pollicebantur, sibi que id à senatu permitti orabant, collacrymante & comprobante plebe. Senatorum alii post tot clades non esse temp. tot virorum jactura affligendam censebant, nec ingenuis servos præferendos. alii, hac indulgentia non affluè faciendos ad fugam, sed potius docendos in prælio aut vincere aut mori: nec verò fas esse, eum qui fugerit, ullam suorum humanitatem aut misericordiam experiri. Multis exemplis ultro citroque productis, senatus demum vetuit à propinquis captivos redimi: quòd existimaret, tot restantibus periculis, præsentem clementiam in posterum damno futuram: inhumanitatem autem & severitatem, quamvis tristem, cum deinceps fructuosam, tum eo ipso tempore Annibali, tam audaci consilio, formidabilem. Quapropter Sempronius aliique captivi duo ad hostem rediere.

Cn. Sempronius.

Romanorum de captivis non redimendis consilium.

330

Τῶν δὲ βουλευτῶν οἱ μὲν ἐπὶ ἡξίουν ὅτι τῶνδε συμφροσῆς ἀλλες τοὺςδε βλαβῆναι τῶν πόνων] Significantius est quod hic dicitur, οὐδὲ δούλους μὲν ἑλευθέροῦν, τοὺς ἃ ἐλευθέρους ἑσσορῶν, quam quod apud interpretem habemus: præsertim quum subaudire oporteat δουλοῦντας cum hoc ἑσσορῶν. Quid si verò adjectum ab ipso scriptore fuisse, suspicari se aliquis dicat? Non erit certè à ratione aliena suspicio.

σφῶν, εἰ ἡλείων αὐτὰς οἱ ἐν αἰσθ
λύσσαζ χρημῶται καὶ τὸς ἀρρε-
θέντες ὑπὸ αὐτῶν τρεῖς, ὃν ἡγεῖ-
το Γναῖος Σεμπρώνιος, ὁρῶσαν-
τῶ ἐς αὐτοὺς ἐπαύξεν οἱ μὲν οὐκ
οἰοῖο τῶν ἀλάντων, ἀεστῆντες τὸ
βουλοῦσθαι, ἐπηγγέλλοντο λύσα-
ζ τὸς οἰκείας ἑσσορῶν ἰδίους χρη-
μῶσιν, καὶ παρεγκάλου τῶν βου-
λήν τῶ σφίσιν ἐπιτρέψαι, καὶ ὁ
δῆμος αὐτοῖς σιωδάκεν & σιω-
δαίτο. ἢ ἐπὶ βουλοῦσθαι οἱ μὲν σὺν
ἡξίουν ἐπὶ τῶνδε συμφροσῆς ἀλ-
λους τοὺςδε βλαβῆναι τῶν πόνων,
ἀδὲ δούλους μὲν ἑλευθέροῦν, τὸς ἃ
ἐλευθέρους ἑσσορῶν. οἱ δὲ σὺν
ᾧοντο δὲν αὐτοὺς ἐδίξεν τῶδε τὸ
ἐλεῖν Φρυγίαν, ἀλλὰ ἢ καὶ μισο-
μῆρους ἢ καὶ ἀποθησκῆν, ὡς σὺν
ὃν οὐδὲ ὑπὸ τῶ οἰκείων ἐλεῖσθαι τῶ
φυγόντα. πολλῶν δὲ παρεδειγμῶ-
των ἐς ἐσχίστα λεχθέντων, σὺν
ἐπίτρεψαι ἢ βουλή τῶς συρρήσις
λύσσαζ τὸς ἀρχμαλώτας, ἡξου-
μῆρη, πολλῶν σφίσιν ἐπὶ κινδύων
ἐπόντων, ἢ σιωσῆν ἐς τὸ μέλλον
τῶ ἐν τῶ παρόντι φιλανθρωπίαν.
τὸ δὲ ἀπαιθροπον, εἰ ἐ σουθρο-
πὸν εἴη, ἀεστῆ τε τὸ μέλλοντι χρη-
σιμῶν ἑσσορῶν, ἐ ἐν τῶ παρόντι κη-
ταπλήξεν Ἀνίωνα τῶ τολμήματι.
Σεμπρώνιος οὐκ ἢ οἱ σὺν αὐτῶ
δύο τῶ ἀρχμαλώτων ἀεστῆ Ἀνίωνα
ἐπειγῆ-

Οἱ σὺν

ἔπαυσαν· ὁ δ' ἔτι μὲν αὐς ἀπέδο-
το τῷ ἀρχηγῶν, ἔτι δ' ἔς ἰσ-
όρησ ἀνρη, καὶ τοῖς σωμασι τὸν
ποταμὸν ἐξαφύρου καὶ ἐπέρου. ὅσοι
δ' ἦσαν δὴ τῆς βελῆς, ἢ ἄλλως
ἐπιφανεῖς, μονομοχεῖν αὐτὸς ὑπο-
στατῆς τοῖς Δίωσιν κωλύωνται·
πατέρας τε τοῖς & ἀδελφὰς ἀδελ-
φοῖς· ἐδὲν ἐκλείπων ὑπερβυβίας
αἰμας.

Μετὰ δὲ τὸτο ἐπ' ὄντα ὑπὸ Ρώ-
μαίοις ἐλυμαίετο, καὶ Πελοπόννη-
σον μηχανήματα προσήλθη. οἱ δ' ὀ-
λίγοι μὲν ἦσαν, ὑπὸ δὲ τὸλμης,
καὶ τῷ γυναικῶν ἐπεξείθεον αὐτοῖς,
καὶ πολλὰ καὶ θύνημα ἔδραν· τοῖς τε
μηχαναῖς αὐτὰ σωσχεῖς ἐπιπέ-
πρωται, ὅσοι ἦσαν αὐτοῖς τῷ γυ-
ναικῶν ἀνδραγαθῶν. ὀλιγοτεροι δὲ
γυνηῖοι καὶ ἐκείνοι ἔργον, ἐκα-
νεπαύθη μάλιστα ὑπὸ λιμοῦ καὶ
ὁ ἀνιθεῖς ἀνδραγαθῶν, ἀπερὶ-
χον αὐτοῖς, καὶ Ἀννίβα ἐπέσθη
τῇ πολιορκίᾳ. οἱ δ' ἐπιτένοντο
αὐτοῖς τοῦ κρησῶ, πρῶτα μὲν τὸς
ἀρχαίους σφῶν ἐς μάχης, ἐξέβα-
λον ἐς τὸ μεσοτείχιον, καὶ κτην-

captorum alios vendi, alios nec-
cari jubebat; eorumque corpori-
bus in flumine ponte facto exer-
citurum trajiciebat. Quos verò vel
ex fenatu vel nobilitate in castris
habuit, parentes liberis, fratres
fratribus componens, ferro de-
cernere spectantibus Aphris cog-
gebat: denique nullum superbae
crudelitatis genus omittebat.

Captivi
Romani
quomodo
ab Anni-
bale tra-
ctati.
Mira cru-
delitatis
Annibalis
exempla.

Inde ad sociorum populi Ro-
mani agros devastandos arma
convertit, atque ad Peteliam ma-
chinas admovit. Petelini, tametsi
numero pauci, tamen animis re-
sistebant: & adjuvantibus mulie-
ribus (quæ audacia viris haud-
quaquam cedebant) crebro e-
rumpentes & strenue pugnantes
opera illius incendebant. Sed
cum singulis præliis carpebantur,
tum fame absumebantur. quod
ubi Annibal comperit, urbem
circumvallavit, & Annonem ob-
sidioni præfecit. Oppidani, ingra-
vescentibus malis inutilem bello
turbam intra murum & fossam exclud-

Mulierum
fortitudo.

Ὅσοι δ' ἦσαν δὴ τῆς βελῆς, ἢ ἄλλως ἐπιφανεῖς.] Sic & alibi Appianus
ἔπιφανῶν appellationem latè extendit, ita ut etiam τοῖς ἰδιώταις & alicubi
τῶν πλῆθῶν opponatur: sicut in quadam annotatione ostendi: ideoque me-
rito quis dubitaverit annon latius etiam pateat quàm patritiorum appellatio.
Ad hunc quidem certè locum quod attinet, non placet eum ita reddi, vel
ex fenatu vel ex nobilitate, quasi verò senatores à nobilibus, sive nobiles à
senatoribus distinguendi sint: & quum Appianus non dixerit, δὴ τῆς βελῆς,
ἢ ἐπιφανεῖς, sed particulam ἄλλως interjecerit. Dicendum igitur erat iti-
dem (meo quidem judicio) vel ex fenatu, vel ex alia nobilitate. sive, aut
alioqui ex nobilitate.

Μετὰ δὲ τὸτο ἐπ' ὄντα ὑπὸ Ρώμαίοις ἐλυμαίετο, καὶ Πελοπόννη-
σον μηχανήματα προσήλθη.] Non dubito quin scribendum sit, τὰ ἐπ' ὄντα ὑπὸ Ρώμ.
Et Petelinos, non Πελοπόννησος sed Πετῆλιους vocari videmus, pag. 346. sic-
ut ipsam Peteliam, Πετῆλιαν. Malim tamen Πετῆλιούς (ut scriptum est
in fine pag. 347.) quàm Πετῆλις. immo verò non Πετῆλιούς sed Πετῆλι-
νούς, cum ei, in penultima. Sic certè apud Stephanum Πετῆλια & Πετῆλι-
νός, non Πετῆλιός.

Kai

Petelini
expugnati
& miserè
tractati.

331

excluserunt : eamque, dum ab Annone trucidaretur, æquis oculis, ceu meliori conditione morientem, spectabant. Verùm eodem fato haud multo post & ceteri, quum premente extrema inopia in hostes incurfionem fecissent, multaque præclara facinora edidissent, quia deficientibus inedia corporibus in urbem regredi non valebant, ab Aphris penitus caesi sunt : potitusque est Anno oppido : paucis tamen, quibus ad fugam satis virium fuit, clapsis : quos Romani profligato hoc bello, tum ob singularem erga se fidem ac benevolentiam, tum incredibilem virtutem, studiose conquiritos (tuere autem circiter octingenti) patriæ restituere.

Sed quum Celtiberi equites qui inter Annibalis auxilia erant, strenuè dimicarent, Romani imperatores, qui in Hispanis rem gerebant, à Celtiberorum civitatibus sibi subditis alios pares equites impetrarunt, atque in Italiam ut illis opponerentur miserunt. Hi propter castrorum vicinitatem naçti liberam colloquiorum facultatem, suum quisque municipem aut popularem ad se pelliciebant. Quo factum ut, multis partim ad Romanos transfugientibus, partim dilabentibus, dum Annibal nihil jam sibi tutum existimat, eosque suspectos habet, vicissim illis suspectus res Punica labasceret.

Arpi.
Argivus
Diomedes.
Dasius.

Porro Arpis, Apuliæ oppido, cujus conditor fertur Argivus Diomedes, Dasius quidam, ab i-

μύρας ὑπὸ τοῦ Ἀννωνοῦ ἐφθεώρων ἀλύπως, ὡς ευμεριότερον ἀποδιδήσκοντες. τῷ δ' αὐτῷ λόγῳ καὶ οἱ λοιποὶ πύμπαν ἀπορωῦντες, ἐξέδραμον ἐπὶ τοὺς πολεμικοὺς καὶ πολλὰ μὲν καὶ γήνημα καὶ τότε ἐδρασαν ὑπὸ δὲ ἀπορίας καὶ ἀδενείας σωμάτων, ἐδ' ὑποπρήψαν δυνάμεις, διεφθάρησαν ἀπαντες ὑπὸ τῶν Λισύων. καὶ τῶν πόλιν ἔλθεν ὁ Ἄννων, ἐμφυρόντων καὶ ὡς ἀπ' αὐτῆς ὄλιγων, τῷ δραμῶν δυνήδενταν. τούτους διεπρῆμῆνες οἱ Ῥωμαῖοι παρὰ τῆς σιμύρον, καὶ γηομάχους ἐς ὀκτακισίας, κρητήραγόν τε καὶ σιμύρασαν μὲν τὸν δὲ τῷ πόλεμον αὐτῆς ἐς τὴν πενταετία, ἀγάμους τῷ τε σφίσι σφῆς ἐνοίας καὶ τοῦ περαδοῦς τῆς αἰσθημαίας.

Τῶν δὲ Κελπήρων ἰσπείων, οἱ ἐμεισοφοροῦν Ἀννίβα, λαμπρῶς ἀγωνισάμενοι, ὅσοι Ῥωμαίων ἐτρατήρασαν ἐν Ἰβηρία, τοιαῦτα δὲ ἐτέρευς τὰς πόλεις τὰς ὑπὸ σφίσι κητήρατες, ἐς ἀντιπαύλον σκείων ἐπεμψαν ἐς τὴν Ἰταλίαν οἱ τοῖς ὀμειδνέσι, ὅτε πωλλῖον Ἀννίβη φρατοπεδοῦσιεν, ἀναμιγνύμενοι, μετέπειθον αὐτῶς καὶ πολλὰν μεταπήρασαν τε καὶ αὐτομολούτων, ἢ ἀποδιδρασκόντων, ἐδὲ τὸ λοιπὸν ἡ ἐπὶ τῷ Ἀννίβησι πείων, ὑποπτηδόμενον τε ὑπὸ σκείνου καὶ ὑποπτηδόντες αὐτοῦ. κηκίον ἐν ἐπαροσεν ὁ Ἀννίβης τὸ ἀπὸ τῆδε.

Ἀργύρακπει δ' ἐπὶ πόλιν ἐν τῇ Δαυνία, ἡ Διομήδης ὁ Ἀργεῖος λέγεται κτίσας καὶ πῆς ἐκρη-

10

ἔναι πρὸ Διομήδους τομίζο-
 μῦθον Δάσιον, ἀνὴρ εὐμητιόλο-
 γος τε τὸ φρόνημα καὶ ἔξ Διομή-
 δους ἀξιόθ, Ρωμαίων πρὸς Κάν-
 νας τῷ μεγάλῳ ἦσαν κεκτημέ-
 νων, ἀπέστησε τῷ πατρὶδα ὡς
 τοῖς Λιβύας δὸς Ρωμαίων. τότε
 εἰ αὐτὸν δὲσπραγῶντ Αἰνίαν, ἔ-
 λαθεν ἐς Ρώμην διὰ πύσσας, καὶ
 ἐπὶ τῷ βαλλῷ ἐπαχθεὶς, ἔφη
 δυνάσθ τὸ ἀμάρτημα ἰάσασθαι,
 καὶ μεταβαλεῖν αὐτὸς ἐς Ρωμαίους
 τῷ πόλιν. οἱ δὲ ὀλίγας μὲρ ἀν-
 τὸν καὶ διέφθειραν, ἐξέβαλον δὲ
 εὐθύς ἐκ τῆς πόλεως. ὁ δὲ ἔ-
 τές-
 δε καὶ τὸ Αἰνίαν δεδιὸς, ἤλατο
 ἀπὸ τῷ χροσθ. καὶ ὁ μὲρ Αἰνί-
 τας αὐτὸ τῷ γυναικῷ καὶ τὰ τέ-
 κνα ζῶντας ἔκρυψε. τὰ δὲ Ἀργύ-
 ραιπα, ἐπέρω ἐδόντων, εἶλε
 Φάβιον Μαξιμῶν, νυκτὸς, καὶ
 κτείνας ὅσους εἶρε Λιβύαν, φερο-
 ρων ἐπέστησε τῇ πόλῃ.

Τάραντα δὲ φεροσυνδρῖν ὑπὸ
 Ρωμαίων Κονωεύς ἀδὲ ἀσπείδωκε.
 κωνηγατῶν εἶδο ὁ Κονωεύς, ἔ φέ-
 ρων αἰεὶ π τῷ φεροσρῆχῳ Γενίῳ,
 σωτήτης ἐκ τῶδε ἐγγένητο. ὡς
 δὲ ἐν πολεμικρῆν χροσ, νυκτὸς ἔ-
 φη δειν τὰ λαμσανόρμω. νυκτὸς
 εἰ αὐτὰ τῶν πυλῶν ἀνοισθῶν,
 σωθῆντ Αἰνίαν, ἔ φραπάτης
 λαβῶν, τὸς μὲ ἔκρυψεν ἐν λόχρῃ
 πνὶ πλῆσιον τὸς δὲ ἐπακροσθεῖν

riorem faciendam opus esse dicebat. Quamobrem ubi jam eò
 consuetudinis res adducta est ut quovis noctis tempore portæ ei
 paterent, cum Annibale congressus, acceptisque ab eo militibus, (quo-

pro (ut ajebant) Diomedæ o-
 riundus, ceterum lubrica fide,
 & tam claro sanguine haudqua-
 quam dignus, post insignem il-
 lam apud Cannas cladem, à Ro-
 manis ad Annibalem discesserat,
 patriamque ad defectionem se-
 cum traxerat. Tunc quia res An-
 nibali minus secundæ erant, clam
 omnibus Romam venit, atque
 in senatum introductus, dixit se
 posse patriam, quod peccatum
 corrigeret, in Romanorum po-
 testatem reducere. At cum pa-
 rum abfuit quin Romani neca-
 rent: urbe certè quamprimum
 ejecerunt. Quare tum eos, tum
 Annibalem metuens, errabun-
 dus per regionem discurrerat. E-
 jus uxorem Annibal liberisque
 vivos exussit. Arpos prodenti-
 bus aliis cepit Fabius Maximus,
 noctu, interfecitque quos in-
 venit Pœnis, præsidium impo-
 suit.

Tarentum autem, quod Ro-
 mano præsidio eodem tempore
 servabatur, hoc pacto Cononeus
 prodidit: Venandi hic studio de-
 ditus, quia fermè aliquid captum
 donare Junio præfecto præsidii
 solitus erat, ei per familiaris esse
 cœperat. Verùm, ut in regione
 ab hostili metu haudquaquam li-
 bera, nocte sibi ad prædam ube-

Transfuga
 ut à Ro-
 manis ex-
 ceptus.

Transfugæ
 uxor & li-
 beri cru-
 deliter ne-
 cati.

Tarentum
 à Cono-
 neo prodit-
 tum.

332

Καὶ ὁ μὲρ Αἰνίτας αὐτὸ τῷ γυναικῷ καὶ τὰ τέκνα ζῶντας ἔκρυψε.] Ob-
 servavi Annibali sæpe hoc supplicium placuisse: atque ex iis locis in quibus
 id à me observatum fuit, unus est pag. 339.

(quorum alios sylva, haud procul oppido, occuluerat, alios non longo, intervallo se subfequerat, partem fecum duxerat, super quidem, habitu venatorum, sed subter, loriceis gladiisque accinctos) noctu ad portas venit, praecubitibus qui ingentem aprum perticæ impositum portarent. Patrefactis de more portis, qui ingressi sunt, statim vigiles obtruncant: qui sequebantur, accurrentes unâ irruerunt, & socios ex sylvis excitos exceperunt. Tum Annibalem portis refractis intromiserunt. Ille ingressus, totâque urbe facile potitus, conciliatis Tarentinis, ad oppugnandam arcem quam Romani tenebant, animum adjecit. Hoc pacto proditum est à Conone Tarentum. At Romanorum quinque millia erant in arce, & Tarentinorum nonnulli eos secuti. Adhæc praefectus praesidii quod Metaponti erat, dimidiam partem militum adduxerat, telorumque ac machinationum omnium generis magnam multitudinem, quibus à muro Annibalem facile repelleret: qui & ipse iis rebus abundabat. Jamque admotis turribus catapultis & testudinibus, quadam quatiebat, & falcibus funibus suspensis pinnas evertibat, murumque nudabat: Romani faxis demissis machinas confringebant, & laqueis falces avellebant, crebrisque & repentinis excursionibus in hostem erumpentes, nunquam nisi aliqua trepidatione aut strage edita redibant. Et quum sereno aliquo die ventus coortus esset, Romani eam occasionem intuiti, dum

ἐκέλευσεν ἑαυτῶν δι' ἀλίχου τὸς ἴσσω αὐτῶν παρσίονα, τῶν καὶ ἐσδὴν ὑπερῶσμοις καὶ ξίφει, τὰς δὲ οὐκ ἔστω, ὡς αὖν ἐς κωπηγίτας ἐσκαλασμένους. κήραρον τε αὐτοῖς ἐπὶ ξύλων ἐπιπέδεις, ἤκειν νυκτὸς ἐπὶ τὰς πύλας. καὶ ἴφ φυλακῶν, ὡς περ' ἐδ' ἴφ λῦ, ἀνοίξαντων, οἱ μὲρ στωεσιλιδόντες αὐτῶν, τὸς ἀνοίξαντες αὐτίκα διερχόντο· οἱ δὲ ἐπ' ἄρῃοι, καὶ ἄσκαδ' ἰστωεσιππῶν σκηνῶν, & τὸς δὲ π' ἰσχωμῆς ἐδ' ἔρχοντο, καὶ τὰς πύλας ἀνοίγων τῶν Ἀννίβας. ὁ ἴ, εἶσω παρελθὼν, τῆς μὲρ ἄλλης πόλεως εὐδύς ἐσφάττει, & τὸς Ταραντίνους ἐπιμελεσάμενος, τὴν ἄσκαδ' ἐπ' ἰσχωμῆν ἐπολιόρκει. ὡδὲ μ' Κορωνεύς Τάραντα παρσίδωκε. Ρ' ἰσχωμῆς δὲ ὅσοι τὴν ἀεροπολίον ἔχον, ἐς μὲρ πεντακισχιλίους ἦσαν, καὶ αὐτοῖς Ταραντίνων τε πνὲς παρσίδωκεν, καὶ ὁ τῆς ἐν Μεταποντίῳ Φεβουρῶν ἡγεμὼν τὸ ἤμισυ τῆς Φεβουρῶν ἔχων ἦλθε, βελῶν τε & ὄργανων πολλῶν εὐπορῶν, ὡς δὲ π' τεύχεος ἐμμερῶς ἀμμερῶς τ' Ἀννίβας. εὐπορῆς ἴ καὶ ὁ Ἀννίβας. πύργους τε αὐτῶν καὶ κωπηπέδους ἐπαύγων καὶ χελώνας, ἐνα δίοσσε, & δρεπάνοις δὲ π' ἡλῶν ἐπάλλεξαι τε κωπέσσυρε, καὶ τὸ τεύχεος ἀπύγων. οἱ δὲ, λίθους μὲρ ἐπὶ τὰς μηχανὰς ἀφίντες, πολλὰ στωεπίον· βρόχοις ἴ π' δρέπανα παρσίδωκεν, & πολλὰ κίς οὐδίοτες ἀφ' ἰστωεπύργου αὖν π' & κτείναντες ἐπυνήσαν. ὡς ἴ καὶ πνεύμος ποτὲ λαμπαρῶν ἐθεύσαντο, οἱ μὲρ δὲ π' τὸ τεύχεος δάδαις ἡμῶν καὶ

ενταύτην ἔτισαν αὐτῶ τοῖς μη-
 χανήμασιν ἐπιήριπτον· οἱ δ' ἔ-
 δωσαν μόντες, ἐπέδηκον. ἄπορνος ἔ-
 ἰσθμίου ἄνιθας τῆς δὲ τῆς πέρας, ἀπε-
 τέχισε τὴν πόλιν, χωρὶς γε τοῦ
 αἴθρος ἡλιασῆς μέρους· ἔη δὲ ἡ
 τῆς πόλεως ἡ περὶ τοῦ ἄνιθου ἄνι-
 θου τὴν πολιορκίαν, εἰς Ἰάπυγας
 ἀνεχώρησε. λιμένες δὲ εἰς τοῖς Τα-
 ραντινοῖς αἴθρος βορρῆν ἀνεμῶν ἐκ
 πελάγους ἐσπλέοντι Διὶ ἰσθμῶδ' ἢ
 τῆ ἰσθμῶν ἀπέκλιον γαφύρας. ἂν
 τότε κεραιώτες οἱ Ῥωμαίων φρε-
 ρεῖ, σφίσι μὲ ἐδέρχοντο τὴν ἀγορῶν
 ἐκ ἡλιασῆς, Ταραντινοῖς δ' ἐκ
 ἡλιασῆς ἐκέραιον. ὅθεν ἡπόρουν ἀ-
 γροῦς οἱ Ταραντινοί· ἕως ἐπέλθων
 αὐτοῖς ὁ Ἄνιθας ἐδίδαξε, λαφύ-
 ρων ὄδον, ἢ Διὶ μίσησ' ἢ πόλεις
 ἐφῆρεν ἀπὸ τῶν λιμένων, ἐπὶ τὴν
 νότιον ἡλιασῆν, ὀρύξαντας, ἰσθμῶν
 ἔπειρα ποιήσαντες. καὶ οἱ μὲν ἄνω
 πρῶξαντες, εἶχον τε ἀγορῶν, ἢ
 τερήρεσι τὰς Ῥωμαίων φρουρῶν,
 ναῦς ἐκ ἔχοντες, ὑπὸ τὸ τείχος
 ἐβλαπτόν, ὅτε μὴ χειμῶν εἴη μύ-
 λιστε, καὶ τὴν ἀγορῶν τὴν κεραι-
 οπλάστην ἐκείνοις ἀφῆρῶντο. οἱ δ'
 ἡπόρουν, ἔκ νηὶς αὐτοῖς Θυρίων
 σίτων τε ναυσὶ πεμπούτων, ἔκ τερή-
 ρων ἐκ φυλακῶν τῶν νεῶν, οἱ Τα-
 ραντινοὶ ἔκ οἱ σὺν αὐτοῖς Διούσης,
 πεδορῶν, ἔκ λοχίοντες, ἔλασαν
 αὐτοῖς τε σίτων καὶ αὐτοῖς ἀνδρείων
 οἱ κίστες. ἀπεδορῶν ἢ ἡμεῖνοι
 Quod Tarentini & qui unā erant Pœni ubi resciverunt, fructis in-
 fidius omnes cum ipsis viris & frumento ceperunt. Ventitantes
 autem

pars è muro faces ardentes, stu-
 pam & picem in Pœnorum ope-
 ra demitterent, alii egressi ignem
 subijciebant. Annibal, desperata
 expugnatione, nisi qua parte
 mare spectabat, quia id fieri non
 poterat, urbem circumvallavit.
 Deinde obsidionis cura Annoni
 tradita, in Apuliam se recepit.
 Sunt autem portus Tarentino-
 rum ad Boream versi, siquis è
 mari per isthmum intrò naviget.
 At isthmum pontibus evitabant:
 quos quum Romani tenerent, 333
 faciliè mari advectum frumen-
 tum sibi habebant, Tarentinis ne
 importaretur impediabant. Qua-
 propter tandiu inopia laborarunt
 Tarentini, quoad reversus Anni-
 bal monuit, ut per fossa via publi-
 ca, quæ à portu ad alterum mare
 versus austrum ferebat, alium
 isthmum facerent. Quo facto,
 celeriter rem frumentariam expe-
 diebant, & Romanorum præsi-
 dio, nihil classis habenti, suis
 trirēibus plurimum incommo-
 dabant, præsertim tranquillo ma-
 ri: & quicquid annonæ ad Ro-
 manos advehebatur, intercipie-
 bant. Romanis ergo penuria re-
 rum necessariarum conflitantibus,
 Thurini noctu naves frum-
 mente onustas, comitantibus ali-
 quot trirēibus, summittebant.
 Thurini.
 Pœni ubi resciverunt, fructis in-
 fidius omnes cum ipsis viris & frumento ceperunt. Ventitantes
 autem

Ἐως ἐπέλθων αὐτοῖς ὁ Ἄνιθας ἐδίδαξε, λαφύρων ὄδον.] Rectè interpun-
 gitur post verbum ἐδίδαξε, quippe quod jungitur cum ποιήσαντες, sicut ac-
 cuf. λαφύρων ὄδον cum ὀρύξαντας.

autem pro captivis redimendis
 identidem legatos Tarentini ad
 Annibalem pellexerunt. Annibal
 captos omnes Thurinos dimisit.
 Hidomum reversi in vitis suis por-
 tas Annoni aperuerunt. Sic factum
 ut dum Thurini Tarentum
 Romanis servare conantur, ipsi
 met imprudentes in Pœnorum
 potestatem devenerint. Præfidi-
 um quod in urbe erat, Brundu-
 sium clam se recepit.

Thurini in
 Pœnorum
 potesta-
 tem veniunt.

Metapontini.

Metapontini, post abductam à
 præfecto præsidii partem Tarentum,
 paucis qui relicti erant interfecti,
 Annibali se dederunt. Quorum
 exemplum metu potius quam
 voluntate secuta est & Heraclea,
 inter Metapontum & Tarentum
 sita. Et jam Annibalis res
 gloriosiores erant. Anno proximo
 Lucanos quosdam, qui à Romanis
 desciverant, Sempromius Gracchus
 Procos. bello premebat.

Heraclea.

Lucani.

Metapontini, post abductam à præfecto
 præsidii partem Tarentum, paucis
 qui relicti erant interfecti, Annibali
 se dederunt. Quorum exemplum metu
 potius quam voluntate secuta est &
 Heraclea, inter Metapontum & Tarentum
 sita. Et jam Annibalis res gloriosiores
 erant. Anno proximo Lucanos quosdam,
 qui à Romanis desciverant, Sempromius
 Gracchus Procos. bello premebat.

Flavius
 Lucanus.

Flavius autem Lucanus, ejus
 partis quæ cum Romanis adhuc
 stabat, amicus & hospes Gracchi,
 & ejusdem proditor, persuasit ei
 ut in quendam locum veniret,
 ubi à Lucanorum prætoribus,
 qui penitentia ducti in amicitiam
 Romanorum redire cupiebant,
 fidem acciperet vicissimque
 daret. Ille nihil doli subesse
 ratus, cum triginta equitibus
 sequebatur. Sed quum undique
 Numidæ hostes confurrexissent,
 Flavius se illis adjunxit. Gracchus
 detectis infidiis ex equo cum aliis
 equitibus desiliit, & strenue
 dimicans cum suis omnibus cæsus
 est: tres duntaxat Annibal capere

334
 Gracchi
 interitus.

ὁ Θερίων, ἔ ἀξιοῦντων λούσαθ
 τὰς εἰλημένους, οἱ Ταραντῖνοι τὰς
 φειτῶντας αὐτῶν μετέπειθον ἐς Ἀν-
 νίβαν. καὶ ὁ Ἀννίβας ὅσους εἶχε Θε-
 ῤῶν ἰχθυολάτους, ἐνδὺς ἀπέ-
 λυνεν οἱ δὲ τὰς οἰκείας σφῶν βίαια-
 ῤῶν, τὰς πύλας Ἀννίου ἀνείραξαν.
 Ἐ Θερίων μὲν Ρῶμαιοῖσι Τάραντα
 ἀπέποιήθη, ἔλαθον ἕτως ἕσπερ
 Καρχηδονίοις αὐτοὶ ἡρώδημοι. ἢ ἵ ὅτι
 τῆ πόλει φρεσὶ Ρῶμαιοῖν εἰς Βρεν-
 τείσιον λαθῆναι διέπλευσεν.

Μεταποντῖνοι δ' ἐξ ἐ σφῶν ὁ
 φρέσων τὸ ἡμῖν τὸ φρεσὶς ἀ-
 γων ἐς Ταραντα ἄρχιτο, τὰς λοι-
 πούς, ὀλίγους ἡρώδημας, ἀπέκτε-
 ναν, Ἐ Ἀννίβας ἀποσεδέητο. ἀποσε-
 δητο δὲ καὶ ἡ μεταξὺ Μεταποντί-
 νων τε Ἐ Ταραντῖνων Ἡρακλεία,
 δὲ μῦλλον ἢ γνώμη. καὶ πάλιν ἑ-
 ἔπικυδέσθη τὰ Ἀννίβας. τοῦ δ' ἐ-
 ἔξῃς ἔτους καὶ Λουκανῶν πῖνις ἀπέ-
 σθησαν δὴ Ρῶμαιοῖν, οἷς Σεμ-
 πρωνίῳ Γράκχῳ ἀνδίνωκετο
 ἐπελθῶν ἐπολέμησε.

Λουκανῶν δὲ πῖς ἐν τῷ ἔπ Ρῶ-
 μαιοῖσι ἐμμένοντων Φλαβίῳ, φί-
 λῳ ἂν καὶ ξειῳ Γράκχου, ἀπο-
 δίδους αὐτῶν, ἔπεισεν ἐς τὴν χροῖον
 ἐλθόντα, συνθεῖσθαι Λουκανῶν τοῖς
 σρατηγῶσι, ὡς μετανοῶσι, Ἐ δύνωμ
 καὶ λαοῦν πίστη. ὁ δ' ἔδδεν ὑποπο-
 πῆτας, εἶπτο μὲν ἰππῶν τετρα-
 κωντα. Νομῶδων ἵ πῶδων αὐτῶν
 ἐξ ἐνείδεσσι κυκλωταίμων, ὁ μὲν
 Φλαβίῳ ἐξέπρωθεν ἐς ἐνείκας. ὁ
 ἵ Γράκχῳ, συνείδῃς ἀποδοσίας,
 καὶ ἡλαθῆ μὲν ἵ ἰππῶν καὶ πῶδων
 Ἐ ἡνωαῖα ὄρων κριτεκρη μὲν πάν-
 των, πῶδων τελῶν ἔς μῶνας εἶεν
 ὁ Ἀννίβας, πῶδων ποιησάμενον
 ἀσπῆδον

απεδλω λαοῖν ζῶντα Ρωμαίων τ' ἀνδ' ὕπατον. ἀρχαῖος δ' αὐτὸν ἐνηδρυσθῆρον ἀρχαῖος ὄρεας τ' πελοταίος ἄρπτης, ἐδωκεν, κ' τὰ ὄρεα Ρωμαίοις ἐπέμψεν. καὶ δὴ τὸ τῶδε αὐτὸς μὲν ἐν Γάπυρι ἐδίελεξεν, κ' σίτον πολὺν ἔστρωκεν.

Ρωμαίων δ' ἐπιθέσθ' Καπυαίσις ἐγνωσθῆσαν, ἐπέμπευ Ἀννίαν μετὰ χιλίων πεζῶν κ' χιλίων ἵππειων, ἐστραμῆεν πυκτὸς ἐς Καπύλιον. Ἐὸ μὲν ἐσθραμῆε, Ρωμαῖοις λαθῶν οἱ δ' ἠέριστος ἤμορθῆς, ὡς πλείους ἐίδον ἐπὶ τῶν τευχῶν, τὸ σαρδῶν ἐγνωσθῆσαν κ' τ' μὲν πόλεως ἐυθὺς ἀνεχώρησαν, τὰ δ' ἔρηρ τὰ Καπυαίων καὶ τ' ἄλλων Καμπαίων στρατολαμῶσαν. ἰδυωθῆσαν δ' αὖτε τῶδε τοῖς Καμπαίοις ὁ Ἀννίος ἐφῆ πολὺν ἔχῃ σίτον ἐν Γαπυρία, κ' πέμποντας ἐκείθις λαμῶσθῆν ὀσάκισ θελίειν. οἱ δ' ἐκ ἱπποζυγίας κῆρον ἐσ' ἀνδρας, ἀλλὰ Ἐ γυναικας Ἐ παρθία ἐπέμπευ ἀρχοφορίας Ἐ σίτου. κ' ἠδ' ἐδάφρου τῆ δόδα, μεπελθόντ' ἐς αὐτὴν ἐξ Γαπυριαν Ἀννίος, Ἐ τῶδε τ' Ἀλωρε ποταμῶν στρατοπέδοντ', πλησίον Βενεβενδῶν ἔς μόνος ἐδεδύκασαν, Ρωμαίοις ἐπ' συμμάχους ὄντας. τότε δὲ Ἀννίον πειρότος, ἀπάντων κρητοφρόνων. σιωπῆ δὲ, Ἀννίον μὲν, κηλωτ' αὐτὸν Ἀννίον, ἐς Ἀδουκῆς διελέξαν, τὰ πολλὰ τ' κρητοσοφῆς ἐν τῶ περὶ Βενεβεντον στρατοπέδῳ μετ' ἄλλης φερεῖς κρητολιπόντ' ἑσθῆν ἢ Ρωμαίοις στρατηγῶντων, Κλαυδῆς τε Ἐ Ἀννίος, τ' ἐπ' αὐτοῖν πυθῆρον ἐπιδραμῆεν πῆς Καμπαῖο ῥηλῆσις: Romanorum autem Claudius & Annius) alter ea de

potuit, omni prius studio annifus procos. Romanum vivum capere. Quem, etsi infidiis fecde circumventum, tamen ob eximiam in ultima morte virtutem admiratus, funere decoravit, ossibus Romam remissis. Inde in Apulia aestatem traduxit, undique convehendo frumento intentus.

Quum verò Romani Capuam aggredi constituisent, Anno ab Annibale præmissus cum mille pedibus & totidem equitibus, urbem inscitem hoste introiit. Orta luce Romani ut plures in micenibus sunt conspicati, re cognita, statim ab urbe exercitum removerunt, & ad Capuæ totiusque Campania frumenta demetenda dimiserunt. Quod agræ ferentibus Campanis, Annibal satis in Apulia sibi esse frumenti dixit: proinde quoties vellent eò mitterent & acciperent. Illi non iumenta modò & viros, sed & uxores & liberos ad frumentum comportandum emisèrunt, nihil periculi in itinere metuentes, Annibale ex Apulia in Campaniam regresso, & ad Alorem fluvium castra habente: haud procul Beneventanis, quos solos, quia infidi Romanis remanserant, timebant. Tunc igitur prasente Annibale cunctos despiciabant. Verum accidit ut circa id temporis Annibal ab Annone accitus in Lucanos transfret, impedimentorum majori parte in castris ad Beneventum cum modico præsi-

Annibal Gracchi virtutem admiratus, hostem funere decorat.

Alor fluvius. Beneventani.

Claudius & Annius Rom. frumen- imp.

Ο ο

335

Claudii Afelli memorabile facinus. Taureas Campanus.

frumentum convehentes impetu facto, multos (quum inermis & incondita turba esset) caderet, & frumentum Bencventanis donaret: tum Annibalis castris prædâque ibi relicta potiretur. Quin etiam ambo duces Romani juncti, morante in Lucania Annibale, primum Capuam vallo mûroque cinxerunt: deinde extrinsecus ducto altero, inter utrumque castra fecerunt: propugnacula autem partim ad urbem obversa, partim extorsus, si hostes adorirentur, opposita erant. Castrorum facies instar amplissimi oppidi exiguam urbem in se complectentis, spatium à vallo ad urbem usque duorum stadiorum fuit. In quo ceu theatro muris circumdato cùm indies nova prælia fiebant (provocantibus sese ad singulare certamen utrinque fortissimis viris) tum Claudii Afelli Romani memorabile unum fuit. Provocarat hunc Taureas Campanus, & pugna commissa victus, versus urbem cessum ibat. Claudius ad mœnia usque refugientem insequutus, quum equum è via reflectere non posset, parenti hostium portæ invectus, toto oppido percurso per alteram incolumis ad suos evasit, edito projectæ audaciæ facinore.

Annibal, infecto negotio cujus causa in Lucanos accitus fuerat, ad Capuam reversus, tantæ urbis (quam ad tot tantâque res opportunam Romanis fuisse norat) defensione omni studio curâque suscepta, Romanorum muni-

νοῖς Διὰ φέρουσι τὰ ἥρπ' Ἐ πολλὰς μὲν, οἷα ἀπαγορεύουσιν, Διὰ φέρουσι, καὶ τὸ σίτον Βενεβενδῶσι δυνάμει λαβεῖν ἢ Ἐ τὸ στρατόπεδον Ἀννίβου, Ἐ τὴν ἐν αὐτῷ παρεσκευασμένην ἀρπύσων καὶ Καπύλων, ἐπὶ οὗτοι ἐν Λευκονοῖς Ἀννίβου, ἀπειταφρῦσά τε καὶ ἐπὶ τῇ τάφρῳ ἀεταχειρισίᾳ πύσων ἐν κυκλῶ. καὶ τῆδε Ἐ περαιοχισμῶ ἐκ τῶν ἄλλοι πύσωντες οἱ στρατηγὸι τὸ μισθὸν εἶχον ἀντὶ στρατοπέδου. ἐπιλήξει δὲ ἴσταν αὐτοῖς, αἱ μὲν ἐς Καπυαίους πολιορκουμένοις, αἱ δὲ ἐς τὰς ἔξωθεν ἐπιόπτας ἐπετρομμύειαν. ἢτε ὄψις ἐν πόλει μεγάλης συμφορῆσιν ἐχρήσθη ἐν μέσῳ· τὸ δὲ διὰ τὸ περαιοχισμῶ ἐς τὴν Καπύλῳ Διὰ φέρουσι, διατάξων ἐν μάλιστα· ἐν δὲ πόλει ἐγίνοντο περιὰ Ἐ συμβολαὴ καὶ ἐκείνην ἡμερῶν. πολλὰ δὲ αἰς ἐν θεατῶν μεσοτῆριον μονομαχίᾳ ἀπεθλασμένοι ἀλλήλους τὸ ἀρίστην, καὶ τὸ Καπυαῖο Ταυρέας Ρωμαίων ἐν μονομαχίᾳ Κλαυδίου Ἀσπίδων ἀετφύων, ἰσχυροὶ, μίχρη τὸ Καπυαίων πύσων ὁ Ἀσπίδων ἐγκύστας, καὶ τὸ ἴππον ἐ διωκόμενοι ἐν τῆς ἡμέρας ἐπιπρήσει, Διὰ τὸ πολεμίων πύλων ἐς τὴν Καπύλῳ ἰσχυρῶσιν οὐ ὄρεθ, καὶ διπύσους τὴν πόλιν ὄλιν, καὶ τὰς ἑτέρας ἐξιδόμενοι ἐς τὸς ἐπὶ τῶν Ρωμαίων. καὶ ὁ μὲν ἔσως παρεόλωσεν δεσπίζετο.

Ἀννίβου δὲ τῆς χρείας φευδῶς ἐφ' ἐν ἐς Λευκονοῖς μετακλήθη, ἀνέστρεφεν ἐς Καπύλῳ, μεταπύσων μὲν ἀετφύων ἐπὶ πόλιν μεγάλῳ καὶ ἰσχυρῶν ὑπὸ Ρωμαίοις ἡκουμένῳ. ἀπεθλασθῶν ἢ τὸ ἀεταχειρισίᾳ, καὶ μὲν δυνάμει μὲν ἐ-

πινείν

πλοῖν ἄπως ἀν ἐς τὴν πόλιν ἐσ-
πέμφειν ἢ σίτον ἢ στρατιάν, ἐδί-
τος ἐδ' ἀπ' ἐκείνων αὐτοὺς συμμά-
χῃν διαμαίνας, Ἄλλ' τὴν ἐπιτείχι-
σιν πάντη σφειλαμβόκουνται, ἐπὶ
τῷ Ρωμαίῳ ἠκείρετο πνευτὶ τῷ
στρατῷ, πικρῶν δὲ μὴ κρείε-
τες ὑπὸ λιμῷ πιεζοῦσθ', ἐλοπίζων
δὲ τὸς στρατηγούς αὐτῶν δὲπὶ Κα-
πύης ἀνασῆσθαι, ἢ αὐτοὺς π Κα-
πύης μείζον ἐργάσασθαι. σωτόν τ' ἔ-
σκηδὴ διελεθῶν ἔδη ποδά κ'η πο-
λέμια, τ' μὲ δ' ἰσχυροτέρων αὐτῶν
ἐπιχρῆν, τῶν δ' ἐδὲ ἐς πόρον ἐλ-
θεῖν ὑποσώσωνται, δὲπὶ δύο ἔ τριῶ-
κοντα σταδίων τ' Ρώμης ἐστρατοπί-
δουσι, ἐπὶ τ' Ἀνιῶν ποταμῷ.
καὶ ἂ ποίεις ἐδορυσθῆ δορυβεί-
οιοὶ ἔ ἄπορον οἰκίον μὴ ἕδεν ἔ-
χοντες ἴσταν (ὃ γ' ἔχον, ἢ Καμ-
πανία τότε τῷ) πολέμια δ' στρατῷ
ποσοῦδε σφισιν ἐπιστῆν ἄφια, ἔ
στρατηγῶν δὲ δεξιῶν καὶ εὐτυχίαν
ἀμύχε ὄμως δ' ἐπὶ πικροτέρων,
οὐ μὴ δυνάμει φέρειν ὄπλα, τὸς
πυλῆς ἐφυλασσαν, οὐ δὲ γέροντες
ἐς τὸ τεχνῶ ἀνεπήδων, γυναικες
δ' κ' παρὰ λιθῶν κ' βίβη παρί-
φρον' οὐ δὲ ἐπὶ ἀργῶν σωθῆσον
ἐς τὸ αὐτὸ δρόμῳ. βοῆς δ' πικρῶ-
ν κ' ἴσταν κ' ἐχρῶν ἔ πικρῶ-
κελοῦσαν ἄσθες ἀλλήλους πάντα
μετὰ τῷ. εἰσὶ δ' αὐτῶν οὐ τῶν γι-
φουρον τῶν ἐπὶ τ' Ἀνιῶν ἐνδου-
μοντες, ἐστῶν. μικροὶ δὲ π πο-
λίχιον Ρωμαῖοὶ ποτε ἐπιτείχιζον-
τες Ἀλκωνοῖς, Ἀλῶν δὲπὶ τ' αὐ-
τῶν μπερτολεως ἐκάλεισων' σω-
ζοῦσθαι δ' ἐπιστρέφοντες ἢ ἀφῆθαι

menta adortus est. Et quum nul-
la ratione efficere posset ut in ur-
bem aut commeatum aut sup-
plementum induceret, (nani ne
ex oppido quidem, propter tam
arctam obsidionem, ad collo-
quia egredi poterat quisquam)
cum omni exercitu Roman con-
tendit. Movebat eum quod ibi
famem esse intellexerat, & se vel
ab oppugnanda Capua Romanos
imperatores abstracturum, vel
aliquid majus quam Capuam
liberasse, facturum sperabat.
Quamobrem continuato itinere
multos hostilisque populos e-
mensus, (quorum alii, quia vi-
res deerant, transitu arceri non
potuerant, alii ne pralii quidem
pleam subierant) triginta duo ab
urbe stadia ad Anienem fluvium
castra admover. Nunquam tan-
tum pavoris tumultusque Roma
fuit. Deerant idoneæ copiæ (quas
habebant, in Campania erant)
& insperantibus ingens immine-
bat exercitus, dūxque & virtute
& felicitate invictus. Tamen
(quæ tum erat copia) qui ferre
arma poterant, portas custodie-
bant. Senes in muros insiliebant,
mulieres cum pueris saxa telæque
comportabant: ex agris magna
turba in urbem confuebat. Jam
promiscuo ululatu, planctibus,
precibus, mutuis cohortationi-
bus omnia perstreper. Nonnulli
urbem egressi, pontem qui super
Anienem erat, refecerunt. Romani
quondam in Æquis oppidu-

Anien flu-
vius.

Romano-
rum pavor
& tumul-
tus.

336

Æqui.

lum quoddam munierant, Albamque, metropolis suæ nomi-
ne, appellarant. Lapsum temporis, sive productum vel corrupto voca-
bulo,

πύλω, εἴτε θεοὶ παύσαντο αὐ-
τῶν ἀγῆ, ὡς καὶ τότε, εἴτε τῶν τ'
πόλεως ὄρεται καὶ τυχῶν δυνάμεις
εἴτε, ὡς αὐτοὺς τοῖς ἰσοβάλειν ὡς-
τρέπουσιν ἐλεῖν, ὅσοι ἐδέλων τ'
πόλεμον ἐκλύουσι, δὲ Καρχηδο-
νίων, ἵνα μὴ καὶ τῶν στρατηγῶν αὐ-
τοῦ ἀποδοῖτο. ἢ ἢ ὅρα σὺ Κλαυ-
δίου στρατὸς μὴ αὐτῶν πύμπτω ἀ-
ξιομυχοῦ. ὁ δὲ Κλαύδιος ἀνα-
στέφοντι παρέπετο, καλῶν τε
ἑσπεύοντι, καὶ φυλασσόμενοι
μηδὲν ἐξ ἐνέδρας παθεῖν.

Ὁ δ' ἐπιτήρησας νύκτα ἀσέλ-
γον, καὶ χειρὸν ἐν τῷ Κλαυδίου
ἐπέρασεν, τῆς μὲν ὅσοι ἐφθάνει
ἐγείρει, πύραρον δ' ὀρυξάμενοι,
καὶ ἀφασήματα αὐτῶν πύλων κρητι-
λιπῶν, ἐπὶ τῶν ἡμῶν ἰσοβάλειν ἀν-
τὶ τείχεσσι, ἡσυχάζοντες ἐς τὸ λόφον
ὑπερκεκλιμένον αὐτῶν κρητιλίων ἐπεμ-
ψε λαθῶν ἰσχυροῦς, οἷς ἐρητο ἡσυ-
χάζειν ἕως οἱ Ρωμαῖοι τὸ λόφον,
ὡς, ἐρητο ἀνδρῶν, κρητιλίων ἐπι-
νοῶσι. τοῖς δ' ἐλέφασσι τῶν Ἰνδῶν
ἐπιόησας, ἐκείδοντες ἐς τὸ Κλαυ-
δίου στρατόπεδον ἰσοβάλειν ἀφ' ἧς τῆ
τῶν ἀφασήματων καὶ ἀφ' ἧς ἡμῶν
των, ὡς δυνάμει σελπιγκτῶν ἢ
αὐτοῖς καὶ βουκωνητῶν πνῆσι ἐξ ἀλί-
γρου ἀφασήματων ἐπέσται κελύ-
φους, ὡς σίτηξεν, ὅταν ἔνδον γί-
νανται, τῶν μὲν, θορύβου πολὺ ἐ-
γείρειν ἀεθρόντας, ἵνα πολλοὶ δό-
ξωσι εἶναι τῶν ἢ, Ρωμαῖζόντας
βοῶν ὅτι Κλαύδιος ὁ Ρωμαῖων
στρατηγὸς κελύφῃ τῶν στρατόπεδον ἐκ-
λείποντας, ἐπὶ τῶν ἐξ ἑσῶν λόφον ἀνα-
παύσων. τότε μὲν ἢ τῶν στρατηγῶν
ἢ Ἀνίσου. καὶ τούτων τῶν μὲν ὡς
gnari, qui Claudii imperatoris
proximum collem evadere. Atque hæc Annibalis fraudes ab ini-

diisse, sive deus aliquis, ut aliàs,
sic id temporis averterit, sive ur-
bis virtutem fortunamque perti-
muerit. sive (quod amicis ad eam
oppugnandam hortantibus dice-
re solebat) debellare noluerit,
metuens ne finito bello à Car-
thaginensibus imperio privaretur.
Nam quod ad Claudianum
exercitum attinet, non erat ullo
modo cum Annibalis copiis con-
ferendus. Claudius revertentem
Annibalem vestigiis sequens, fat-
tis agere se putabat si & cum pa-
bulatione prohiberet, & sibi ne-
quid per insidias damni accide-
ret, caveret.

Sed Annibal nocte illuni ex-
plorato loco quo Claudius exer-
citum traduxerat, nullum quid-
dem ipse murum extruxit, sed
fossa ducta intervallisque aliquot
pro portis relictis, denique aggre-
re, qui muri vice esset, opposito,
sefe continuit, atque in immin-
nentem tumulum, natura mun-
nitum, missis equitibus, man-
dat ut quieti loco se non move-
rent, quoad Romani locum va-
cuum rati occupavissent. Adhæc
Indos conscensis elephantis in
Claudiana castra irrumperere, quo-
cunque modo per intervalla ag-
gerisque possent, jubet. Hos exi-
guo intervallo subsequi iussi tu-
bicinis ac buccinatoribus aliquot,
edictumque ut ingressi quam-
maximum strepitum ederent,
quo plures esse viderentur. Unà
immissi nonnulli Latinæ linguæ
verbis jubentur desertis castris in
Atque hæc Annibalis fraudes ab ini-

Annibalis
stratage-
ma.

338

tio satis ex sententia succedebant Nam elephanti prostratis stationibus irruerant, & tubicines eos secuti (quum strepitus ad aures surgentium è lecto Romanorum obscura nocte ex insperato accidisset) plurimum terroris præbuerant. Præterea audito Latinis verbis de occupando proximo tumulto, imperio, jam sese ad fugam accingebant. Verùm Claudius, cui omnia Annibalis consilia, ceu insidiis dolisque plena, suspecta erant, tunc vel suapte prudentia vel divino motus impulsu, vel ab aliquo captivo rei veritatem edoctus, celeriter tribunos militum per vias in tumultum ferentes disponit, qui eò ruentes arcerent, docerentque hoc edictum non iussu Romani imperatoris sed Annibalis fraude proclamatum. Deinde ipsemet vallo impostis stationibus validis ad repellendos, siqui fierent, impetus, per castra discurrebat, clamitans nihil esse periculi, paucos cum elephantis irrupisse, quorum tandem (accensis ejusdem iussu facibus, ignibusque sublati) quum paucitas apparuisset, verso in iram metu Romani eos omnes despectos, facile (utpote leviter armatos) ceciderunt. Elephanti, quia receptui spatium deerat, per tabernacula & præsepia impliciti agitabantur, & (nullis telis propter angustias loci corporumque vastitatem irritis, passim fauciantur) donec dolore tandem accensi, excussis & proculcatis fessoribus (nam in

τα πάντα κ' νου ἀπώθησεν" οὐ
τε γὰρ ἐλεφαντες ἰσθλῶν, τὸς Φυ-
λακῆς κ' ἐκπατήσαντες, & οἱ σάλ-
πιγκται τὸ αὐτὸ ἐποιοῦν. & ὁ Δό-
ρυς ὁ Ρωμαίοις ἐξ εὐνῆς ἀνισταμέ-
νοις οὐ μάλιστ' ἔκπε ἀδοκῆτ' ἰμ-
πιστῶν, ἐπιφροσάται ἢ τῶν τε
Ρωμαίωνων ἀκροῦντες ἔπ' παρ-
ήχεται Φύνην ἐς τὸ λόφον, ὡς
τὰ τοῦ ἐπιγινώσκου. Κλαυδίῳ δὲ ἀγέ-
νῳ ὡς ἐσθλῶν ἐσθλῶν, κ' τὰ τοῦ
ἰσθλῶν οὐ ἀπίσαι τοῖς Ἀνί-
βει, εἰδ' ἰσθλῶν εἰκίαι τότε σω-
σῶσαι, εἰτε θελήσει γνῶμη σω-
σῶσαι, εἰτε ὡς ἀπὸ ἀκροῦνται πᾶ
ἀκροῦνται μεθ' αὐτῶν, τὸς χιλιάρ-
χους ὄξως ἐπίσῃσι τῶν ἐς τὸ λό-
φον ἀγροῦνται ὁδοῖς, καλῶν τῶν
δὲ αὐτῶν φερόμενος, κ' μετὰ δι-
δάσκει ἔπ' τοῦτ' ἐξ ὁ στρατηγὸς
Ρωμαίων, ἀλλ' Ἀνίβειος οὐκ ἔπει-
σεν ἐσθλῶν. αὐτὸς δὲ τῶν χιλιάρ-
χι Φυλακῆς ἀκροῦνται ἐπίσῃσι, μή-
τις ἴσθλῶν ἐξῆσθαι αἰσθλῶν γίνονται, ἐ-
σθλῶν μεθ' ἑτέρων αὐτῶν τὸ στρα-
τόπεδον ἀπίσαι ἐξῆν ἀσφαλῶς, κ' ὀ-
λίγους τῶν μεθ' ἑλεφάντων ἐ-
σθλῶν εἰναι δαδῶν τε ἦσθαι κ' ἰ-
πὺρ πανταχῶθεν ἦγειρε, κ' κ' ἐ-
φανῆς ἦν ἢ τ' ἐσθλῶν ὀλιγότης.
ὡς τε αὐτῶν πᾶν κ' ἐσθλῶν ὡς
οἱ Ρωμαῖοι, ἐς ὄργην οὐ ἔπει-
δους μεθ' αὐτῶν, ἐσθλῶν, ἐκ
Φυλακῆς & ὀλιγους, διεφθῆσαν. οἱ
ἰ ἐλεφαντες, οὐκ ἔχοντες ἐκροῦ-
σθαι εἰς ἀνασθλῶν, εἰλῶν ὡς
ὡς σελῶν & φάνται, ἐσθλῶν
τοῦ ὡς ἀπίσαι ἐπίσῃσι, ἀπὸ
πᾶν ἐσθλῶν & χιλιάρ-
χους τ' ἐσθλῶν μεθ' αὐτῶν
ἐσθλῶν τε & ἀγροῦνται κ' ἰ-
πὸν ἐσθλῶν ἐς τῶν πολέμιους ὡς ἐ-
χῶνται,

χροντες, τες επιοκτας σφων απεισιοντο & κριτεπαυτω, σων οργη η βοη πινυ ηγερωιδωη η εξεπηδων εκ τ' φραζεπειδου. Κλαυδιου μμ δη Φλακκου ενσταδως και ενμχκας αιφνιδιω συνεχιδεις ενεδρα, απελυ πδ Αντιος, και τον φρατον απεισιωζεν, αει πεφελωτα τις Αντιος μηχανας.

Ο δ' Αντιος, επει τ' πειρας απιτυχων, ες Πλευραγες διελθων, εχεμαζεν η επι τρυφης λυ ε συνηθους, ηρωιδωη τε εχεν αριου ανηρ και ενδυσ αυτα κριτ' ολιγον ετρεπιτο παντα Κλαυδιου δε ες Καπυλω απως τ' συσχετησεν επανηδ, & ποις Καπυλωις περσιβαλον αμφο κερπερως, επειγαρωμοι χαιμωου ελεν τλω πολιν, εως Αντιος ηρεμα Καπυλωι η, τ' τραφων σφας επιλειπυσων, & εδαμωθεν αλλων επεισασημενων, ενεχερωσαι εναντες ποις φρατηρις ενεχερωσαι δε & οσοι Λιδωων αυτους εφωρωσεν, αυτοις φρατηρις, Αντωνι ιτερω η Βωτα. Ρωμαιοι δε τη μ' πολη φρωσων επις ησων, η οσους αρωσ αυτη μωλενας, χηρωσ αυτων απιτυχων Λιδωων η τες μ' επιφανεις ες Ρωμωι επεμωαν, τες η λοιπουσ απεδωλο. η Καπυλωιων αυτων τες δω αμωυσ μωλιςτε της διαρωταως απεκενωαν, τ' δ' αλλων τλω γλω αφειλοντο μωον. ευφορ δ' ειν εν οτιον η απελ τλω Καπυλω πασαι πεδιας γαρ ειν Καπυη μωο δη παλιν ες Ρωμωιους επανηδ, και μωρα τωτο Λιδωων ες τλω Γαλιαν ωλεωνικημω πεεωρωτο.

Εν δε Βρυτιαις, οι μωρ' εισιν τ' Γαλιαις, ανηρ εκ πολωωσ Τι-

hostes irruendi nulla erat facultas) cum ira horrendisque barribus e castris erupere. Hoc pacto Claudius Flaccus magna constantia & solertia improvisis occurrendo insidiis, & Annibalem superavit, & ejus artes perhorrescentem exercitum servavit.

Annibal irrito incepto, in Lucaniam traductis copiis hibernabat, virque ferus, nullis affluetis deliciis, luxui amorique operam dabat. Quia ex re sensum nec multo post magnam induxit rebus suis omnibus mutationem. Claudius Capuam ad collegam rediit, & jam ambo in urbis oppugnationem acriter incumbebant, eamque, quiescente Annibale, hyeme expugnare conabantur.

Campani, rerum omnium penuria (quia nihil aliunde advehebatur) afflicti, sese Romanis imperatoribus dederunt. Deditere se & Carthaginienfis praesidii praefecti Anno & Bostar cum suis milibus Romani, imposito urbi praesidio, transfugis, quotquot inventi sunt, manus amputarunt: Apherorum nobiles Romanis transmissi: reliqui venundati. Inde in ipsos Campanos conversi, auctores defectionis extremo supplicio, ceteros agros modo multarunt. Est autem Campanus ager, quia campestris, frugum ferax. Capua Romanis restituta magnum ad res in Italia gerendas momentum Carthaginensibus ablatum erat.

In Brutiis (pars est Italiae) vir ex Tisia civitate, venari & de prada

Annibal a Claudio Flacco succurrendo insidiis, & Annibalem superavit.

Annibal a morio se dedit.

Capua Romanis se dedit.

Anno. Bostar.

Tifia ci-
vitas per
praedictio-
nem ca-
pra.

Tifiatæ
Annibali
redditi.

Salatia,
Apulicæ
urbs.

Dafius.
Blatius.

præda semper aliquid afferre ad
præfectum præsidii Punici quod
in urbe erat, solitus, ita ad ejus
amicitiam adreperat ut propè
imperii consors esset. Hic injurias
militum in patriam iniquo ani-
mo ferens, pactus cum Romano
imperatore, data fide & accepta,
nonnullos in dies veluti captivos
in arcem intromittebat, armâ-
que eorum ceu spolia inferibat.
Quos numero auctos ubi vincu-
lis laxasset, atque armasset, Pu-
nico præsidio oppresso Roma-
num induxit. Sed brevi post tem-
pore, prætereunte illac Anniba-
le, territi præsidarii, Rhegium
confugerunt, Tifiatæ Annibali
se tradiderunt, qui defectionis
principibus crematis, aliud præ-
sidium urbi imposuit. Salatia in
Apulia (quæ tum sub Punico im-
perio erat) duo fuere genere qui-
dem, divitiis & potentia, facile
principes, sed inter se admodum
discordes: Dafius, Punicam,
Blatius rem Romanam fovebat.
Quandiu ergo Annibali res se-
cundæ erant, Blatius quievit: at
postquam recuperato majori ex
parte imperio Romana potentia
revixit, Blatius inimicum hortari
est ausus ut pro salute patriæ tan-
tùm secum consentiret: ne, si
Romani eam vi expugnarent,
tandem insanabili malo implica-
retur. Dafius simulans se assenti-
ri, rem aperit Annibali. Discepta-

σίας, φεβουρμένους ὑπὸ πῶν Λι-
βύων, ἐδίστες αἰεὶ τὴν ληίζεσθαι καὶ
φύρειν τῶν φεβουρρηγῶν, καὶ ἀπὸ
τῆτο ἀντὶ σκευῆς εἰς πᾶντα γα-
ργηῶς, & χεῖρ ἐν συστῆτη, ἤλ-
γει τὸ φεβουρ ἐς τὴν πατριδα ὑ-
περζόντων. σκευδέρμη ἐν τῶν Ρ'ω-
μαίων στρατηγῶν καὶ πιστὸν διὸς καὶ
λαβῶν, ἐκστρεπὶ πινῶς, ὡς ἀρχιμα-
λώτους, ἐσηῆ ἐς τὴν ἀκρον, καὶ
τὰ ὅπλα αὐτῶν ἐπέφερον ὡς σκύλα·
ἐπεὶ δὲ πλείους ἐγένοντο, ἐξέλυον
αὐτὸς & ὥπλισε, καὶ τὴν Λιβύων
φεβουρῶν ἀνεῖλε, & ἀπὸ Ρ'ωμαίων
ἀλλήν ἐσηγάγετο. Ἀνθὸς ἦ ἐ πο-
λὺ ὕπερον παρὰ δούοντ' αὐτὸς, οἱ
μὲν φεβουρῶν, κραυγαλάντες, ὑπὸ
τῷ θεῷ ἐξέφυγον ἐς Ρ'ηρον· οἱ δὲ
Τισιαῶν παρέδωκον αὐτοὺς τῶν Ἀν-
νίβα. καὶ ὁ Ἀννίβας τὰς μὲν αἰτίους
τῶν ἀποσταλείας ἐκκυσσε, τῆ δὲ πόλει
φεβουρῶν ἐπέστησεν ἄλλην. Ἐὰν δὲ
ἐν πόλει Σαλατία Λιβύων ἰσχυρῶς
δύο ἦσαν ἀνδρες, τῶν μὲν ἄλλων γέ-
νει καὶ πλείων καὶ δυναμίαι Διφφέ-
ροντε, ἀλλήλων ἦ καὶ πολλὰ Δι-
φορῶν τῶτον Δάσιον ἰδὺν τὴν Λι-
βύων ἤρετο, Βλαπίον δὲ τὴν Ρ'ω-
μαίων. ἕως μὲν οὖν ἤκμαζεν τὴν Ἀν-
νίβου, ἐφ' ἠσυχίας ἠὲ ὁ Βλαπίον.
ἐπεὶ ἦ ἠγέρετο τὴν Ρ'ωμαίων καὶ
τὴν πολλὰ τῶν ἐσφειτερομένης δόξης
ἀνελάμβανον, ἔπειθεν ὁ Βλαπίον
τῶν ἐχθρῶν ὑπὲρ τῆς πατριδος αὐ-
τῶν συμφροσύνη μόνης, μὴ πὶ πεί-
θῃ, Ρ'ωμαίων αὐτὴν βίαι λαβόν-
των, ἀνήκεσαν. ὁ δὲ ὑποκτανάμε-
νον σκευτιδεῶν, κραυγαλάντε τῆτο
Ἀννίβα.

Ἐὰν δὲ ἐν πόλει Σαλατία Λιβύων ἰσχυρῶς δύο ἦσαν ἀνδρες.] Vel Ἰαπυ-
ζίας vel Ἰαπύων scribendum est. Sic autem & in præcedentibus ubi Ἰαπυ-
ζίαν habemus Apuliam dicit.

Ἀνίβᾳ. Ἐἰδικάζεν αὐτοῖς ὁ Ἀν-
 νίβας, Δατίς μὲν κητηγροῦντο,
 Βλατίς δ' ἄπολογυμῶν, καὶ συ-
 κροφαντιέται δὲ τὴν ἔχθραν λέ-
 γοντο. Ἐν τῷ τῶν ἀρεῶν παροῶν,
 ἐτόλμησεν ἐχθρῶν κροσενεγκεῖν λό-
 γον τοιοῦτον, ὡς αἰτίῳ κητηγροῦ
 δὲ τὴν ἔχθραν ἰσμήνω. Ἀνίβας
 δ' ἔτε ἀπὸρρηψαὶ τὸ ἔργον, αὐτε
 τῶν παρ' ἐχθρῶν πιστεύειν ῥαδίως ἀ-
 ξιών, μελιτῶντο αὐτὸς, ὡς κροσ-
 μῶντο ἐφ' ἑαυτῶν. σενῆς ἢ τ' ἐξόδου
 πῶμαται ἕως, ὁ Βλατίς ἔφη τῶν
 Δατίων, τὸς ἀλλοῦ λαδῶν, Οὔ
 σωσῆς ἀγαθὴ τὴν πατερίδα; ὁ δὲ
 καὶ τῶτο εὐδύς ἐκβοήτας ἰμελῶν. Ἐ-
 ὁ Βλατίς οἰκτοῦμῶντο, τότε μῶ-
 λιστε ἀξιοπίστως εἶπεν ὡς ἐπίσ-
 λεύοιτο ὑπὸ ἐχθρῶν πεχίται. Τῶ
 » το δ' ἔφη τὸ νῦν ἐπιτοῦλδῶμα,
 » καὶ τ' ἀπὸρρηψαὶ ἀμφιλογίας, εἰ-
 » πῆς ἴω, ἴσεται με. τίς ἦδ' εἰ
 » ἢ ἀπὸρρηψαὶ ἐχθρῶν ἀπὸ τοιοῦτον
 » διεπίσδουεν ἢ ἴω, εἰ καὶ τῶν
 » ἐπιπλάιηθ, αἰτίῳ Ἐ κητηγ-
 » ρῶν ἀπὸ ἐκείνα κροσῆμῶν; κιν-
 » δωεῦων ἐπ' καὶ κροσῆμῶν καὶ
 » κροσῆμῶν, αὐτὸς ἀντὶ τῶν δού-
 » τερα τῶν ἐγῶν κροσῆσεν εἶπεν, καὶ
 » μελῆσται ἐν τῶν δικροσῆσῶν, πολ-
 » λῶν μὲν ἀκροσῶν κροσῆμῶν, Ἐ
 » ἢ κητηγροῦντο Ἐ τὸδε μελῆσται,
 » εὐδύς ὁμοίως εἶπεν εἰ ἢ δὴ Ἐ ἐ-
 » κροσῆσῶν, ἔφη, κροσῆσται ἐξῶφῆς
 » καὶ φίλτο, πῆς κροσῆσῶν
 » ὑπὸ τῶν πατερίδων ἐπ' ὁμοίως
 » ἴω; τί δ' ἀντὶ ἐκείνην ἐγὼ κρο-

tor ac judex erat Annibal, Dasius
 accusator. Blatius reus hoc unum
 ut se defenderet dicere, sibi pro-
 pter privatas inimicitias falsa cri-
 mina imponi. Et certe quum
 prævídisset accusatori hosti pro-
 pter similitatem fidem nullam
 fore, liberior cum eo hac de re
 sermonem contulerat. Annibal
 rem non contemnendam, nec
 hosti nimium fidendum ratus,
 utrumque jussit secedere, tan-
 quam per se cogniturus. Quum
 verò perangustus exitus foret,
 Blatius Dasius remotis arbitris
 sic compellavit. Non tu vir bo-
 ne patriam servabis? Dasius ex-
 clamans è vestigio Annibali indi-
 cat. Tum Blatius quiritans. Nunc
 nunc (inquit) nemo non credit
 me ab hoste astute insidiis peti.
 omni dubia suspicione, si qua an-
 tē fuit, hic me dolus liberabit.
 Quis obsecro, nisi mentis inops,
 hæc voluisset inimico credere?
 Sed potuit primò fortasse decipi.
 At quis in judicium adductus &
 causam dicens, factumque per-
 negans, pro tribunali, multis au-
 dientibus, prasente accusatore,
 qui rem possit prodere, de integro
 eadem communicare cum eo
 sustinuisset, quem perfidum in-
 dicem esset expertus? Jam verò,
 ut fidelis amicus mihi fuisset,
 quid opis tamen mecum in pa-
 tria salutem conferre potuisset?

Ecceur

Οὐ καὶ τῶν ἀρεῶν παροῶν, ἐτόλμησεν ἐχθρῶν κροσενεγκεῖν λόγον τοιοῦτον.]
 Scribo, ὁ καὶ τῶν ἀρεῶν παροῶν.

Οὐτε τῶν παρ' ἐχθρῶν πιστεύειν ῥαδίως ἀξιών.] Deesse puto dativum λόγων:
 & scribendum, οὐτε τῶν παρ' ἐχθρῶν λόγων πιστεύειν ῥαδίως ἀξιών.

Eccur ego ejus auxilium implo-
rassem qui nullius auxilii copiam
habet? Hæc Blatius longè antè
(ut arbitror) exitum prospiciens,
data opera in aurem Dasii infur-
rarat, tum ut ejus fidem in
posterum auctoritatèmq; mi-
nueret, tum ut exinde Annibal
animum induceret non credere
illum sibi verum crimen obje-
ctum. Nec verò dimissus Blatius
desistit adversarium obtundere,
quem veluti in omnibus rebus fi-
de detracta non formidandum
contemnebat. Itaque Dasius ite-
rum simulavit se ejus oratione
moveri, atque ex eo pervelle to-
tam desciscendi viam intelligere.
Ille nihil cunctatus, Ego, inquit,
in castra Romana (ostendebat
autem illi remotissima) transeur-
ram: indèque acceptas à præto-
re, qui mihi est amicissimus, copias
adducam. Tu hic me operieris,
& in urbe cotidie causa
manebis. Sic locutus, extemplo,
clam Dasio, urbe excessit, rectà-
que Romam, non in illa castra,
contendit, unde mox dato filio
obside, acceptisque à senatu mil-
le equitibus, citato gradu rediit,
jam eventum animo præcipiens.

διὲν ἐπιχειρεῖα διωκόμενος, ὃ μοι
δοκεῖ ἀπειδὴν πύλιν ὁ Βλαπίου,
ψιδύμενος οὐτυχῶν τῆς Δασίᾳ, καὶ
ἐς ἀπίσιαν αὐτὸν ἐμβαλεῖσθαι μείζονα
ἐπιχειροῦμαι δ' ἐν τῷδε καὶ Ἀν-
νίβαν ἐς ἀπίσιαν ἢ ἀσπερον εἰρη-
μῶν. ἔ μὲν ἔδδ' ἐπιφυγῶν τῶν
δικῶν ὁ Βλαπίου ἀφίστατο μὴ με-
ταπειθῆν τὸν ἐχθρὸν, κραταφορῶν
ἀρεῶν ὡς ἐς πάντα γεροντόθ' ἀπί-
σου. ὃ ἢ αὐτὸς ὑπεκρίνετο συντί-
θεῶς, καὶ τῶν ἐπινοῶν τῆς λῆπτῆ-
σις ἦτ' ἔμεθεν. ὃ ἢ, ΟΥ' δὲν,
ὀκνήσεις, ἔφη, ἀδελφεύμευ ἦ
ἐπὶ καὶ ἢ στρατοπέδων ἐγὼ ἢ Ρ' ἡ-
μυκίων (μεινύσας αὐτὸ τὸ πεί-
νυ πορρωτάτα) καὶ στρατῶν ἀξίω
λαβῶν. ἐστὶ γὰρ μοι φίλθ' ὃ
πρατηγὸς οὐκ ἐν τῷ στρατῷ σὺ
δ' ὑπομῆμεν μοι δ' ὄρεος καὶ τὰ
ἔνδον ἐπιτηρεῖν. ὃ μὲν εἶπεν ἔτα,
καὶ εὐθύς ἐξέδραμε, λατῶν Δά-
σιον, ὅσα ἐς σκῆνο τὸ στρατοπέδον,
ἀλλ' ἐς Ρ' ἄμεν ὄδον ἐλάσων καὶ δὲς
τῆ βουλή τ' ἠὲν ὄμωρον, ἰπώσις
ἦτοι χυλίου, μεθ' ἂν ἠπίετο καὶ
σπεδῶν, τὸ μείζον ἔσταθ' ἀσπορά-
μῶθ'. ὃ ἢ Δάσιθ' τῶν ἐπίσις
ἡμερῶν τ' ἐχθρῶν ἐχθρῶν, ἐίχε-
σεν αὐτὸν ἐγκυρεῖν τοῖς ἐγνώσμέ-
νοῖς, ὡς ἦδη πιστεύοντα αὐτὰ.

Dasius sequentibus diebus adver-
sarium non conspicatus, statim conjecit eum jam sibi fidem ha-
bentem ad opus perficiendum abiisse. Sed dum arbitrat in il-

μιστος

Ο' δὲ, ΟΥ' δὲν, ὀκνήσεις, ἔφη, ἀδελφεύμευ ἐδδ' ἐπὶ τῆς στρατοπέδων
ἐγὼ ἢ Ρ' ἡμυκίων.] In locum hujus vocabuli ἀδελφεύμευ, quod non so-
lūm nullum hic, sed ne in Græca quidem lingua habere locum potest, substi-
tuo ἀσποράμῶν. Sic in fine hujus pag. legimus. διέδραμε ὡρεο Ἀννίβαν.
Et pag. 329 de Terentio Varrone, ἐς Ρ' ἡμυκίων διέδραμῶν.

Σὺ δ' ὑπομῆμεν μοι δ' ὄρεος καὶ τὰ ἔνδον ἐπιτηρεῖν.] Non debent suspecta
esse hæc infinitivi modi verba, quum sciamus hunc modum nonnunquam vice
imperativi fungi.

Αὐτῶν

μίπτες ἐν ἐς ἄπειρον τῶ ὄντι τὸ πρό-
 ρωτῆριον στρατοπέδον αὐτὸν ἄχρως,
 διδραμοὺς ὡς Ἀνίβαν, κατὰ φρε-
 νῶν ὅτι φησὶν ἐκείνου ἐπιτελευτῆσαν
 ἔ, νῦν ἰδὼν, ἔφη, παραδόντων σοὶ
 τὸ Βλατίον ἐπὶ αὐτοφωρῶν στρατῶν
 ἐπαύσαντα τῇ πόλει. ἔ τὸ γεγονός
 ἐκτελεσθέν, καὶ λαβάν πᾶς, ἐ-
 πατηγῆν ἐς τὴν πατρῶν μὲν ἄσπ-
 ῆς, ὡς οὐκ ἔ Βλατίου ἀποστρά-
 ζουσι. ὁ δὲ ἔδεν τε ἡδ' ἄρτι καὶ
 τὴν φρουρὰν τὴν Λατῶν, ὀλί-
 γη ἔσαν, ἀνελάν, ἐφυλασσε μη-
 δὲνα παρελθεῖν καὶ πύλας τὰς μὲν
 ἄλλας ἐκκεκλειψέ, τὰς δὲ ἐς τὴν
 ἐπιπόδον Δασίου μόνας εἰσέν ἀ-
 νεώχθη, καὶ τὸ κατ' ἐκείνας μεί-
 ρον ἄπειν εἶχεν ἀνυπόπτως· τὰ δὲ
 ἐντὸς ἐξεπεπύφρωτο ἔ διείληπτο,
 ὡς μὴ διωκῶν τὰς ἐμπροσθεν ἐς
 πόλιν ἀσθραμεν. Δάσιον ἔ, ἐ-
 πὶ τὰς πύλας εἶδεν ἀνεπαγμένους,
 ἡδ' ἠ, νομίμως ἀσθραμεν ἔ ἔχθρον,
 καὶ ἐσθραμεν γηρωῶς. ὁ δὲ ἐπικλει-
 στας διεφθέρει αὐτοὶ τε καὶ τὰς ἐσ-
 θραμεν, ἄδουδρους ἐν σενῶν,
 καὶ ἀσθραμεν, ἀσθραμεν τὰς φρεν,
 σὺν ἔχοντας· ὀλίγοι δὲ αὐτῶν ἀσθραμεν
 ἔ πυχῶν ἐκκαλομένων διέφυγον. καὶ
 Βλατίον ἰδὼν ἔσαν ἐπὶ Δασίου,
 τὰς ἀντεπερῶν.

Φύλαξιν ἔ Ρωμαίων ὄπατον,
 ἔρδοναν ἐπιλαρκεῖ ἔ αὐτὸν Ἀν-
 νίβαν ἔλαθεν ἐσθραμεν ἔχοντος ἔχοντος,
 ἔ σιωπῆ παρήγει. ἔ τὸ δὲ ἐν
 ἔχοντος ἔχοντος καὶ ἔχοντος, τὰς
 ἔχοντος ἔχοντος ἐπιχειρεῖν τὰς
 Ρωμαίων στρατοπέδων καὶ αὐτὸς ἔ

filentioque totis castris indico.
 quitatum pramittit ad laceffendos Romanos. Illi quidem cum
 trepida-

la longinquissima profectum ca-
 ftra, lentè ac securè ad Anniba-
 lem accellit, non dubitans quia
 redeundo facile alteri anteverte-
 ret. Atque Annibalem affatus,
 Jam tibi, inquit, dum in urbem
 hostiles turmas inducit, in ipso
 facto oppreffum Blatium tradam.
 Deinde re exposita, acceptisque
 aliquot ab Annibale militibus, in
 patriam advolat, nondum (ut ipse
 deputabat) appropinquante
 Blatio. At ille jamdiu caeso Puni-
 co praesidio, quod exiguum erat,
 urbem occuparat, diligentèrque
 caverat nequis oppido egredere-
 tur. Et reliquis portis obstructis,
 solas quae revertenti Dasio occur-
 rebant, patere voluerat. Murus
 etiam ea parte omni suspitione
 vacabat, sed interiora fossis sic
 dirupta & intercepta erant ut ir-
 rumpendi nulla esset facultas.
 Adveniens Dasius, ut apertas
 portas vidit, lætus, & hostem an-
 tevenisse ratus, in urbem ovans
 est ingressus. Sed eum omnèsque
 qui unà irruperant, inclusos,
 quum in angustiis colliderentur,
 & propter fossas nullus esset re-
 ceptus, Blatius facillè cecidit, pau-
 cis exceptis, qui muro delapsi
 evaserunt. Sic Blatius Dasium,
 ter insidiis circumventum, ad ex-
 tremum superavit.

Ceterum dum Fulvius cof.
 Romanus Herdoneam obsidet,
 Annibal juxta eum nescientem
 vespere castra admovent, extin-
 ctis, ut melius lateret, ignibus,
 Sub lucem orta etiam nebula,
 equitatum pramittit ad laceffendos Romanos. Illi quidem cum
 trepida-

341

Dasii in-
 teritus.

Fulvius
 cof of Her-
 doneam
 obsidet.

μαῖοι τούτῳ ἢ τρεῖς ποταμούς, ἐν-
καρῶν ἐς πολέμους χροσίων & κτ' γινώ-
σκῃ κτ' ἡλλάσσαν.

Ἀνίβως δὲ ἐπειγόμενος ἐς αὐ-
τὴν, ὡς ἔμαθεν εἰλημμένῳ, παρ-
ἤλθεν ἀχθόμενος ἐς Θουρίους· κα-
κῶθεν ἐς Βενυσίαν. ἐνθα αὐτὸν Κλαύ-
διος τε Μάρκελλος, ὁ Σικελίαν ἐ-
λὼν, πέμπτον ἑατατέρων τότε, καὶ
Τίτος Κελασίνος, ἀντιπρατοπέ-
δοντες, σὺν ἐτόλμων ἄρχην μί-
χης. λείαν δὲ πρὸ Νομίδων ἀ-
γορῆν Μάρκελλος ἰδὼν, & δόξας
ὀλίγους εἶναι τὰς ἀγοντας, ἐπέδρα-
μεν αὐτοῖς μὲν τελευτησίαν ἰππέων
σὺν κελύφροσι· & παρῆν ἡγε-
το, θυμικὸς δὲ ἐς μίχης καὶ παρα-
κινηστικὸς αἰεὶ ἄφρα δὲ πολ-
λῶν τῶν Λιβύων φανέντων, καὶ παι-
ταχθεὶν αὐτῷ παρῆσαν, οἱ μὲν
ἔραγγάντες Ρωμαίων, παρῆται φυ-
γῆς ἤρην ὁ δὲ Μάρκελλος, ὡς ἐ-
πορῆσαν αὐτῶν, ἐμάχετο ἡθύναι·
μίχην κατακρηστικῶς ἀπέδανε. καὶ
αὐτὸς τὸ σάματι ὁ Ἀνίβως ἐπιστάς,
ὡς εἶδε τὰ τεύχεα ἐπὶ σέριων,
ἐπήνεσε μὲν ὡς στρατιώτῳ, ἐπέ-
σκωψε δὲ ὡς στρατηγόν· & τὸ δα-
κτύλιον αὐτῷ ἀπέδωκεν, τὸ μὲν
σάμα ἐκαστε λαμπερῶς, & τὰ ὀ-
στῶ τῷ παρῆ παρῆσέπεμψεν ἐς τὸ
Ρωμαίων στρατοπέδον.

Σαλατινίους δὲ μελίαν, ἐνδύς
ἐτύπων ἐπιστάλῃ τῇ σφραγίδι
Μαρκελλοῦ, σὺν ἰσχυρῶν πολλῶν πε-
ρὶ τῆς γυνάτου· καὶ αὐτόμολον ἀνδρᾶ
Ρωμαίων ἐπέμψεν φέρειν, δηλοῦ-
σαι ὅτι στρατὸς Μαρκελλοῦ κατόπι
ἔρχοιτο, καὶ ὁ Μάρκελλος αὐ-
τὴν ὑπαδείχεσθαι καλεῖται. ἀρξαι δὲ
εἰλήφισιν Κελασίνου ρεῖμα-
ται, ἀπέπεμψαντὸς ἐς ἀπύκτας

Tarentum receperunt, oppi-
dum terra marique opportunif-
simum.

Tarentum
Romani
proditione
recipiunt.

Annibal ad Tarentum festina-
bat: sed in itinere certior factus
captum esse, graviter dolens,
Thurium se recepit, inde Venu-
siam quo in loco Claudius Mar-
cellus, qui Siciliam devicerat,
tuum quintum coh. & T. Crispi-
nus, castra habebant, sed praelio
tamen abstinebant. Forre fortuna
autem Marcellus Numidas
prædam agentes conspicatus,
ratûsq; paucos esse, cum tre-
centis equitibus securè in eos
impetum fecit, virque ingenio
ferox & in pericula præceps præ-
ibat. Sed quum undique exciti
Aphri in eum inveharentur, qui
in extremo agmine erant Roma-
ni, primi fugam arripuerunt:
Marcellus, qui eos sequi crede-
ret, egregiè pugnabat, donec ja-
culo transfixus cecidit. Ejus cada-
vere potitus Annibal, postquam
adversa vulnera vidit, ut mili-
tem, laudavit, sed, ut imperato-
rem, cavillatus est. Detraçto an-
nulo corpus magnificè crema-
vit, ossâq; ad filium remisit in
castra.

Cl. Mar-
celli interi-
tus,

Annibalis
de Claudio
Marcello
judicium.

Porro priusquam mortis hu-
jus fama latius manasset, Salati-
nis vehementer infensus, cum li-
teris annulo Marcelli obfignatis
Romanum transfugam Salatiam
mittit, qui significaret Marcelli
exercitum adventare: jubere ut
sibi portæ pateant. Cives, paulo
antè Crispini literis proceptis (mi-
ferat enim circa proximas civi-
tates

tates

ἕπελθοντες, καὶ νυκτὸς ἀναλεύξας, ἄδει ἔλη & πύλματα & ποτιμὸν ἐδὴ ὑπὸν ἤλατο· μέχρι, φανίσης ἡμέρας, οἱ Ῥωμαῖοι καταλαβόντες αὐτὸς διεπρῆμινους τε καὶ κεκμηκέντας ὑπὸ ἀρρηκτικῆς ἢ κοπυ, πλείους μὲν αὐτῶν ἄμφο τοῖς ταξιαρχοῖς συντασορῆμας ἐτι καὶ συνιόντας διεφθέρων, ἢ αὐτῶν ἐπ' εὐκείνοις Ἀσδρουβῶν πλείους δ' αἰχμαλώτως ἔλαβον καὶ μεγάλου δέου ἀπὸλαβαν τῶν Ἰταλιῶν, ἀμάρης ἀν' οἷσι δ' Ἀννίβη ἤγαυον, εἰ ἢ τλῆδε τῶν στρατιῶν ἀποσέλαβαν. θεὸς δὲ μοι δοκεῖ τὰδε Ῥωμαίοις ἀντιδοῦμα τ' ἐπὶ Κανίνας ἀτυχίας, & πόρρωτε ἀπ' εὐκείνης ἢ ἰσχυροῦν πως εὐκείνη ἤγαυον. στρατηγοὶ τε ἢ οἱ ἐκότερων ἀπὸλαβ, & στρατὸς πλῆθος ἐξήντηται μάλιστα ἐπίσης· & τὰ αἰχμαλώτα, πολλὰ ἤγαυε & τοῖςδε κακείνοις συνωλεῖσθαι στρατοπέδωτι & παρεσοδῶς τ' ἀπὸλαβαν δωφίλους ἐπὸρῶτων ἐκότεροι. ἔτι παρελαβ ἢ ἡ πόλις ὑπὸλαβ καὶ συμφορῶν ἐπέπεστο. Κελπῶν δ' ὅσοι δέφυρον ἐν δ' κελπῶ, οἱ μὲν ἐς τὰ οἰκία, οἱ δ' ἐς Ἀννίβαν ἔλαβαν.

Οἱ δ' ἐπὶ τῆ ἀδελφῶ & στρατῶ τὸσδε δὲ ἀπειρίαν ὁδῶν ἀφιδίον ἀπὸλαβαν δυσφορῶν, καὶ πρὸσασσανδῶν ἐκόντων ἐξον ἐν ποιοῖς ἀντῆς, ἐξ οὗ Ῥωμαίοις ἐν Ἰταλίᾳ διεπολεμῶ, πυνταν τε ὦν εὐλήφει ἀρῶτερον, ἐν πεπτωκῶς, ἐς Βρυτίους, ὅπερ αὐτῶ λαίπων ἔδντο ὑπὸλαβαν ἢ, ἀνεχώρη ἢ ἠτύραζεν, ὡς ἑτέρας διωκμεως ἀφιδῶν δὸπ Καρχηδῶν. οἱ δ' ἐπιμῶν μὲν αὐτῶ ναὺς ἐκόντων στρατοῦλας, ἐφ' ὦν σῆτες τε καὶ

jungere, noctu movit castra, ac per loca palustria ripasque fluminis vado carentis cum errore obiens, non multum processit. Sub primam lucem Romani palatos & vigiliis laboréque fessos assecuti, plurimos cum centurionibus acie instructa congressos & ipsum unâ Asdrubalem fuderunt, multosque vivos ceperunt: atque iis copiis delectis (quas si Annibal suis adjunxisset, invidus videbatur) ingenti terrore Italiam liberarunt. Ac mihi quidem videtur deus Romanis hanc victoriam rependisse pro clade Cannensi. Par enim æqualisque hæc illi fuit, tum imperatorum interitu, tum exercitus haud disparis strage. Accidit etiam ut utrinque multos captivos haberint, alterique alterorum castris direptis luculenta præda potiti sint. Sic variante fortuna Romani modò prosperas modò adversas res experiebantur. Celtiberi, qui inter eadem effugerant, pars in patriam, alii ad Annibalem se contulerunt.

Qui fratris & tanti exercitus, ignoratione viarum præproperea cæsi, clade non mediocriter percussus, amissis omnibus quæ totos quatuordecim annos in Italia cum Romanis bellum gerens, immensis laboribus pepererat, in Brutios (ea gens sola in ejus societate permanferat) secessit: ibique novas Carthagine copias quietus expectabat. Miserant autem Carthaginienses centum navibus oneratis frumentum,

Asdrubalis clades, cladem Cannensem quans.

344

Brutii, Annibali fidi.

tum, & supplementum & pecunias: quas quum mille triremes deducerent, ventusque in Sardiniam detulisset, Sardinia praetor longis navibus adortus, viginti depressit, sexaginta cepit: reliquae Carthaginem repetière. Major hinc in castris Annibalis omnium rerum penuria orta est, desperato praesertim Carthaginensi subsidio. Ad haec mala & illud accedere, quod Mago in Galliam Liguriamque ad conducendum merce militem dimissus, auxilii nihil mittebat, sed otiosus eventum rei expectabat. Quamobrem certò providens Annibal se illis in locis diutius manere non posse, ipsos etiam Brutios, tanquam mox alienos futuros contemnens, gravibus tributis vexabat. Oppida natura munita, quasi defectionem molirentur, in planitiem tradebant: multos, ut in eorum fortunas invaderet, falsis criminibus circumventos opprimebat.

Carthaginienses naves amiserunt.

Brutii ab Annibale tributis vexati.

ἢ στρατὸς ἢ ἡρώματα· ἔδενός δ' ἔρεπκῶ πικροπέμποντο· αὐτὰς, ἀνεμῶ ἐς Σαρδόνια κρηπίεργον· ἢ ὁ τ' Σαρδόνια στρατηγὸς ἐπιπλοῦσας μικραῖς ναυσίν, κρηπίδοσι μὲ αὐτῶν εἰκόν, ἐξήκοντα δ' ἔλαβεν· αἱ δ' λοιπὰ δέφυγον ἐς Καρχηδόνα· καὶ ὁ Ἀννίβας ἐπὶ μύλλον δόπερὸν μὲν τε, ἢ τὰ ἑσθλὰ Καρχηδονίαν ἀπηνικαῖς, ἐδ' ἐ Μαργων· αὐτὰ τὶ, τοῦ ξενολογούτου ἐν Κελτοῖς ἢ Λίγυσι, ἐπιπέμποντο, ἀλλὰ τὸ μίλλον ἔσεσθαι ἀεσορῶνδρον· σιωιδῶν ὅπ μείνει ἐπὶ πλείον ἐδωήσεται, αὐτῶν ἤδη Βρετῶν, ὡς ἀλλοτριῶν ὅσον ἔπει κρησορῶν, κρηπίδοσι, ἐ ἔσφαρος ἐπέσκαθεν αὐτοῖς πένυ πωλάας· τὰς τε ὄχρους τ' πόλειαν μετακίξεν ἐς τὰ πεδία, ὡς βουλόμενος δόπερσιν· πωλάας τε τ' ἀνδρῶν αἰτιώμεντο· δειφθερεῖν, ἵνα τὰς περλοῦσι αὐτῶν σφιπερῶσι. ἢ ὁ μὲν ἐν τῆσι λῶ.

Εν

Αὐτῶν ἦδη Βεργίαν, ὡς ἀλλοτριῶν ὅσον οὐπω κρησορῶν.] Alibi passim Βεργίαι, non Βεργίαι, appellantur, & quidem in hac etiam ipsa pag. circa principium. Vide pag. quae proximè sequitur, & eam quae illam excipit. Vide item pag. 338. & 341. necnon 346. & 348. Apud Stephanum tamen Βεργίαι habemus, & Βεργίαι pariter. Quamvis autem duas tantum ex hoc historico scripturas attulerim hujus nominis (quod ex iis est quae ἔθικα grammatici appellant) non ignoro tamen & tertiam apud eum extare. Nam in historia De bellis Punicis, pag. 26. semel atque iterum occurrit genitivus Βεργίαν. Sed vix hujus scripturae, tanquam aperte mendosae, audebam mentionem facere. Interim autem lector de his diversis unius nominis ἔθικα scripturis admonitus, meminerit, ubi aliorum nominum quae hujus classis sunt, diversae scripturae occurrent, cautionem adhibere. De hoc certè & annotatio quaedam in paginam 330. ubi de Graeca Petelinorum appellatione agitur, illum potuit commonefacere.

Τὰς τε ὄχρους τ' πόλειαν μετακίξεν ἐς τὰ πεδία.] Quod ab Annibale fieri hic videmus in Brutiorum urbibus, idem narrat (in Hispanica historia) factum à T. Didio, in Termiso. Scribit enim de hac, ἐξ ἑρμουῦ κρηπῆγλυ ἐς τὸ πεδία: sicut hic legimus, τὰς τε ὄχρους τ' πόλειαν μετακίξεν ἐς τὰ πεδία.

Οὐκ

Ἐν ἧ Ῥώμῃ γίνονται μὲ ὕπα-
 τυ Δικινίος τε Κράσιος ὁ καὶ Πού-
 πλιος Σκιπίων ὁ λαβὼν Ἰθηρίαν
 τέτων ἢ Κράσιος ὁ μὲν ἀντερωπο-
 πίδασεν Ἀννίᾳ ἀπὸ Γαργυρίαν
 Σκιπίων ἢ τὴν δὴμῶν ἰδίδικασεν, ἔ-
 ποτε Καρχηδνίου οὐδ' Ἀννίαν
 δόσησθαζ σφίσιον ἐνοχλῆντας ἀμ-
 φὶ τῷ Ἰταλίαν, εἰ μὴ Ῥωμαίων
 στρατὸς ἐς Λιβύην διέλθοι, καὶ κιν-
 δυνῶν αὐτοῖς ἐπισήσθην οἰκῶν. λι-
 παρίστας τε πένυ κρυπτερώς καὶ πύ-
 σσας ἰκονώπτας, ἤρθεη στρατηγὸς
 αὐτὸς ἐς Λιβύην, καὶ διέπρασεν
 εὐθὺς ἐς Σικελίαν. ἔντα στρατὸν ἐ-
 γείρας τε ἔ γυμνάσας, ἐπέπρασ-
 σε Δικασίς ἀφῶν τῶν ἐν Ἰταλίᾳ
 φεσσευμένων ὑπὸ Ἀννίου καὶ τῷ
 φεσσεύῳ κητοσφάξας τε ἔ παρε-
 δους Πλημίνῃ τῷ πόλιν, αὐτὸς
 ἐς Λιβύην διεπράσεν. Πλημίνῃ
 ἢ ἐδεμίαν ὕβριον ἢ ἀσέλγησιν ἢ ἁ-
 μιστήσιν ἐς τὰς Λοκροῦς ἐκλιπῶν,
 ἐσύλησε λήγαν καὶ τὸ τὴν Φερσέφονης
 ἱερόν. καὶ τόνδε μὲν Ῥωμαῖοι μετὰ
 τῶν σωμακροτόντων αὐτῶν φίλων
 διεφθείραν ἐν τῷ δεσμοτηρίῳ, καὶ
 τὰς ἀλευσίνας αὐτῶν ἔδωσαν Λο-
 κροῖς ἐς τὴν Ἰησαυρὸν τὴν θεοῦ φέρειν
 ὅσα τε ἄλλα ἔδωκαντο τῷ ἀπλο-
 λότην, ἀνδρόντες, τὸ λοιπὸν ἐν
 τοῦ κρηνοῦ σφῶν παρμίῳ τῇ θεῷ
 προσέδωσαν.

Τῆ ἢ αὐτὴ χρόνου Κωσεντίαν τε,
 μεγάλῳ πόλιν Βρυτίαν, ἔ ἀλλας
 ἐξ ἐπ' αὐτῇ ἀπεκρίσασιν δὲ Ἀννί-
 ου Κράσιος. καὶ γιγνομένων ἐν
 Ῥώμῃ σημείων ἐκ Διὸς φοβερῶν,
 εἰ μὲν τὰ Σιβύλλεια ἐπισκεπτόμενοι
 Consentiam, urbem magnam Brutiorum, atque aliquot oppida ab
 Annibale abstraxit. Romæ etiam quum horrenda prodigia animos
 hominum superstitione replevisent, Decemviri libros Sibylli-

Interea Romæ consulatum in-
 eunt Licinius Crassus & P. Sci-
 pio, domitis Hispaniis clarus.
 Crassus in Apuliam adversus An-
 nibalem profectus est. Scipio pop-
 ulum admonebat, Carthagi-
 nienses Annibalémque non prius
 Italia posse depelli quàm Roma-
 nus exercitus in Africam trans-
 portaretur, & domestico ipsi ter-
 rerentur periculo. Atque assidue
 instando, cunctantéque urgen-
 do, obtinuit ut sibi Africa pro-
 vincia decerneretur. Tum nulla
 mora interposita, trajectis in Si-
 ciliam copiis, quum aliquantum
 temporis in colligendis atque
 exercendis militibus insumpsit-
 set, repente Locros Italiæ (ubi Locri.
 Punicum erat præsidium ab An-
 nibale impositum) advectus est:
 oppressóque præsidio, & ad tuen-
 dam urbem relicto Pleminio le-
 gato, in Africam transfregit.
 Verumenimvero Pleminius, nul-
 lo sceleris aut insandæ contume-
 liæ aut crudelitatis genere in Lo-
 cros non edito, ad extremum
 Proserpinæ etiam templum spo-
 liavit. Quare hunc Romani cum
 ejusdem culpæ affinis amicis
 in carcere necarunt, bona publi-
 cata Locris tradiderunt in the-
 sauris deæ reponenda. sublata
 autem sacrilegio pecuniæ partem
 quam potere conquisiverunt:
 quod restabat, ex ærario publi-
 co placuit suppleri.

Sub idem tempus Crassus Con-
 sentiam, urbem magnam Brutiorum, atque aliquot oppida ab
 Annibale abstraxit. Romæ etiam quum horrenda prodigia animos
 hominum superstitione replevisent, Decemviri libros Sibylli-

Licinius
 Crassus &
 P. Scipio
 coff.

Scipionis
 consilium
 de exerci-
 tu in Afri-
 cam mit-
 tendo.

345
 Africa
 provincia
 P. Scipio-
 ni decre-
 ta.

Pleminius.

Ejus in-
 fanda faci-
 nora.

Consentia,
 Brutiorum
 urbs.
 Prodigia.

γνωσται, ἀφίσταντο δὲ τῷ Ἄννιβᾳ, καὶ τὰς Φρουράς οἱ μὲν ἔκτεινον, οἱ δὲ ἐξέβαλλον· οἱ δὲ οὐδέ τινα τούτων διωκόμενοι, λάθρα πρὸς τὴν συγκλητὴν ἐπίστῆσαν, τὴν δὲ ἀναγκῆν αὐτῶν καὶ τὴν ἀσφαλίαν ὑποδεικνύοντες. Ἄννιβας δὲ ἐς μὲν Πετηλίαν ἐνοπλῶ παρήλθεν, ὅπου ἐν Πετηλίᾳ ἔχονταν αὐτῶν· ἐν Βουλῶν δὲ αὐτὸς, ἰδὼν δὲ Βρυτιοῖσι ἠπάτω δὲ ὅτι ἐπίστῆσαν ἐς Ράμικον· δόνουρῶν δὲ ἐπέμψαν, ὑπεκρίνατο πιστεύειν· ἵνα δὲ ἔφη μὴδ' ὑπονοεῖσθαι, τὰς μὲν διωκτῶν παρέδωκε τοῖς Νομάσι, κωχουρῶνας τῆρῶν αὐτῶν ἔκτισεν· ἔδῃ δὲ πλῆθος τὰ ὄπλα περιείλετο· τὰς δὲ δάλους κρητοπίλους, ἐπέστρεψε τῇ πόλει Φύλακας. καὶ τούτοις ὄμνη, τὰς ἀλλὰς πόλεις ἐπιῶν, ἐποίησεν. Θεσίων δὲ τετραχίλις Καρχηδονίοις μέγιστα ἔνους ἐξελομένους, καὶ πύργους ἀλλοῦς ἀπέστειλεν ἀρχῶν, τὰ λοιπὰ τῇ στρατῷ ἀφαιρῶν ἐδωκε. Ἐπὶ πόλεως ἐγκαταστήσασθαι φρουρὰν κατεπέτασαν, ἐς Κρότωνὰς τὰς τετραχίλιους ἔπειτα πύργους μετακίσει· τὴν πόλιν ἔκκαρον ἠγορεύοντες ἔπειτα, καὶ ταμίειον αὐτῆν αὐτῶν ἐδημησίον ἐπὶ τὰς ἀλλὰς πεδύρας.

tes Brutii certatim ab Annibale desciscabant: eorumque alii Punica praesidia obruncabant, alii extrudebant. Qui neutrum poterant, clam Romam missis legatis, saltem suam necessitatem & voluntatem declarabant. Annibal Peteliam armato exercitu advenit: quam urbem Brutii ejectis civibus ab Annibale traditam tenebant. Cum iis autem exposculabat quod legatos Romam misissent. Quod quum sedulo negarent, finxit se credere: sed ut omnem suspicandi occasionem praeclideret, potentiores separatim asservandos Numidis tradidit. Arma populo adempta ferivis praebuit quos urbis custodiae praeposuerat. Nec verò mitius in alias civitates quas adiit se gessit. nam & Thurinorum bona militibus diripienda exhibuit, praeterquam trium millium civium, quos Carthaginienis cupidissimos norat, & ex agresti turba quingentorum: quos omnes, relicta urbe in potestate militum praesidiariorum, Crotonem traduxit. quod oppidum propter opportunitatem, & horreum & sedem belli sibi delegerat.

Bruttii desciscunt ab Annibale.

Petelia.

Sed

Ὅτι ἐν Πετηλίᾳ ἔχοντων αὐτῶν.] At in fine pag. seq. vocantur Πετηλίαι. Neque tamen hic Πετηλίαι sed potius Πετηλίαν scribendum puto. Vide annot. in pag. 330.

Ἴνα δὲ ἔφη μὴδ' ὑπονοεῖσθαι, τοῦ μὲν διωκτῶν παρέδωκε τοῖς Νομάσι.] Admitti haec scriptura non potest, ἵνα δὲ ἔφη μὴδ' ὑπονοεῖσθαι. neque enī sequitur quidquam quod dixerit: & fuisset certè utendum futuri primae personae, non aoristis tertiae: quin etiam dicendum, μὴδ' ὑπονοεῖσθαι. Sed nequaquam verisimile est tali sermone usum fuisse: contra verò credibilem fore sermo hanc meam conjecturam, ἵνα ὅ ἔφη μὴδ' ὑπονοεῖσθαι, vel, ἵνα ὅ ἔφη μὴδ' ὑπονοεῖσθαι.

Annibal à
suis revo-
catus ut
patriæ suc-
currat.

347

Annibal
perfidia in
urbes so-
cias.

Sed ubi à civibus (misso ob id ipsum ut maturaret Asdrubale, classis præfecto) accersitus est ut periclitanti patriæ quamprimum opem contra Scipionem ferret, graviter est de Carthaginensium perfidis ingratisque in suos imperatores (ut qui diutius erat expertus) animis conquestus: & quia ipse primus auctor in Hispania hujus belli fuerat, sibi timere cœpit. Sequi tamen, quia parendum erat, constituit, navésque multas, affatim materiem suppeditante Italia, exædificavit. Ac priusquam solveret, fociarum sibi que subditarum urbium, quas jam ceu hostiles oderat, expilationibus ac direptionibus militem suum ditare constituit, ut ejus benevolentia tutus esset adversus civium calumnias. Sed veritus ipsemet contra fidem aquiritatēque focios violare, aliena opera uti voluit, Asdrubalemque, classis præfectum, per simulationem causamque visendi præsidia, per civitates dimisit: qui singulas ingressus, jussis civibus unà cum servis, sublatiſ quas ferre possent sarcinis, aliò migrare, reliqua diripiebat. Qua re divulgata, multi ante adventum Asdrubalis in milites præsidarios insurrexerunt: varioque eventu nunc oppidani, nunc milites victoria potiebantur. Sic cæ-

Καρχηδονίαν δ' αὐτὸν μετακινουμένων καὶ ἀσθενῶν ἐπιχειροῦν κινδυνουσῶν τῇ πατριδι ὑπὸ Σκιπίωνος, καὶ τὸ ναυαρχὸν Ἀσδρουβαν ἐπ' αὐτὸν, ἵνα μὴ βραδύως, πεμφάντων, ἤχθητο μὲν, ἡ Καρχηδονίαν ἐς τὰς ἀρχοντας ἀπιστίας τε καὶ ἀρχαίας ἐς πείραν ἔρχομενος. Δὲ μὲν καὶ τῶν αἰτίων ἐδεδόκηκε τὸ τοσοῦτον πολέμου, πρὸς τὸ ἐμβαλὼν ἐν Ἰβηρίᾳ ἰσχυραὶ δ' ὑπὸ ἀνάγκης ὁμοῦ ἐπέσθη, καὶ ναῦς ἐργάζετο πολλὰς, ἐξέβλετο Ἰταλίας ὄψεσθαι. Ἦ δὲ ἐν Ἰταλίᾳ οἱ πόλεις, ὡς ἀλλοτριῶν, καταφρονῶν, ἔγνω Ἀστροπαύου πίστεως, καὶ τῶν στρατιῶν πολιτίσας, ἔννοιας ἐς τὰς ἐν Καρχηδόνι συσφραγίας ἐπαγαγείσθαι ἀσθενῶν τε αὐτὸς παρυσανδρῶν, Ἀσδρουβαν τὸ ναυαρχὸν ἐπὶ ἀσφαλίᾳ ἀπέπεμπε, τὰς φρουρῶντας ὀψήρῳσιν ὅτι εἰς ἐκείνην πόλιν εἰσὶν, ἐκέλευσε τοῖς ἐνοικοῦσιν, αὐτοῖς τε καὶ δούλοις αὐτῶν ὅσα διωκτοὶ λαλοῦντες, ἐκ τῆς πόλεως μεδίστασθαι καὶ τὰ λοιπὰ διήρπασαι. τῶν ἐν οἷσι πικρῶν μενοι, πρὶν τὸ Ἀσδρουβαν ἔκειν, τοῖς φρουρῶν ἐπέτιθεντο καὶ σπῆδισαν ὅπου μὲν κρατεῖν τὰς πόλεις, ὅπου δὲ τὰς φρουρῶν σφραγῆς τε πο-

κίλη
ἀπὸ τῆς
αὐτῶν δὲ
πυλῶν
καὶ τῶν
στρατιῶν
καὶ τῶν
ἐνοικοῦσιν
αὐτῶν
ὅσα διωκτοὶ
λαλοῦντες
ἐκ τῆς
πόλεως
μεδίστασθαι
καὶ τὰ
λοιπὰ
διήρπασαι.
τῶν ἐν
οἷσι
πικρῶν
μενοι,
πρὶν
τὸ
Ἀσδρουβαν
ἔκειν,
τοῖς
φρουρῶν
ἐπέτιθεντο
καὶ
σπῆδισαν
ὅπου
μὲν
κρατεῖν
τὰς
πόλεις,
ὅπου
δὲ
τὰς
φρουρῶν
σφραγῆς
τε
πο-

Εὐζύνη τ' Ἰταλίας ὄψεσθαι] Debit interpretes dicere potius, quod Italia materie abundet, sive lignis abundet. Potest enim aliqua regio affatim ligna suppeditare, sed quæ aliunde in eam invec̄ta fuerint. Et mox desunt fortasse aliquot verba inter ἀλλοτριῶν & καταφρονῶν: hæc videlicet, ὅσον οὔπω χρησιμῶν quibus inferis scribendus ita sit hic locus, ἦ δὲ ἐν Ἰταλίᾳ οἱ πόλεις, ὡς ἀλλοτριῶν ὅσον οὔπω χρησιμῶν, καταφρονῶν. Ita autem locum hunc scribens, sequor quendam paginæ 344. ubi de Brutiis eodem modo loquitur.

Κατὰ

Sic tandem
quam totos se

κίλη & γυναικῶν ὄρεας ἢ παρθένων ἀπαγωγῆ, & πάντα, ὅσα ἐν πόλεσι εὐλακίαις, ἐγίνοντο. αὐτὸς δὲ ὁ Ἀννίβας τὰς συστρεψομενίδρους οἱ ἴ Γαλιῶν εἰδὼς δὲ γενομενιδρους, ἔπειθε πολλὰς ὑποχρίσειν ἐς τὴν Λιβύην αὐτῷ συστρεψομῆ. ἢ τούτων οἱ μὲν τὰ ἡμερτηρῆα σφίσιν ἐς τὰς πατρίδας δεδίωτες, εἰπόντο, φέροντες τὴν οἰκίαν ἐκόντες· οἱ δὲ ἐδὲν ἀμωρτοντες, ἀκουσὼν ἀνδρείου οὐν τοὺςδε τὰς ὑπομῆρειν ἀξιοῦντας, ὡς δὴ πὶ λέξων αὐτοῖς ἢ χαρμῶν μὲν τῶν γερονῶτων, ἢ ἀπὲρ τοῦ μέλιοντῶ ἐπισοκήσαν, ἀθεάειησε τὴν στρατὸν ἀπολισμένῳ ἄφρω, & ἀπεστέαζε τοῖς ἰδίαις ἀνδραποδῶν ἐξ αὐτῶν ὅσα θέλουσιν ἐπιλέξασθαι, ὡς δὲ οἱ μὲ ἐπιλέξαντο, οἱ δὲ ἠδουῖτο συστραπῶτας πολλὰ σωεργασιμῶν σφίσιν ἀνδραποδιστάσθαι, τοὺς λοιποὺς ἠετηγῆσεν ἀπεινῶν, τοῦ μὴ τοῖςδε ἀνδρος ποτὲ Ρωμαίοις χηρόταμ χρησίμου· ἐπισητέσφαζε δὲ αὐτοῖς ἢ ἵππους ἐς τετρακιχίλις, & πλῆθῶ ὑποζυγίων, ἢ δυοκῶντῶ ἐς Λιβύην ἐπάρασθαι. μὲν δὲ τῶτο ἐς τὰς ναῦς τὸ πλῆθῶ ἐμοσιόαπας, τὸ πνεῦμα ἀνέμρειν, ὀλίγους ἐς φυλακίῳ ἐπὶ τῆς γῆς κραταλιπῶν. οἱ δὲ Πετηλῶνι & οὐν αὐτοῖς ἔπειθε Ἰταλοὶ ἐπίδεντο, καὶ πνῶς αὐτῶν κρατασφάζαντες, ἀπέδρασαν.

Ἀννίβας δὲ ἐπὶ Λιβύης ἀνήγαθῶ, ἐκκαθῆκα ἔπειν ὀμαλῶς περήστας τε τὴν Ἰταλίαν, καὶ τὰς ἀνδρους ἐμπλήσας κελῶν μυρίων, καὶ ἐς

des ingens, tum matronarum stupra, virginumque raptiones, aliisque quæ captis urbibus usuvenire solent, admittentur. Annibal Italici generis milites qui sub se meruerant, haud ignarus strenuos ac probe exercitatos esse, magnificis promissis tentavit in Africam secum pertrahere. Quorum qui ob flagitia in patriam redire metuebant, voluntario exilio sese multantes secuti sunt: sed qui nullius facinoris mali sibi conscii erant, abnuerunt. Eos igitur qui remanere quam sequi maluerunt, in unum locum (quasi vel ad eos verba facere, vel præmia rerum gestarum rependere, vel aliquid in posterum mandare vellet) convenire omnes iussos, repente exercitu armato circumsepsit, suisque imperavit ut ex iis quot luberet mancipia deligerent. Fuere qui eligerent, alios puduit, commilitones, quibuscum tot res gefissent, sic in foedam servitutem protrudere. Qui restabant, ne Romanis unquam commodare possent, omnes jaculis confixit. Adhæc equorum quatuor millia, & jumentorum vim non parvam, quia in Africam trajicer non poterat, jugulari iussit. Posthæc imposito in naves exercitu paucisque præsidii specie in agro Brutorum relictis, ventum expectabat. At Petelini alique Itali eos adorti, aliquot trucidatis auferunt.

Romani
jaculis per-
fide confixi.

Equorum
quatuor
millia &
jumenta
non pauca
jugulata.

Sic tandem Annibal repetens Africam, Italia excedebat, quam totos sexdecim annos devastarat, postquam miseris incolas excolas cecidit.

colas infinitis arumnis afflictos in extremum periculum saepius adduxisset Romanorumque subditos & socios omnibus contumelias affecisset. Nam quorum opera, non tam benevolentia quam necessitate coactus, usus antea fuerat, quo tempore nihil in iis auxilii aut commodi esse sensit, cœu hostes, violavit. Annibale digressio, senatus Italicis omnibus populis, qui ad Pœnum defecerant, veniam dedit, rēque omnes antea actas oblivione sempiterna delendas censuit. Brutiis, quia ad ultimum promptissimi socii Annibali permanferant, pars agri adempta, armāque si qua restabant præter ea quæ Annibal prius eripuerat. Omni etiam militia, (ut qui jus libertatis amississent) illis interdictum: & Romanos consules in provincias euntes, ad publica munia obeunda, velut famuli, sequi iussi sunt. Hic fuit exitus expeditionis Annibalis in Italiam, hujus belli Punici annus secundus & quinquagesimus.

Brutiis
pœna im-
posita.

κίνδων ἔχρατον παλάκις σπουδαζο-
νών· τοῖς τε ὑπαρκτοῖς αὐτῶν καὶ
συμμετοχῆς ἐνὸς αἰσῶτος, ὡς πολέ-
μοις. ἀπερὶ γὰρ καὶ τῶν αὐτοῖς ἐστὶ
ἐπ' εὐνοίας μῦθον ἢ χρεῖα χρωμέ-
νῳ, εἰδὲν ἔχον ἐπὶ πῶτος αὐτῶν ὡς
φειδόμεν, κατεφρόνησεν ὡς πολέ-
μιον. Ἀνῖου δ' ἀποπλεύσαντι, ἡ
βουλή τοῖς ἄλλοις ἐδνεσι τῆς
Ἰταλίας ὅτι μετέθετο πῶτος ὁκεί-
νον, σπείρωτο τὸ γρηγορῶν, καὶ ἀ-
μνηστῶν ἐξηφίστατο· Βρυτιῶν δὲ μῶ-
των, οἱ μίχρη τίλους αὐτῶ πω-
θυμῶταλοι ἐρηθίωτο, χῶρον τε πολ-
λῶ ἀφείλετο, & ἕπλα, εἰ πνα
λύ ἐπὶ χρωῖς ἂν Ἀνίβας ἀφῆρητο·
ἐς τε τὸ μέλλον ἀπέπειν αὐτοῖς μὴ
πρατεύεσθαι, ὡς ἐστὶ ἐλευθέρους ἔ-
σιν. ὑπαρκτοῖς δὲ τοῖς τε ὑπαρκτοῖς
& στρατηγῶσι τοῖς ἐς τὰς τῶν ἐθνῶν
ἡγεμονίας ἀπίσιν, ἐς τὰς δημο-
σίας ὑπαρκτοῖς, οἷα θροφῶντας,
ἀκλουθεῖν. τῆτο τὸ τέλει ὡς
Ἀνῖου τὸ ἐς τὴν Ἰταλίαν χρωμέ-
νης ἰσθῶλης, καὶ ἐπὶ τῶ Καρχηδο-
νιαν τῶδε πολέμῳ δύο καὶ πενήτητον
ταῖς ὡς.

Κατεφρόνησεν ὡς πολέμιον.] Hic κατεφρόνησεν ὡς πολέμιον, quod plus est quam quod de Brutiis & aliis dixit, ὡς ἀλλοτρίων κατεφρόνων. Vide annotat. in paginam proximè præcedentem.

